

Dinko Sule¹ i Dalibor Vladović²

POPIS FLORE OTOKA ŠOLTA

UVOD

Radeći na flori otoka Šolta, 2011. god. napravljen je popis vrsta koje su prema dostupnoj literaturi navedene za ovaj otok (usporedi **Vladović, Sule i Ževrnja** 2011). U međuvremenu iz tiska je izišao veći broj priloga o flori, koji su znatno obogatili prethodni popis. Smatrali smo da je vrijeme da se nanovo napravi novi popis vrsta koje se bilježe za otok Šoltu. Vrste su poredane abecednim redom. Navedeni popis obuhvaća autohtone i alohtone vrste kao i uresnice koje su sadene oko okućnica ili su pobjegle iz kulture.

U proljeće i jesen 2019. god. Dinko Sule dosta vremena posvetio je praćenju flore, te u ovom popisu navodimo do sada nezabilježene vrste (označene bold). **Ovim praćenjem utvrđeno je da na otoku Šolti nema biljaka (nisu zabilježene) koje su navedene u ranijim popisima (netočna identifikacija), a to su: *Angelica arhangolica* L., *Centaurea scabiosa* L. *Cirsium acaule* Scop., *Lactuca perennis* L., *Rumex aquatica* L., *Tragopogon pratensis* L. i *Vicia tenuifolia* Roth. (Sule 2010) pa ih u ovom popisu ne navodimo.**

Zahvaljujemo prof. dr. sc. Nenadu Jasprici i izv. prof. dr. sc. Sandru Bogdanoviću na identifikacijama pojedinih vrsta, koje se za otok Šoltu u ovom popisu bilježe prvi put.

Popis imena svojti je usklađen s bazama podataka: Flora Croatica (**Nikolić** 2015) i The Plant List.

REZULTATI I RASPRAVA

Popis vaskularnih biljaka

1. *Abutilon* × *hybridum* Voss – Rogač
2. *Acacia dealbata* Link – Grohote, Stomorska
3. *Acanthus mollis* L. – Donje Selo

¹ Put Podvelegomile 34, 21430 Grohote otok Šolta

² Prirodoslovni muzej i zooški vrt, Kolombatovićevo šetalište 2, 21000 Split

4. *Acer campestre* L. – **Ravni laz /Grohote (u Skadru/ Grohote posjećen)**
5. *Aceras anthropophorum* (L.) W.T.Aiton – **V. Straža/ Grohote**
6. *Achillea collina* Becker ex Rehb. – **Grohote/ Kavčina**
7. *Achillea filipendulina* Lam – **Grohote/ Podvelagomila**
8. *Acinos arvensis* (Lam.) Dandy – **Brnistrova**
9. *Actinidia deliciosa* (A.Chev.) C.F.Liang. & A.R.Ferguson – **Srednje Selo**
10. *Adonis aestivalis* L. – **Skadar/ Grohote**
11. *Adonis flammea* Jacq. ssp. *flammea* - **Grohote**
12. *Aegilops geniculata* Roth – **Lokva/ Grohote**
13. *Aegilops neglecta* Req. ex Bertol – **Svilaja, Lokva Grohote**
14. *Aegilops triuncialis* L. – **Podvelagomila, Basilija**
15. *Aesculus hippocastanum* L. – **Grohote centar (vrlo ugrožen)**
16. *Aetheorhiza bulbosa* (L.) Cass. – **Put Žukove**
17. *Aethiomena saxatile* (L.) R. Br.
18. *Aethionema saxatile* (L.) R. Br. ssp. *saxatile* – **Marinča rat**
ssp. *scopulorum* (Ronniger) I.A.Andersson & al.
– **kod uljare Grohote**
19. *Agapanthus praecox* Willd. – **Grohote, Rogač (uresnica)**
20. *Agave americana* L. – **Marinča rat**
21. *Ageratum houstonianum* Mill. – **Rogač, Donje Selo (uresnica)**
22. *Agrimonia eupatoria* L. – **Opatija, Lokva/ Grohote**
23. *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle – **Brdo/ Grohote, Srednje Selo**
24. *Ajuga chamaepitys* (L.) Schreb. – **Podvelagomila/ Grohote**
25. *Ajuga iva* (L.) Schreb. – **Krajna/ Grohote**
26. *Albizia julibrissin* Durazz. – **Grohote (uresnica)**
27. *Alcea rosea* L. – **Srednje Selo**
28. *Allium ampeloprasum* L.
29. *Allium ascalonicum* L.
30. *Allium cepa* L.
31. *Allium commutatum* Guss. – **Rogač, uvala Draginjina**

32. *Allium croaticum* Bogdanović, Brullo, Mitic et Salmeri
33. *Allium flavum* L. – **Božanjinka, Nečujam**
34. *Allium guttatum* Steven ssp. *sardoum* (Moris) Stearn
ssp. *dalmaticum* (A.Kern. ex Janch.) Stearn
35. *Allium neapolitanum* Cirillo – **put prema Žukovi**
36. *Allium roseum* L. – **Potoka.**
37. *Allium schoenoprasum* L. ssp. *schoenoprasum* – **Podvelagomila**
38. *Allium sphaerocephalon* L. – **Zastraža/ Grohote**
39. *Allium subhirsutum* L. – **Banje**
40. *Aloe arborescens* Mill. – **Rogač**
41. *Aloe aristata* Haw. – **Nečujam, Rogač**
42. *Aloe brevifolia* Mill. – **Nečujam, Rogač**
43. *Aloe ciliaris* Haw. – **Stomorska, Rogač**
44. *Aloe ferox* Mill. – **Grohote, Rogač**
45. *Aloe vera* (L.) Burm. f. – **Rogač, Nečujam**
46. *Althaea hirsuta* L. – **Lokva/ Grohote**
47. *Alyssum alyssoides* (L.) L.
48. *Alyssum simplex* Rudolphi – **Pržina/ Grohote**
49. *Amaranthus albus* L. – **Pržina/ Grohote**
50. *Amaranthus caudatus* L. – **Rogač**
51. *Amaranthus deflexus* L. – **Grohote**
52. *Amaranthus retroflexus* L. – **Lokva Grohote**
53. *Amaranthus viridis* L. – **Lokva Grohote**
54. *Ambrosia artemisiifolia* L.
55. *Ammoides pusilla* (Brot.) Breistr. – **Podvelagomila/ Grohote**
56. *Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich. – **Marinča rat**
57. *Anagallis arvensis* L. – **Grohote**
58. *Anagallis coerulea* Schreb. – **Grohote**
59. *Anchusa arvensis* (L.) M. Bieb. – **Gripa + mnogo lokacija**
60. *Anchusa cretica* Mill. – **Grohote, Vinišća/ Grohote**
61. *Anchusa italica* Retz. – **Grohote, Lokva/ Grohote**

62. *Anchusa variegata* (L.) Lehm.
63. *Andrachne telephioides* L.
64. *Anemone coronaria* L. – **Božanjinka, Gravišća**
65. *Anemone hortensis* L. – **Pržina/ Grohote**
66. *Anethum graveolens* L. – **Kavčina (vrt)**
67. *Anthemis arvensis* L. – **Pržina**
68. *Anthemis austriaca* Jacq. – **Paklina/ Grohote**
69. *Anthemis cotula* L. – **Paklina, Brdo**
70. *Anthemis tinctoria* L. – **Grohote (centar), Brdo**
71. *Anthyllis vulneraria* L. ssp. *rubiflora* (DC.) Arcang. ssp. *praepropera* (A.Kern.) Bornm. – **Pržina**
72. *Antirrhinum majus* L. – **Grohote, Ravni laz/ Grohote**
73. *Aptenia cordifolia* (L.f.) Schwantes – **Grohote**
74. *Arabis hirsuta* (L.) Scop. – **Gravišća/ Grohote**
75. *Arabis turrata* L. – **Žukova**
76. *Arabis verna* (L.) R. Br. – **Lokva/ Grohote**
77. *Arachis hipogaea* - **Grohote**
78. *Arbutus x andrachnoides* Link. – **(Primjerak koji je ranijih godina zabilježen navise Nečujma žrtva je bagera), Rudina, Mala Straža, Križic**
79. *Arbutus unedo* L. – **Podvelagomila/ Grohote, V. Straža, Križic, ...**
80. *Arenaria leptoclados* (Reichenb.) Guss. – **Podvelagomila**
81. *Arenaria serpyllifolia* L. – **Podvelagomila**
82. *Argyrobium zanonii* (Turra) P. W. Ball
83. *Arisarum vulgare* Targ. Tozz. – **uvala Supetar/ Nečujam, uvala Senjska**
84. *Aristolochia clematitis* L.
85. *Aristolochia rotunda* L. – **Mala Krušica/ Donja Krušica**
86. *Armoracia rusticana* P. Gaertn., B. Mey. et Scherb. – **Stomorska (vrt)**
87. *Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliott – **Maslinica, Grohote**
88. *Artemisia absinthium* L. – **Grohote, Nečujam**

89. *Artemisia caerulescens* L. – **uvala Piškera**
90. *Artemisia vulgaris* L. – **Donja Krušica**
91. *Arthrocnemum fruticosum* (L.) Moq. – **Tatinja**
92. *Arthrocnemum macrostachyum* (Moric.) C. Koch
93. *Araujia sericifera* Brot. – **Identifikacij: prof. dr. sc. Nenad Jasprica – Donje Selo**
94. *Arum italicum* Mill. – **Grohote**
95. *Arundo donax* L. – **Lokva/ Grohote, Grohote**
96. *Arundo plinii* Turra – **Nečujam/ Tiha**
97. *Asparagus acutifolius* L. – **Podvelagomila/ Grohote, Gravišća, ...**
98. *Asperula aristata* L.f. ssp. *scabra* (J.Presl et C.Presl) Nyman
99. *Asperula arvensis* L.
100. *Asphodelus aestivus* Brot. – **Marinča rat, Vela gomila/ Nečujam**
101. *Asphodelus fistulosus* L. – **Pržina/ Grohote**
102. *Asplenium adiantum-nigrum* L. – **naviše uvale Supetar/ Nečujam, Senjska**
103. *Asplenium ceterach* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
104. *Asplenium onopteris* L.
105. *Asplenium scolopendrium* L.
106. *Asplenium trichomanes* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
107. *Aster dumosus* Hoffm.
108. *Aster squamatus* (Spreng.) Hieron.
109. *Asteriscus aquaticus* (L.) Less.
110. *Asterolinon linum-stellatum* (L.) Duby
111. *Astragalus hamosus* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
112. *Astragalus sesameus* L.
113. *Atriplex hortensis* L.
114. *Atriplex littoralis* L.
115. *Atriplex nitens* Schkuhr.
116. *Atriplex patula* L. – **Grohote**
117. *Atriplex prostrata* Boucher ex DC. in Lam. et DC. – **uvala Banje**
118. *Aucuba japonica* Thunb. – **Maslinica (okućnice)**

119. *Aurinia leucadea* (Guss.) K.Koch – **Križic**
120. *Aurinia sinuata* (L) Griseb. – **Marinča rat, Rogáč**
121. *Avena barbata* Pott ex Link – **Žukova**
122. *Avena sativa* L. – **Gripa**
123. *Avena sterilis* L. – **Potoka**
124. *Avenula pubescens* (Huds.) Dumort.
125. *Ballota nigra* L. ssp. *foetida* Hayek – **Pripoja/ Grohote**
126. *Barlia robertiana* (Loisel.) Greuter – **V. Straža/ Grohote, Brnistrova**
127. *Bellardia trixago* (L.) All. – **Livka (maslinik)**
128. *Bellis annua* L. – **Žardin/ Grohote, Maslinica (kod hotela Martinis)**
129. *Bellis perennis* L. – **Lokva/ Grohote, Kopanjica/ Grohote, ...**
130. *Bellis sylvestris* Cirillo – **Vinišća, Gripa/ Grohote**
131. *Berberis vulgaris* L. – **Nečujam**
132. *Bergenia crassifolia* (L.) Fritsch – **Grohote, Gornje Selo (groblje)**
133. *Berteroa incana* (L.) DC.
134. *Beta vulgaris* L. ssp. *maritima* (L.) Arcang.
ssp. *vulgaris*
135. *Bidens subalternans* DC. – **Grohote**
136. *Bituminaria bituminosa* (L.) Stirton – **Ravni laz, Skadar, Ripća**
137. *Blackstonia perfoliata* (L.) Huds. ssp. *perfoliata*
ssp. *serotina* (Koch ex Rchb.) Vollm.
138. *Borago officinalis* L. – **Grohote**
139. *Bougainvillea glabra* Choisy – **Grohote, Nečujam**
140. *Bougainvillea spectabilis* Willd. – **Grohote**
141. *Brachypodium distachyon* (L.) P.Beauv. – **uvala Poganica**
142. *Brachypodium pinnatum* (L.) P. Beauv. – **Lokva/ Grohote**
143. *Brachypodium retusum* (Pers.) P.Beauv. – **Zastraža/ Grohote**
144. *Brachypodium sylvaticum* (Huds.) P.Beauv. – **Žukova**
145. *Brasiliopuntia brasiliensis* (Willd.) A.Berger – **Grohote, Srednje Selo**

146. *Brassica oleracea* L.
147. *Brassica rapa* L. ssp. *rapa* – Podvelagomila/ Grohote
148. *Briza maxima* L. – Podvelagomila/ Grohote, Brnistrova
149. *Bromus arvensis* L.
150. ***Bromus catharticus* Vahl – Lokva/ Grohote**
151. *Bromus hordeaceus* L. – Podkuća/ Grohote
152. *Bromus intermedius* Guss
153. *Bromus madritensis* L. – **naviše uvale Banje**
154. ***Bromus rigidus* Roth – Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović – Grohote**
155. *Bromus squarrosus* L.
156. *Bromus sterilis* L. –
157. *Broussonetia papyrifera* (L.) Vent. – **centar Grohota**
158. *Buddleja alternifolia* Maxim. – **Maslinica**
159. *Bunias erucago* L. – **Stražica/ Donje Selo, uz cestu Donje Selo**
160. *Bupleurum baldense* Turra ssp. *gussonei* (Arcang.) Tutin
161. *Bupleurum veronense* Turra – **naviše uvale Brnistrova**
162. *Buxus sempervirens* L. – **Grohote**
163. *Cakile maritima* Scop. – **primjerak je zabilježen u uvali Poganica 2011., 2019. nije zabilježen**
164. *Calamintha nepetoides* Jord. – **Lokva, Podvelagomila/ Grohote**
165. *Calendula arvensis* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
166. *Calendula officinalis* L. – **Gripa/ Grohote**
167. *Calepina irregularis* (Asso) Thell. – **Kučac/ Grohote**
168. *Callistemon citrinus* (Curtis) Skeels – **Donje Selo, Grohote**
169. *Callistephus chinensis* (L.) Nees – **Grohote (okućnica)**
170. *Calystegia sepium* (L.) R. Br. – **Maslinica (okućnica)**
171. *Camellia japonica* L. – **Gornje Selo (okućnica)**
172. *Campanula erinus* L. – **Podvelagomila**
173. *Campanula pyramidalis* L. – **Laze/ Grohote, Vodnjak i Križic**
174. *Campsis radicans* (L.) Seen. – **Grohote, Stomorska**
175. *Canna indica* L. – **Grohote**

176. *Cannabis sativa* L. – **podatak iz „Slobodne Dalmacije“**
177. *Capparis spinosa* L. ssp. *rupestris* (Sm.) Nyman – **Grohote**
178. *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. – **Opatija, Lokva/ Grohote**
179. *Capsella rubella* Reut. – **Đardin/ Grohote**
180. *Cardamine hirsuta* L. – **Basilija, Podvelagomila**
181. *Cardaria draba* (L.) Desv. – **Lokva, Vinišća, Basilija**
182. *Carduus acicularis* Bertol.
183. *Carduus micropterus* (Borbás) Teyber ssp. *micropterus*
184. *Carduus pycnocephalus* L.
185. *Carex acuta* L.
186. *Carex distachya* Desf.
187. *Carex divisa* Huds. - **Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović – Lokva/ Grohote**
188. *Carex divulsa* Stokes – **Potkamenica, Ravni laz**
189. *Carex hallerana* Asso – **naviše uvale Banje**
190. *Carex illegitima* Ces.
191. *Caria illinoensis* (Wangenh.) K. Koch – **Pržina/ Grohote**
192. *Carlina corymbosa* L. – **Lokva/ Grohote, Basilija**
193. *Carpinus betulus* L. – **Gornje Selo, put prema uvali Grabova**
194. *Carpinus orientalis* Mill. – **Grabova**
195. *Carpobrotus acinaciformis* (L.) L. Bolus – **Grohote, Gradina/ Rogač**
196. *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br. in Phillips
197. *Carthamus lanatus* L. – **Lokva/ Grohote, Zalokva/ Grohote**
198. *Carum carvi* L.
199. *Castanea sativa* Miller – **Grohote**
200. *Catharathus roseus* (L.) G. Don – **Grohote (uresnica)**
201. *Cedrus atlantica* (Eddl.) Carrière – **Gornje Selo**
202. *Cedrus deodara* (Roxb. Ex D.Don) G.Don – **Grohote**
203. *Celsia orientalis* L.
204. *Celtis australis* L. – **Grohote**
205. *Centaurea calcitrapa* L. – **Potoka, Lokva/ Grohote**

206. *Centaurea glaberrima* Tausch – **Pržina/ Grohote, Žukova**
207. *Centaurea ragusina* L. ssp. *ragusina* – **Marinča rat**
208. *Centaurea solstitialis* L. – **Kučac/ Grohote**
209. *Centaurea solstitialis* L. ssp. *solstitialis*
210. *Centaureum erythraea* Rafn
211. *Centaureum littorale* (Turner ex Sm.) Gilmour
212. *Centaureum pulchellum* (Sw.) Druce
213. *Centranthus ruber* (L.) DC. – **uvala Tatinja**
214. *Cerastium brachypetalum* Pers.
215. *Cerastium glomeratum* Thuill. – **Srednje Selo**
216. *Cerastium pumilum* Curtis ssp. *glutinatum* (Fries) Jalas
217. *Cerastium tomentosum* L. – **Podvelagomila**
218. *Ceratonia siliqua* L. – **Podvelagomila, Gravišća, Rogač, ...**
219. *Cercis siliquastrum* L. – **Vela Straža/ Gornje Selo i Grohote**
220. *Cereus peruvianus* (L.) Miller. – **Grohote (kaktus)**
221. *Cestrum elegans* (Brongn. ex Neumann) Schltld. – **Stomorska**
222. *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Spach – **Grohote (ukrasnica)**
223. *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert
224. *Chaenorhinum minus* (L.) Lange ssp. *litorale* (Willd.) Hayek – **Banje**
225. *Chaerophyllum coloratum* L. – **Marinča rat**
226. *Chamaerops humilis* L.
227. *Chamomilla recutita* (L.) Rauschert
228. *Cheilanthes acrostica* (Balbis) Tod. – **Grohote (Studenac)**
229. *Cheilanthes persica* (Bory) Mett. ex Kuhn
230. *Chelidonium majus* L.
231. *Chenopodium album* L.
232. *Chenopodium murale* L.
233. *Chenopodium urbicum* L. – **park Đardin/ Grohote**
234. *Chenopodium vulvaria* L.
235. *Chlorophytum comosum* (Thunb.) Jacques
236. *Chondrilla juncea* L. – **Kavčina/ Grohote**

237. *Chrozophora tinctoria* (L.) A. Juss. – Pržina/ Grohote
238. *Chrysanthemum coronarium* L. – sva mjesta Šolte
239. *Chrysanthemum frutescens* L. – sva mjesta Šolte
240. *Cichorium endivia* L. – Grohote
241. *Cichorium intybus* L.
242. *Cirsium arvense* (L.) Scop. – Lokva, Basilija
243. *Cirsium hypoleucum* DC.
244. *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. – Kavčina/ Grohote
245. *Cirsium palustre* (L.) Coss. ex Scop. – Basilija
246. *Cirsium vulgare* (Savi) Ten. – Ravni laz/ Grohote, S. Selo
247. *Cistus incanus* L. ssp. *incanus* – Žukova ...
ssp. *creticus* (L.) Heywood – Tatinja, Podvelagomila/ Grohote ...
248. *Cistus monspeliensis* L. – Podvelagomila ...
249. *Cistus salvifolius* L. – Tatinja, ...
250. *Citrus aurantium* L. – Grohote
251. *Citrus deliciosa* Ten. – Grohote
252. *Citrus japonica* Thunb. – Grohote
253. *Citrus limon* (L.) Burm. f. – Grohote
254. *Citrus paradisi* Macfad. – Grohote
255. *Citrus sinensis* L. – Grohote
256. *Citrus trifoliata* L. – Grohote
257. *Citrus medica* L. – Grohote
258. *Citrus reticulata* Blanco – Grohote
259. *Clematis flammula* L. – Podvelagomila
260. *Clematis recta* L. – Nečujam (uresnica)
261. *Clematis vitalba* L. – Lokva/ Grohote
262. *Clematis viticella* L. – Donja Krušica/ Mala Krušica
263. *Cleome hassleriana* Chod. – Grohote (uresnica)
264. *Clypeola jonthlaspi* L. – Brdo/ Grohote
265. *Colchicum autumnalis* L. – Marinča rat
266. *Colchicum hungaricum* Janka – Podvelagomila

267. *Colutea arborescens* L. – **Zastraža/ Grohote**
268. *Consolida ajacis* (L.) Schur – **uvala Banje**
269. *Convolvulus althaeoides* L. ssp. *tenuissimus* (Sibth. et Sm.) Stace
270. *Convolvulus arvensis* L. – **Potoka/ Grohote +**
271. *Convolvulus cantabrica* L. – **Marinča rat**
272. *Convolvulus cneorum* L. – **Grohote (uresnica)**
273. *Conyza bonariensis* (L.) Cronquist – **Krajna/ Grohote**
274. *Conyza canadensis* (L.) Cronquist – **Lokva/ Grohote**
275. *Cornus mass* L. – **Gornja Krušica**
276. *Coronilla coronata* L.
277. *Coronilla emerus* L. ssp. *emeroides* Boiss. et Spruner – **V. Straža/ Grohote**
278. *Coronilla scorpioides* (L.) Koch – **V. Straža, Kučac/ Grohote**
279. *Coronilla valentina* L. – **u. Draginjina**
280. *Coronilla varia* L. – **Grohote, Kučac/ Grohote**
281. *Cortaderia selloana* (Schultes) Asch. et Graeb.
282. *Corydalis ochroleuca* Koch
283. *Corylus avellana* L. – **Grohote**
284. *Corylus maxima* Mill. – **Grohote**
285. *Cosmos bipinnatus* Cav. – **Grohote (uresnica)**
286. *Cotoneaster dammeri* C.K. Schneid. – **Piškerica (grm-uresnica)**
287. *Crassula ovata* (Mill.) Druce
288. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC.
289. *Crepis capillaris* (L.) Wallr. –
290. *Crepis dioscoridis* L.
291. *Crepis foetida* L. ssp. *foetida*
ssp. *rhoeadifolia* (M. Beib.) Čelak. – Identifikacija: izv. prof. dr.
sc. Sandro Bogdanović – Podvelagomila
292. *Crepis neglecta* L.
293. *Crepis pulchra* L.
294. *Crepis rubra* L. – **Grohote**
295. *Crepis sancta* (L.) Babč. – **Grohote**

296. *Crepis setosa* Haller f.
297. *Crepis vesicaria* L. ssp. *taraxacifolia* (Thuill.) Thell
298. *Crepis zacintha* (L.) Babc. – **Kučac/ Grohote**
299. *Cressa cretica* L.
300. *Crithmum maritimum* L. – **Potkamenica, Šumpljivina ...**
301. *Crocus biflorus* Mill.
302. *Crocus reticulatus* Steven ex Adams
303. *Crocus sativus* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
304. *Crocus thomasi* Ten.
305. *Crucianella latifolia* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
306. *Crupina crupinastrum* (Moris) Vis. – **naviše uvale Donja Krušica**
307. *Cupressus arizonica* Greene – **Grohote**
308. *Cupressus horizontalis* Mill. – **Vela Straža/ Gornje Selo**
309. *Cupressus sempervirens* L. – **Grohote, Vela Straža/ Gornje Selo**
310. *Cutandia maritima* (L.) Barbey
311. *Cycas revoluta* Thunb. – **Grohote, Nečujam**
312. *Cyclamen purpurascens* Mill. – **Nečujam (okućnica)**
313. *Cyclamen repandum* Sibth. et Sm. – **Ravni laz, Žukova**
314. *Cydonia oblonga* Mill – **Grohote**
315. *Cymbalaria muralis* P.Gaertn., B.Mey. et Scherb. – **centar Grohota**
316. *Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf.
317. *Cymodocea nodosa* (Ucria) Asch. – **uvala Senjska, uvala Banje**
318. *Cynanchum acutum* L.
319. *Cynara scolymus* L. – **Gornje, Selo, Grohote, S. Selo, D. Selo**
320. *Cynodon dactylon* (L.) Pers. – **Poganica, marinča Rat, Grohote, ...**
321. *Cynoglossum creticum* Mill. – **Lokva Grohote, Skadar, ...**
322. *Cynosurus echinatus* L. – **naviše uvale Mala Krušica (Donja Krušica)**
323. *Cyperus alternifolius* L. – **Grohote, Nečujam**
324. *Cytinus hypocistis* (L.) L. – **Križic, Potkamenica**
325. *Dactylis glomerata* L. ssp. *glomerata* – **Brdo/ Grohote**
ssp. *hispanica* (Roth) Nyman – **Radovanje/ Grohote**

326. *Dahlia variabilis* (Willd.) Desf. – **Grohote (uresnica)**
327. *Dasyphyrum villosum* (L.) P.Candargy
328. *Datura innoxia* Mill. – **Brdo/ Grohote**
329. *Datura stramonium* L. – **Potkamenica, naviše Donje Krušice**
330. *Daucus carota* L. ssp. *carota* – **put prema uvali Tatinja**
 ssp. *hispanicus* (Gouan) Thell.
 ssp. *major* (Vis.) Arcang. – **Podvelagomila**
331. *Delphinium peregrinum* L. – **Lokva Grohote**
332. *Delphinium staphisagria* L. – **Podvelagomila, Srednje Selo**
333. *Desmazeria marina* (L.) Druce – **Podvelagomila**
334. *Desmazeria rigida* (L.) Tutin – **Mala Krušica/ Donja Krušica**
335. *Dianthus barbatus* L. – **Grohote (okućnica)**
336. *Dianthus caryophyllus* L. – **Grohote (uresnica)**
337. *Dianthus chinensis* L. – **Srednje Selo (uresnica)**
338. *Dianthus deltoides* L. – **Donje Selo, Gornje Selo (uresnica)**
339. *Dichanthium ischaemum* (L.) Roberty
340. *Digitaria ciliaris* (Retz.) Koeler
341. *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop.
342. *Diospyros kaki* L. f. – **Nečujam, Rogač**
343. *Diplotaxis muralis* (L.) DC.
344. *Diplotaxis tenuifolia* (L.) DC. – **Podvelagomila**
345. *Diplotaxis viminea* (L.) DC.
346. *Dittrichia viscosa* (L.) Greuter – **Ravni laz, Podvelagomila**
347. *Dorycnium germanicum* (Gremli) Rikli – **uz put prema u. Banje**
348. *Dorycnium herbaceum* Vill.
349. *Dorycnium hirsutum* (L.) Ser. – **Pržina**
350. *Dracunculus vulgaris* Schott – **Lokva Grohote, Kopanjica, Potoka**
351. *Dryopteris pallida* (Bory) Maire et Petitm. – **Leg. Tonći Rađa, Bratska jama/ Gornje Selo, 20. ožujka 2012.**
352. *Ecballium elaterium* (L.) A. Rich.
353. *Echinophora spinosa* L.
354. *Echium italicum* L. – **Grohote**

355. *Echium parviflorum* Moench – **Paklina/ Grohote**
356. *Echium plantagineum* L.
357. *Echium vulgare* L. – **V. Straža, Krajna/ Grohote**
358. *Elymus elongatus* (Host) Runemark
359. *Elymus farctus* (Viv.) Runemark ex Melderis
360. *Elymus hispidus* (Opiz) Melderis
361. *Elymus pycnanthus* (Godr.) Melderis
362. *Ephedra fragilis* Desf. ssp. *campylopoda* (C. A. Mayer) Ascherson et Graebner
363. *Epilobium tetragonum* L.
364. *Eragrostis cilianensis* (All.) F. T. Hubb.
365. *Eragrostis minor* Host
366. *Eragrostis pilosa* (L.) P.Beauv.
367. *Erica arborea* L. – **naviše uvale Banje, ...**
368. *Erica manipuliflora* Salisb. – **naviše uvale Banje**
369. *Erica multiflora* L.
370. *Erigeron annuus* (L.) Pers. ssp. *septentrionalis* (Fernald et Wiegand) Wagenitz – **uz put prema uvali Potkamenica**
371. *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl. – **Grohote**
372. *Erodium ciconium* (L.) L' Hér. – **Grohote (kod ambulante)**
373. *Erodium cicutarium* (L.) L' Hér. – **Lokva, Basilija**
374. *Erodium malacoides* (L.) L' Hér. – **Prisade/ Srednje Selo**
375. *Erophila verna* (L.) Chevall. – **Podvelagomila**
376. *Eruca vesicaria* (L.) Cav. ssp. *sativa* (Mill.) Thell. – **Podvelagomila**
377. *Eryngium campestre* L. – **Potoka**
378. *Eryngium creticum* Lam. – **Opatija**
379. *Erysimum cheiri* (L.) Crantz – **Grohote (uresnica)**
380. *Erythronium dens-canis* L.
381. *Eucalyptus globulus* Labill. – **Rogač, Maslinica/ Nečujam**
382. *Euonymus japonicus* Thunb. – **Grohote (uresnica)**
383. *Euphorbia chamaesyce* L. – **Podvelagomila**

384. *Euphorbia characias* L. ssp. *wulfenii* (Hoppe ex Koch) A. M. Sm. -
Podvelagomila
385. *Euphorbia exigua* L.
386. *Euphorbia helioscopia* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
387. *Euphorbia marginata* Pursh – **Nečujam (uresnica)**
388. *Euphorbia milii* Des Moul. – **Nečujam (urenica)**
389. *Euphorbia peplus* L. – **Zalokva/ Grohote**
390. *Euphorbia pinea* L. – **Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović – Poganica**
391. *Euphorbia prostrata* Aiton
392. *Euphorbia spinosa* L. – **Livka**
393. *Evax pamea* (L.) Brot
394. *Fallopia baldaschuanica* (Regel) J. Holub – **Brdo/ Grohote, uvala Banje**
395. *Fallopia convolvulus* (L.) A. Löve – **Kučac/ Grohote**
396. *Ficus caprifilus* Tsch.& Rav. – **Grohote**
397. *Ficus carica* L. – **na više lokacija na otoku**
398. *Filago pyramidata* L. – **Opatija/ Grohote**
399. *Filago vulgaris* Lam.
400. *Foeniculum vulgare* Mill. – **Lokva/ Grohote, Grohote, ...**
401. *Forsythia europaea* Degen & Bald. – **Grohote**
402. *Frangula rupestris* (Scop.) Schur.
403. *Fraxinus ornus* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
404. *Freesia hybrida* Hort. – **Grohote**
405. *Freesia refracta* (Jacq.) Klatt
406. *Fumana arabica* (Jusl.) Spach
407. *Fumana ericoides* (Cav.) Gand.
408. *Fumana leavipes* (L.) Spach
409. *Fumana procumbens* (Dunal) Gren et Godr.
410. *Fumana thymifolia* (L.) Spach ex Webb – **Skadar/ Grohote**
411. *Fumaria capreolata* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
412. *Fumaria officinalis* L. – **Podvelagomila/ Grohote**

413. *Fumaria parviflora* Lam. – **Podvelagomila/ Grohote**
414. *Gagea villosa* (M. Bieb.) Sweet. – **Grohote**
415. *Galium aparine* L. – **Grohote, Podvelagomila/ Grohote**
416. *Galium corrudifolium* Vill. – **naviše uvale Banje**
417. *Galium firmum* Tausch
418. *Galium lucidum* All.
419. *Galium mollugo* L.
420. *Galium murale* (L.) All.
421. ***Galium verum* L. – Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović i mr. sc. Dalibor Vladović – Lokva/ Grohote, Potoka**
422. x *Gasteraloe quehlii* (Radl) G.D.Rowley – **Nečujam (uresnica)**
423. *Gastroidium ventricosum* (Gouan) Schinz et Thell.
424. *Gazania rigens* (L.) Gaertn. – **Grohote (uresnica)**
425. *Geranium columbinum* L. – **Lokva/ Grohote**
426. *Geranium dissectum* L. – **Potoka**
427. *Geranium lucidum* L. – **put Potkamenica**
428. *Geranium molle* L. ssp. *brutium* (Gaspar.) Graebn.
– **Jartina/ Grohote**
429. *Geranium purpureum* Vill. – **Put Banja, Srednje Selo, Donje Selo**
430. *Geranium pusillum* Burm. f.
431. *Geranium rotundifolium* L.
432. *Gladiolus illyricus* W.D.J.Koch – **na više lokacija**
433. *Glaucium flavum* Crantz. – **Mala Krušica/ Donja Krušica**
434. *Graptopetalum paraguayense* (N.E.Br.) E. Walther –
Stomorska (uresnica)
435. *Grevillea rosmarinifolia* A. Cunn. – **Nečujam, Stomorska (uresnica) ...**
436. *Gypsophila paniculata* L. – **Nečujam (uresnica)**
437. *Halimione portulacoides* (L.) Aellen
438. *Hedera canariensis* Willd. – **Maslinica (uresnica)**
439. *Hedera helix* L. – **Podvelagomila + mnogo lokacija**
440. *Hedypnois cretica* (L.) Dum. Cours.

441. *Helianthus annuus* L. – **Grohote**
442. *Helianthus tuberosus* L. – **Grohote**
443. *Helichrysum italicum* (Roth) G. Don – **blizu Grohota, Marinča rat**
444. *Heliotropium europaeum* L. – **Podvelagomila, Lokva/ Grohote**
445. *Hermodactylus tuberosus* (L.) Mill. – **Podvelagomila, Ravni laz**
446. *Herniaria glabra* L. – **Podvelagomila**
447. *Herniaria hirsuta* L.
448. *Hibiscus syriacus* L. – **Maslinica**
449. *Hibiscus trionum* L. – **Šumpjivina**
450. *Hieracium x aridum* Freyn
451. *Hieracium pilosella* L. – **Gravišća/ Grohote**
452. *Hieracium praealtum* Vill. ex Gochnat ssp. *bauhinii* (Besser) Petunn.
– **Kopanjska**
453. *Hippeastrum reginae* (L.) Herb. – **Gornje Selo (uresnica)**
454. *Hippeastrum vittatum* (L'Hér.) Herb. – **Grohote (uresnica)**
455. *Hippocrepis biflora* Spreng.
456. *Hippocrepis ciliata* Willd.
457. *Hippocrepis comosa* L.
458. *Hippocrepis unisiliquosa* L.
459. *Hirschfeldia incana* (L.) Lagr.-Foss
460. *Hordeum bulbosum* L. **Gripa/ Grohote**
461. *Hordeum vulgare* L. – **Basilija**
462. *Hordeum murinum* L. ssp. *murinum*
ssp. *leporinum* (Link) Arcang. – **Donja Krušica**
463. *Hornungia petraea* (L.) Rchb.
464. *Hyacinthus orientalis* L. – **Grohote (uresnica)**
465. *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) DC. – **Grohote (uresnica)**
466. *Hylotelephium spectabile* (Boreau) H. Ohba – **Nečujam (uresnica)**
467. *Hymenocarpus circinnatus* (L.) Savi
468. *Hyoscyamus albus* L. – **Stomorska, Pržina/ Grohote**
469. *Hyoseris scabra* L.
470. *Hyparrhenia hirta* (L.) Stapf – **Podvelagomila**

471. *Hypericum perforatum* L. – Podstraža, prema V. Straži/ Grohote
ssp. *veronense* (Schrank) H. Lindb. – Lokva, Podvelagomila
472. *Iberis sempervirens* L. – Grohote (uresnica)
473. *Ilex aquifolium* L. – Nečujam
474. *Impatiens walleriana* Hook. f. – Maslinica (uresnica)
475. *Inula conyza* DC. – Lokva/ Grohote, Podvelagomila, Radovanje
476. *Inula crithmoides* L. – uvala Piškera, uvala Tatinja
477. *Inula verbascifolia* (Willd.) Hausskn. – uvale Tatinja i Draginjinja
478. *Ipomoea nil* (L.) Roth
479. *Ipomoea purpurea* (L.) Roth
480. *Ipomoea trichocarpa* Elliott
481. *Iris germanica* L. – Grohote (uresnica)
482. *Iris x hollandica* – Grohote (uresnica)
483. *Iris reticulata* M.Bieb. – Grohote (uresnica)
484. *Iris pseudopallida* Trinajstić – Borovik, Grohote
485. *Iris variegata* L.
486. *Jasminum azoricum* L. – Maslinica
487. *Jasminum mesnyi* Hance – Maslinica
488. *Jasminum officinalis* L. – Grohote
489. *Juglans regia* L. – Grohote, Lokva/ Grohote
490. *Juglans nigra* L. – Maslinica
491. *Juncus maritimus* Lam. – uvala Šešula
492. *Juniperus oxycedrus* L. ssp. *macrocarpa* (Sm.) Ball – Križic
ssp. *oxycedrus* – Pržina
493. *Juniperus phoenicea* L. – Marinča rat, Jorja
494. *Kickxia spuria* (L.) Dumort. – Prisade/ Srednje Selo
495. *Knautia arvensis* (L.) Coult. – Nečujam
496. *Knautia integrifolia* (L.) Bertol.
497. *Kniphofia uvaria* L. – Grohote (uresnica)
498. *Kohltreuteria paniculata* Laxm. – Srednje Selo, Zalokva/ Grohote
499. *Lactuca sativa* L. – uzgaja se po vrtovima
500. *Lactuca serriola* L. – Kavčina/ Grohote, Podvelagomila

501. *Lactuca viminea* (L.) J. et C.Presl – **Podvelagomila/ Grohote**
502. *Lagenaria vulgaris* Ser. in DC. – **Grohote/ Kavčina**
503. *Lagurus ovatus* L. - **Podvelagomila, Paklina (Grohote)**
504. *Lamium amplexicaule* L. – **Grohote/ Podvelagomila, Lokva/ Grohote**
505. *Lantana camara* L. – **Grohote (uresnica)**
506. *Lathyrus aphaca* L. – **prema V. Straži/ Grohote**
507. *Lathyrus cicera* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
508. *Lathyrus setifolius* L. – **Brdo/ Grohote**
509. *Laurus nobilis* L. – **centar Grohota**
510. *Lavandula angustifolia* Mill. – **Basilija**
511. *Lavandula dentata* L. – **Grohote**
512. *Lavandula stoechas* L.
513. *Lavatera arborea* L. – **Donje Selo, Grohote**
514. *Lavatera cretica* L.
515. *Legousia falcata* (Ten.) Fritsch ex Janch. – **Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović – Ravni laz/ Grohote**
516. *Lemna minor* L. – **Srednje Selo; Grohote**
517. *Lens culinaris* Medik. – **Grohote (vrt)**
518. *Leontodon crispus* Vill. – **Piškera, Pripoja, Lokva (Grohote)**
519. *Leontodon tuberosus* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
520. *Leonurus marrubiastrum* L. – **Grohote**
521. *Lepidium graminifolium* L. – **Pripoja**
522. *Lilium candidum* L. – **Grohote**
523. *Limodorum abortivum* (L.) Sw. – **Venini bori (Borovik), Vela Straža/ GS**
524. *Limonium cancellatum* (Bernh. ex Bertol.) O. Kuntze – **Banje, Tatinja**
525. *Limonium narbonense* Mill. – **sin. L. angustifolium – Piškera**
526. *Limonium sinuatum* (L.) Mill. – **Grohote (okućnica)**
527. *Linaria microsepala* A.Kern.
528. *Linaria simplex* (Willd) DC. – **Podvelagomila/ Grohote**

529. *Linaria vulgaris* Mill. – **Potoka, Pripoja, ...**
530. *Linum bienne* Mill.
531. *Linum flavum* L. – **Podvelagomila, navíše uvale Banje**
532. *Linum strictum* L. ssp. *corymbulosum* (Rchb.) Riony – **navíše uvale Banje**
ssp. *strictum*
533. *Linum tenuifolium* L. – **Pržina, Potoka**
534. *Lippia citriodora* (Cav.) Kunth (sin. *Aloysia citrodora*) – **Grohote**
535. *Lithospermum arvense* L. – **Basilija, Potoka**
536. *Lolium multiflorum* Lam. – **Pripoja/ Grohote**
537. *Lolium perenne* L. – **Grohote (park)**
538. *Lonicera etrusca* Santi – **prema V. Straži/ Grohote, ...**
539. *Lonicera implexa* Aiton – **Skadar, Vela Straža/ Grohote, ...**
540. *Lophochloa cristata* (L.) Hyl. – **Lokva Grohote**
541. *Lotus corniculatus* L. ssp. *hirsutus* Rothm.
542. *Lotus creticus* L. – **Marinča rat**
543. *Lotus cytisoides* L. – **Marinča rat**
544. *Lotus edulis* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
545. *Lotus glaber* Mill.
546. *Lotus ornithopodioides* L.
547. *Lunaria annua* L. – **Grohote**
548. *Lupinus micranthus* Guss. – **Potoka, Basilija**
549. *Lycopodium annotinum* L.
550. *Lythrum salicaria* L.
551. *Magnolia grandiflora* L. – **Gornje Selo**
552. *Mahonia aquifolium* (Purch.) Nutt. – **Podvelagomila/ Grohote**
553. *Malus domestica* Borkh.
554. *Malus pumila* Mill.
555. *Malva neglecta* Wallr. – **Lokva/ Grohote**
556. *Malva sylvestris* L. – **Podvelagomila, Kavčina**
557. *Matricaria perforata* Mérat – **Radovanje/ Grohote**
558. *Matthiola incana* (L.) R.Br. – **Grohote**

559. *Medicago arabica* (L.) Huds. – **Grohote (kod Doma)**
560. *Medicago littoralis* Rohde ex Loisel.
561. *Medicago lupulina* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
562. *Medicago minima* (L.) Bartal.
563. *Medicago monspeliaca* (L.) Trautv.
564. *Medicago orbicularis* (L.) Bartal. – **Podvelagomila**
565. *Medicago polymorpha* L. – **Potkamenica, Grohote**
566. *Medicago prostrata* Jacq.
567. *Medicago rigidula* (L.) All.
568. *Medicago sativa* L.
569. *Medicago truncatula* Gaertn. – **Podvelagomila/ Grohote**
570. *Melia azedarach* L. – **centar Grohota, Gornje Selo kod crkve**
571. *Melica ciliata* L. ssp. *ciliata* – **Basilija**
572. *Melilotus albus* Medik. – **uvala Grabova**
573. *Melilotus altissimus* Thuill. – **Podvelagomila/ Grohote**
574. *Melilotus italicus* (L.) Lam.
575. *Melilotus officinalis* (L.) Lam. – **Kučac/ Grohote**
576. *Melissa officinalis* L. – **Grohote, Srednje Selo**
577. *Mentha longifolia* (L.) Hudson – **uvala Banje**
578. ***Mentha spicata* L. – Grohote**
579. *Mercurialis annua* L.
580. *Mesembryanthemum crystallinum* L.
581. *Micromeria graeca* (L.) Benth. – **Podvelagomila/ Grohote**
582. *Micromeria juliana* (L.) Benth. ex Rchb. – **Križic, Zastraža**
583. *Micropus erectus* L.
584. *Minuartaria aubulosa* (Labill.) Schinz et Thell
585. *Minuartia mediterranea* (Link.) K. Malý
586. *Minuartia verna* (L.) Hiern
587. *Mirabilis jalapa* L. – **Grohote (na više lokacija)**
588. *Misopates orontium* (L.) Raf. - **Grohote**
589. *Morus alba* L. – **centar Grohota**

590. *Morus nigra* L. – **centar Grohota**
591. *Musa basjoo* Siebold & Zucc. ex Linuma – **Gornje Selo**
592. *Muscari comosum* (L.) Mill.
593. *Muscari neglectum* Guss. ex Ten.
594. *Myagrum perfoliatum* L.
595. *Myosotis ramosissima* Rochel
596. *Myrtus communis* L. – **Podvelagomila**
597. *Narcissus x odorus* L.
598. *Narcissus papyraceus* Ker Gawl. – **Grohote (uresnica)**
599. *Narcissus pseudonarcissus* L. – **Podvelagomila (uresnica)**
600. *Narcissus tazetta* L. – **Gaj/ Nečujam**
601. *Neotinea maculata* (Desf.) Stearn
602. *Nerium oleander* L. – **Grohote kod crkve**
603. *Neslia paniculata* (L.) Desv.
604. *Nicotiana tabacum* L. - **Prisade/ Srednje Selo**
605. *Nigella arvensis* L.
606. *Nigella damascena* L. – **okolica Grohota, put Tatinje, ...**
607. *Nigella sativa* L. – **Rat /Nečujam (u vrtu)**
608. *Ocimum basilicum* L.
609. *Odontites lutea* (L.) Clairv.
610. *Oenanthe pimpinelloides* L. – **Potoka**
611. *Oenothera biennis* L. (**pobjegla uresnica**) – **Grohote**
612. *Olea europaea* L. – **okolica Grohota, ...**
613. *Onobrychis caput-galli* (L.) Lam.
614. *Ononis natrix* L. – **naviše Donje Krušice, Srednje Selo, ...**
615. *Ononis ornithopodioides* L.
616. *Ononis reclinata* L. – **Kopanjica/ Grohote**
617. *Ononis viscosa* L. ssp. *breviflora* (DC.) Nyman
618. *Onopordum illyricum* L.
619. *Onosma javorkae* Simonk.
620. *Ophrys apifera* Huds. – **Nečujam**

621. *Ophrys archipelagi* Gözl et H. R. Reinhard
622. *Ophrys bombyliflora* Link
623. *Ophrys x flavicans* Vis.
624. *Ophrys fuciflora* Haller
625. *Ophrys leucadica* Renz
626. *Ophrys lutea* (Gouan) Cav. ssp. *minor* (Tod.) O. Danesch et E. Danesch
627. *Ophrys scolopax* Cav. ssp. *cornuta* (Steven) Camus
628. *Ophrys sphegodes* Mill. ssp. *atrata* (Lindl.) E.Mayer
ssp. *sphogodes* - **Podvelagomila**
ssp. *tommasinii* (Vis.) Soó
629. *Opopanax chironium* (L.) Koch
630. *Opuntia ficus-indica* (L.) Miller – **Grohote, Rogáč**
631. *Opuntia microdasys* (Lehm.) Pfeiff. – **Stomorska**
632. *Orchis coriophora* L.
633. *Orchis italica* Poir. – **V. Straža/ Grohote**
634. *Orchis morio* L. ssp. *picta* (Loisel.) K. Richter
635. *Orchis provincialis* Balb. ssp. *pauciflora* (Ten.) Camus
636. *Orchis quadripunctata* Cirillo ex Ten. – **Borovik, Ravni laz**
637. *Orchis tridentata* Scop.
638. *Origanum dictamnus* L.
639. *Origanum heracleoticum* L. – **Basilija**
640. *Origanum majorana* L. – **Grohote**
641. *Origanum vulgare* L.
642. *Orlaya grandiflora* (L.) Hoffm.
643. *Ornithogalum comosum* L.
644. *Ornithogalum pyramidale* L. – **Skadar**
645. *Ornithogalum umbellatum* L. – **Maslinica, Opatija**
646. *Orobanche gracilis* Sm. – **Ravni laz**
647. *Orobanche minor* Sm. – **Marinča rat**
648. *Orobanche purpurea* Jacq.
649. *Osyris alba* L. – **Nečujam/ Gaj ...**

650. *Oxalis articulata* Savigny
651. *Oxalis corniculata* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
652. *Oxalis pes-caprae* L. – **Rogač**
653. *Oxalis rubra* A. St.-Hil. – **Podvelagomila/ Grohote**
654. *Oxalis stricta* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
655. *Paliurus spina-christi* Mill. – **Lokva/ Grohote**
656. *Pallenis spinosa* (L.) Cass. – **prema uvali Tatinja**
657. *Papaver hybridum* L. – **Maslinica**
658. *Papaver rhoeas* L. – **Grohote, ...**
659. *Papaver somniferum* L. – **Kavčina/ Grohote**
660. *Parapholis filiformis* (Roth) C.E.Hubb.
661. *Parapholis incurva* (L.) C.E.Hubb. – **Brnistrova**
662. *Parietaria judaica* L. – **Grohote**
663. *Parietaria lusitanica* L. ssp. *lusitanica*
664. *Parietaria officinalis* L.
665. *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planchon – **Grohote/ Brdo**
666. *Parthenocissus tricuspidata* (Siebold & Zucc.) Planch. – **Maslinica**
667. *Paspalum paspaloides* (Michx.) Scribner – **uvala Banje**
668. *Passiflora caerulea* L. – **Grohote, uvala Banje**
669. *Pelargonium zonale* (L.) Aiton – **Nečujam, Srednje Selo**
670. *Pericallis hybrida* (Regel) B. Nord. – **Grohote (uresnica)**
671. *Persea americana* Mill. – **Rogač**
672. *Persicaria maculosa* Gray – **ranijih godina zabilježen kod Z. doma/ Grohote**
673. *Petrorhagia saxifraga* (L.) Link – **Brnistrova, Kopanjica/ Grohote, ...**
674. *Petroselinum crispum* (Mill.) Fuss
675. *Phagnalon rupestre* (L.) DC. – **Zaglav, Tatinja, ...**
676. *Philadelphus coronarius* L. – **Maslinica kod dvorca**
677. *Phillyrea angustifolia* L. – **Tatinja**
678. *Phillyrea latifolia* L. – **Tatinja**
679. *Phillyrea media* L. – **Tatinja**

680. *Phleum echinatum* Host – **Kopanjska/ Grohote**
681. *Phleum paniculatum* Huds. – **Lokva/ Grohote**
682. *Phleum subulatum* (Savi) Asch. et Graebn. – **Lokva/ Grohote**
683. *Phlomis fruticosa* L. – **Maslinica**
684. *Phoenix canariensis* Chabaud – **Grohote, Stomorska**
685. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.
686. *Phyla canescens* (Kunth) Greene – **Nečujam**
687. *Phyllostachys bambusoides* Siebold. & Zucc. – **Grohote**
688. *Physalis alkekengi* L. – **Nečujam**
689. *Phytolacca americana* L. – **Gornje Selo, Ugji/ D. Selo**
690. *Picnomon acarna* (L.) Cass. – **Lokva/ Grohote, Basilija**
691. *Picris echioides* L. – **Basilija**
692. *Picris hieracioides* L. – **Kavčina/ Grohote**
693. *Pimpinella saxifraga* L.
694. *Pinus brutia* Ten. – **Grohote**
695. *Pinus halepensis* Mill. – **Grohote**
696. *Pinus nigra* Arnold – **Vela Straža/ Grohote**
697. *Pinus pinaster* Aiton – **Basilija**
698. *Pinus pinea* L. – **Grohote (park), Pržina/ Grohote**
699. *Piptatherum miliaceum* (L.) Coss. ssp. *miliaceum*
ssp. *thomasi* (Duby) Soják
700. *Pistacia lentiscus* L. – **Donje Selo + ...**
701. *Pistacija x saportae* Burnat – hibrid između *P. lentiscus* i *P. terebinthus* – vrlo rijetka zastupljenost u Hrvatskoj –
Identifikacija: izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović – Krajna/ Grohote
702. *Pistacia terebinthus* L. – **Podvelagomila**
703. *Pisum sativum* L. ssp. *elatius* (M. Bieb.) Asch. et P. Graebn.
704. *Pittosporum tobira* (Thunb.) Aiton f. – **Grohote**
705. *Plantago altissima* L.
706. *Plantago coronopus* L. – **uvala Supetar/ Nečujam**
707. *Plantago holosteum* Scop.

708. *Plantago lanceolata* L. – **Opatija + na više lokacija**
709. *Plantago major* L. – **Maslinica kod dvorca i kod groblja**
710. *Plantago serraria* L. – **kod crkve u Grohotama**
711. *Plectranthus scutellarioides* (L.) R.Br.
712. *Plumbago auriculata* Lam. – **Stomorska (uresnica)**
713. *Plumbago europaea* L. – **Grohote/ Kavčina**
714. *Poa annua* L. – **Grohote**
715. *Poa bulbosa* L. var. *vivipara* Koel.
716. *Poa trivialis* L. – **Pripoja/ Grohote**
717. *Poinciana gillesii* Hook. – **Grohote (uresnica)**
718. *Polycarpon tetraphyllum* (L.) L.
719. *Polygala dalmaisiana* Hort. – **Grohote (uresnica)**
720. *Polygonum aviculare* L.
721. *Polygonum lapathifolium* L.
722. *Polypodium cambricum* L.
723. *Polypogon monspeliensis* (L.) Desf.
724. *Ponciana gillesii* Hook. – **Podvelagomila/ Grohote**
725. *Portulaca grandiflora* Hook. – **Grohote**
726. *Portulaca oleracea* L. – **Podvelagomila/ Grohote, ...**
727. *Posidonia oceanica* (L.) Delile
728. *Potamogeton natans* L. – **Lokva/ Grohote, Basilija**
729. *Potamogeton pusillus* L.
730. *Potentilla hirta* L. – **Basilija**
731. *Potentilla reptans* L. – **Basilija**
732. *Prasium majus* L. – **put Poganice, put Tatinje**
733. *Primula vulgaris* Huds.
734. *Prunella laciniata* (L.) L. – **Potoka, Basilija**
735. *Prunus armeniaca* L. – **Grohote, Donje Selo**
736. *Prunus avium* L. – **Grohote , Skadar**
737. *Prunus cerasifera* Ehrh. – **Grohote**
738. *Prunus cerasus* L. – **Pržina/ Grohote, Gornje Selo**

739. *Prunus cocomilia* Ten. – **Grohote, Donje Selo**
740. *Prunus domestica* L. – **Potoka/ Grohote**
741. *Prunus dulcis* (Mill.) D. A. Webb – **Grohote, Opatija, Potoka**
742. *Prunus laurocerasus* L. – **Grohote**
743. *Prunus mahaleb* L. – **Grohote, Vela Straža/ Grohote**
744. *Prunus persica* (L.) Batsch – **Grohote, Gornje Selo, Srednje Selo**
745. *Prunus spinosa* L. – **Pripoja, Potoka, ...**
746. *Pterocephalus plumosus* (L.) Coult.
747. *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh – **Opatija**
748. *Pulmonaria angustifolia* L.
749. *Punica granatum* L. – **Grohote**
750. *Pyracantha coccinea* M. J. Roemer – **Banje (uz kuću)**
751. *Pyrus amygdaliformis* Will. – **Vela Straža/ Grohote, Potkamenica**
752. *Pyrus pyraster* (L.) Burgsd. – **Suzanj, Dočina**
753. *Quercus cerris* L.
754. *Quercus ilex* L. – **Gravišća, Ravni laz, put uvale Maslinica, ...**
755. *Quercus pubescens* Willd. – **Grohote**
756. *Quercus robur* L. – **Grohote**
757. *Ranunculus bulbosus* L.
758. *Ranunculus ficaria* L. ssp. *ficariiformis* (F. W. Schultz) Rouy et Fouc. – **Potoka**
759. *Ranunculus muricatus* L. – **Grohote**
760. *Ranunculus neapolitanus* Ten. – **Potoka**
761. *Ranunculus trichophyllus* Chaix in Vill.
762. ***Ranunculus velutinus* Ten. – Basilija**
763. *Raphanus raphanistrum* L. – **Grohote**
764. *Raphanus sativus* L.
765. *Reichardia picroides* (L.) Roth – **Marinča rat, Bad/ Rogač**
766. *Reseda inodora* Rchb. – **Grohote**
767. *Reseda alba* L. – **Pržina/ Grohote**
768. *Reseda lutea* L. – **V. Straža/ Grohote**

769. *Reseda phyteuma* L. – **Zastraža/ Grohote**
770. *Rhagadiolus edulis* Gaertn. – **Banje**
771. *Ricinus communis* L. – **Donja Krušica, Grohote**
772. *Ribes uva-crispa* L. – **Grohote (vrt Elezovića)**
773. *Robinia pseudoacacia* L. – **Vela Straža/ Grohote, Grohote**
774. *Romulea bulbocodium* (L.) Sebast. et Mauri – **Potoka, Pržina**
775. *Rosa canina* L. – **Potoka, Basilija, Lokva/ Grohote**
776. *Rosa sempervirens* L. – Lokva/ Grohote
777. *Rosmarinus officinalis* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
778. *Rubia peregrina* L. – **Podvelagomila**
779. *Rubus dalmaticus* Tratt.
780. *Rubus heteromorphus* Ripart ex Genev. – **Lokva/ Grohote**
781. *Rubus ulmifolius* Schott – **Lokva/ Grohote**
782. *Rudbeckia laciniata* L. – **Grohote**
783. *Rudbeckia purpurea* L. – **Grohote**
784. *Rumex crispus* L. – **Basilija, Potoka**
785. *Rumex obtusifolius* L. – **Kavčina**
786. *Rumex patientia* L.
787. *Rumex pulcher* L. *ssp. pulcher* – **Podkuća/ Grohote**
ssp. woodsii (De Not.) Arcangeli – **Brdo/ Grohote**
788. *Ruscus aculeatus* L. – **Poganica**
789. *Ruscus hypoglossum* L.
790. *Rusellia equisetiformis* Schlecht. & Cham. – **Stomorska, Banje/ Rogač**
791. *Ruta graveolens* L. – **Paklina, Podvelagomila/ Grohote**
792. *Sagina maritima* G.Don
793. *Salicornia europaea* L. – **Tatinja**
794. *Salsola kali* L. – **Rogač**
795. *Salsola soda* L. – **Rogač**
796. *Salvia aethiopsis* L.
797. *Salvia bertolonii* Vis.
798. *Salvia microphylla* Benth. – **Srednje Selo**

799. *Salvia officinalis* L. – **Zastraža/ Grohote**
800. *Salvia pratensis* L. – **Pripoja/ Grohote**
801. *Salvia sclarea* L. – **Brdo/ Grohote**
802. *Salvia verbenaca* L. – **Gripa/ Grohote**
803. *Salvia viridis* L. – **Basilija**
804. *Sambucus ebulus* L.
805. *Sambucus nigra* L. – **Krajna/ Grohote**
806. *Sanguisorba minor* Scop. ssp. *muricata* Briq. – **Lokva/ Grohote**
807. *Santolina chamaecyparissus* L. – **Maslinica**
808. *Saponaria officinalis* L. – **Grohote**
809. *Satureja montana* L. – **Tatinja**
810. *Saxifraga tridactylites* L. – **Donje Selo, Grohote (groblje)**
811. *Scandix australis* L.
812. *Scandix pecten-veneris* L. – **Grohote, Zadoca**
813. *Schefflera arboricola* Janine – **Nečujam (uresnica)**
814. *Schinus mollis* L. – **Nečujam**
815. *Scilla autumnalis* L. – **naviše uvale Banje**
816. *Scirpus litoralis* Schrad. – **Šešula**
817. *Scirpus maritimus* L. – **Lokva/ Grohote**
818. *Scolymus hispanicus* L.
819. *Scorpiurus muricatus* L. – **put prema Marinča ratu**
820. *Scorzonera cana* (C. A. Mey.) O. Hoffm.
821. *Scorzonera laciniata* L.
822. *Scorzonera villosa* Scop. – **Podvelagomila/ Grohote**
823. *Scrophularia canina* L. ssp. *canina* – **V. Straža/ Grohote**
ssp. *bicolor* (Sibth. et Sm.) Greuter – **Skadar**
824. *Scrophularia peregrina* L. – **Grohote/ Kavčina**
825. *Securigera cretica* (L.) Lassen
826. *Securigera securidaca* (L.) Degen et Dörfl.
827. *Sedum acre* L. – **Kopanjska/ Grohote**
828. *Sedum caespitosum* (Cav.) DC.

829. *Sedum dasyphyllum* L.
830. *Sedum hispanicum* L. – **Paklina, Podvelagomila (Grohote)**
831. *Sedum ochroleucum* Chaix – **Kavčina/ Grohote**
832. *Sedum sexangulare* L. – **Grohote**
833. *Sedum telephium* L. ssp. *maximum* (L.) Krocker – **Gomilina/ Grohote**
834. *Sempervivum tectorum* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
835. *Senecio angulatus* L.
836. *Senecio bicolor* (Willd.) Tod. ssp. *cineraria* (DC.) Chater – **Maslinica**
837. *Senecio vulgaris* L. – **Kavčina/ Grohote**
838. *Serapias lingua* L. – **Prisade/ Srednje Selo**
839. *Serapias orientalis* Nelson – **Pržina/ Grohote**
840. *Serapias parviflora* Parl. – **Prisade/ Srednje Selo**
841. *Serapias vomeracea* (Burm.) Briq. ssp. *laxiflora* (Soó) Gözl et H. R. Reinhard
ssp. *vomeracea*
842. *Seseli tomentosum* Vis. – **Križic, Brnistrova**
843. *Sesleria autumnalis* (Scop.) F.W.Schultz
844. *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv. – **Podvelagomila, Kavčina (Grohote)**
845. *Setaria viridis* (L.) P. Beauv. – **Grohote**
846. *Sherardia arvensis* L. – **Potoka**
847. *Sideritis romana* L. ssp. *purpurea* (Fox Talbot ex Benth.) Heywood
848. *Silene latifolia* Poir. ssp. *alba* (Miller) Greuter et Burdet
849. *Silene noctiflora* L. – **Grohote**
850. *Silene nocturna* L. – **Grohote**
851. *Silene sedoides* Poir.
852. *Silene vulgaris* (Moench) Garcke ssp. *angustifolia* Hayek – **Tatinja**
853. *Silybum marianum* (L.) Gaertn. – **Kavčina/ Grohote, Grohote**
854. *Sinapis arvensis* L.
855. *Sisymbrium officinale* (L.) Scop.

856. *Sixalix atropurpurea* (Forssk.) Greuter et Burdet – Ripča/
Grohote
857. *Smilax aspera* L. – Ravni laz, ...
858. *Smyrnum olusatrum* L. – kod crkve Grohote, Kavčina
859. *Solanum lycopersicum* L. – između Srednjeg
i Donjeg Sela (gornja cesta)
860. *Solanum nigrum* L. – put prema uvali Banje, ...
861. *Solanum pseudocapsicum* L. – Grohote, Banje/ Rogač (uresnica)
862. *Solanum tuberosum* L.
863. *Solanum villosum* Mill. ssp. *alatum* (Moench) Dostal –
Potkamenica (dolac)
864. *Solidago canadensis* L.
865. *Sonchus asper* (L.) Hill ssp. *glaucescens* (Jord.) Ball – Kavčina/
Grohote
866. *Sonchus maritimus* L.
867. *Sonchus oleraceus* L. – Kavčina/ Kavčina
868. *Sophora japonica* L. – Grohote, Srednje Selo
869. *Sorbus domestica* L. – Gravišća/ Grohote + ...
870. *Sorghum halepense* (L.) Pers. – Podkuća/ Grohote
871. *Spartium junceum* L. – kod Lokve/ Donje Selo
872. *Spergularia maritima* (All.) Chiov. ssp. *maritima*
873. *Spinacia oleracea* L. – Kavčina/ Grohote
874. *Spiraea crenata* L. – Rogač
875. *Stachys annua* (L.) L.
876. *Stachys cretica* L. ssp. *salviifolia* (Ten.) Rech. f.
877. *Stellaria media* (L.) Vill. – Podvelagomila (vrt)
878. *Sternbergia lutea* (L.) Ker Gawl. ex Spreng. ssp. *lutea* – Nečujam
879. *Stipa bromoides* (L.) Dörf.
880. *Suaeda maritima* (L.) Dumort. – uvale Podkamenica i Šumpjivina
881. *Symphoricarpos albus* (L.) S. F. Blake – Rogač (uresnica)
882. *Symphoricarpos orbiculatus* Moench.
883. *Symphytum bulbosum* L. – Opatija/ Grohote

884. *Symphytum tuberosum* L.
885. *Syringa vulgaris* L. – **Grohote**
886. *Tagetes erecta* L. – **Grohote (uresnica)**
887. *Tagetes lunulata* Ortega – **Grohote (uresnica)**
888. *Tamarix dalmatica* Baum – **Nečujam (Tiha, Bok od Rata)**
889. *Tamarix gallica* L. - **Stomorska**
890. *Tamus communis* L. – **Ravni laz/ Grohote**
891. *Tanacetum cinerariifolium* (Trevir.) Sch.Bip.
892. *Tanacetum vulgare* L. – **Maslinica**
893. *Taraxacum hoppeanum* Griseb. – **uz put prema Žukovi**
894. *Taraxacum laevigatum* auct. croat.
895. *Taraxacum officinale* Weber – **Gornje Selo, Srednje Selo**
896. *Teucrium chamaedrys* L. – **Gravišća/ Grohote**
897. *Teucrium flavum* L. – **Podvelagomila, Donje Selo**
898. *Teucrium fruticans* L. – **Grohote**
899. *Teucrium montanum* L. – **Nečujam (vrt)**
900. *Teucrium polium* L. – **Vodnjak, ...**
901. *Theligonum cynocrambe* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
902. *Thlaspi perfoliatum* L. - **Žukova**
903. *Thuja orientalis* L. – **groblje Grohote**
904. *Thymus longicaulis* C. Presl ssp. *longicaulis*
905. *Thymus vulgaris* L. – **Maslinica**
906. *Tilia platyphyllos* Scop. ssp. *cordifolia* (Besser) C.K.Schneid.
907. *Tilia tomentosa* Moench – **Gornje Selo, Stomorska**
908. *Tilia x europaea* L.
909. *Triticum aestivum* L. – **Basilija**
910. *Tordylium apulum* L. – **Krajna/ Grohote, Podvelagomila**
911. *Tordylium officinale* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
912. *Torilis arvensis* (Huds.) Link
913. *Torilis nodosa* (L.) Gaertn.

914. *Trachelospermum jasminoides* (Lindl.) Lem. – **Grohote**
915. *Tradescantia fluminensis* Vell. – **centar Grohota**
916. *Tradescantia palida* (Rose) D.Hust – **Donje Selo (uresnica)**
917. *Tradescantia sillamontana* Matuda – **Podvelagomila/ Grohote**
918. *Tragopogon dubius* Scop. – **Skadar**
919. *Tragopogon porrifolius* L. – **Gomilina/ Grohote**
920. *Trapeaeolum majus* L. – **Glavica/ Rogač**
921. *Tremastelma palaestinum* (L.) Janchen – **Pržina**
922. *Tribulus terrestris* L. – **Grohote, Lokva/ Grohote, ...**
923. *Trifolium angustifolium* L. – **Kopanjica/ Grohote**
924. *Trifolium arvense* L. ssp. *gracile* (Thuill.) Nyman
925. *Trifolium aureum* Pollich
926. *Trifolium campestre* Schreber
927. *Trifolium cherleri* L.
928. *Trifolium dalmaticum* Vis.
929. *Trifolium fragiferum* L.
930. *Trifolium incarnatum* L. ssp. *molinerii* (Balb. ex Hornem.) Syme
931. *Trifolium lappaceum* L. – **Ravni laz/ Grohote**
932. *Trifolium nigrescens* Viv.
933. ***Trifolium pratense* L. – Kučac/ Grohote**
934. *Trifolium repens* L. ssp. *repens* – **park Grohote**
ssp. *prostratum* Nyman
935. *Trifolium resupinatum* L.
936. *Trifolium scabrum* L.
937. *Trifolium spumosum* L.
938. *Trifolium stellatum* L. – **Kopanjica/ Grohote**
939. *Trifolium striatum* L.
940. *Trifolium subterraneum* L.
941. *Trifolium tomentosum* L.
942. *Trigonella esculenta* Willd. – **Zastraža**
943. *Trigonella monspeliaca* L.

944. *Tulipa sylvestris* L. – **Opatija/ Grohote**
945. *Tussilago farfara* L. – **Vela Straža/ Grohote**
946. *Typha angustifolia* L. – **lokva između Basilije i Svilaje**
947. *Typha latifolia* L. – **Lokva/ Grohote**
948. *Tyrimnus leucographus* (L.) Cass. – **Podvelagomila**
949. *Ulmus laevis* Pall. – **V. Straža/ Grohote**
950. *Ulmus minor* Miller – **Grohote**
951. *Umbilicus horizontalis* (Guss.) DC. – **Kavčina/ Grohote**
952. *Urospermum dalechampii* (L.) Scop. ex F.W.Schmidt – **Grohote**
953. *Urospermum picroides* (L.) Scop. ex F. W. Schmidt – **Grohote**
954. *Urtica dioica* L. – **Maslinica**
955. *Urtica membranacea* Poirlet
956. *Urtica pilulifera* L. – **park Žardin/ Grohote**
957. *Urtica urens* L. – **Kavčina/ Grohote**
958. *Valantia hispida* L. – **Grohote**
959. *Valantia muralis* L. – **Donja Krušica**
960. *Valerianella echinata* (L.) DC. – **Žukova**
961. *Valerianella eriocarpa* Desv. – **Grohote**
962. *Verbascum blattaria* L. – **Gripa, Podkuća/ Grohote**
963. *Verbascum pulverulentum* Vill.
964. *Verbascum sinuatum* L. – **Radovanje/ Grohote**
965. *Verbascum thapsus* L.
966. *Verbena officinalis* L. – **Lokva, Pripoja/ Grohote, Basilija**
967. *Veronica arvensis* L. – **Podvelagomila/ Grohote**
968. *Veronica cymbalaria* Bodard – **Podvelagomila/ Grohote**
969. *Veronica persica* Poir. – **Žardin/ Grohote**
970. *Viburnum tinus* L. – **Ravni laz/ Grohote**
971. *Vicia cracca* L.
972. *Vicia faba* L. – **Grohote**
973. *Vicia grandiflora* Scop.
974. *Vicia hybrida* L. – **Pržina, Potoka**

975. *Vicia lathyroides* L.
976. *Vicia lutea* L. – **Podstraža/ Grohote**
977. *Vicia narborensis* L. – **Kopanjska, Pripoja**
978. *Vicia pannonica* Crantz ssp. *striata* (M. Bieb.) Nyman
979. *Vicia peregrina* L.
980. *Vicia sativa* L. ssp. *sativa* – **Grohote (kod Z. doma)**
ssp. *cordata* (Hope) Batt.
981. *Vicia tetrasperma* (L.) Schreber
982. *Vinca major* L. – **Kavčina, Krajna (Grohote)**
983. *Vincetoxicum hirundinaria* (Hornem.) Rechb. f. ssp. *adriaticum*
(Beck) Markgr. – **Donja Krušica (Mala Krušica), Brda/ Donje Selo**
984. *Viola arvensis* Murray – **Gravišća, Grohote**
985. *Viola odorata* L. – **Grohote, Gornje Selo, Srednje Selo**
986. *Viola tricolor* L. – **Piškerica**
987. *Vitex agnus-castus* L. – **Donja Krušica, uvala Banje**
988. *Vitis vinifera* L. ssp. *vinifera* – **na više lokacija**
ssp. *sylvestris* (C.C.Gmel.) Hegi – **Grohote**
989. *Vulpia ciliata* Dumort. – **Potoka**
990. *Washingtonia robusta* Wendl. – **Grohote**
991. *Wisteria sinensis* (Sims) Sweet – **Grohote, Nečujam**
992. *Xanthium strumarium* L. ssp. *italicum* (Moretti) D. Löve – **groblje Grohote**
993. *Yucca aloifolia* L. – **Grohote**
994. *Yucca gloriosa* L. – **Grohote**
995. *Yucca rostrata* Engelm. ex Trel. – **Grohote**
996. *Zantedeschia aethiopica* (L.) Sprengel – **Grohote, Donje Selo**
997. *Zea mays* L. – **Grohote**
998. *Zinnia elegans* L. – **Grohote, ...**
999. *Ziziphus jujuba* Mill. – **Pržina/ Grohote**

Ovom popisom u kojem su navedene i lokacije staništa za pojedine biljke, prilažemo popis biljaka koje su zabilježene u proljeće 2020. godine.

Allium scorodoprasum L. – Pripoja/ Grohote
Inula spiraeifolia L. – Vinišća/ Grohote
Lathyrus hirsutus L. – Lokva/ Grohote
Linaria angustissima (Loisel.) Borbás – Lokva/ Grohote
Rubus idaeus L. – Gripa/ Grohote

Rad na inventarizaciji flore otoka Šolte se nastavlja.

Literatura:

- 1) **Adamović, L.**, 1911: Die Pflanzenwelt Dalmatiens. Werner Klinkhard Verlag. Leipzig.
- 2) **Bedalov, M.**, 1989: Prilog flori otoka Šolte. Acta Bot. Croat. **48**, 121-127.
- 3) **Bedalov, M., Fischer M.**, 1991: Flora i fauna otoka Šolte. Otok Šolta, 103-107.
- 4) **Cvjetković, B.**, 2014.: Flora sjeverne strane otoka Šolte. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Odjel za biologiju (mentor: doc. dr. sc. Mirko Ruščić)
- 5) **Golubić, V.**, 2004: Orhideje od otoka Visa do planine Svilaje. Katalog izložbe fotografija. Prirodoslovni muzej i ZOO Split.
- 6) **Golubić, V.**, 2007: Orhideje otoka Šolte. Katalog izložbe fotografija. Prirodoslovni muzej i ZOO Split.
- 7) **Gudić, A.**, 2014.: Flora južne strane otoka Šolte. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Odjel za biologiju (mentor: doc. dr. sc. Mirko Ruščić)
- 8) **Horvatić, S.**, 1958: Tipološko raščlanjenje primorske vegetacije gariga i borovih šuma. Acta Bot. Croat. **17**, 7-98.
- 9) **Horvatić, S.**, 1963: Biljnogeografski položaj i raščlanjenje našeg Primorja u svjetlu suvremenih fitocenoloških istraživanja. Acta Bot. Croat. **22**, 27-75.
- 10) **Horvatić, S., Hodak N.**, 1970: Otok Šolta. Vegetacijska karta Jugoslavije teritorij Hrvatske (mscr.)

- 11) **Kovačić, S., Jasprica N., Ruščić M.**, 2001: Floristic characteristics of Phoenician juniper *macchia* (Ass. *Pistacio lentisci-Juniperetum phoeniceae* Trinajstić 1987) in central and southern Dalmatia (Croatia). Nat. Croat. Vol. **10**, No 2, 73-81, Zagreb.
- 12) **Marasović, T., Milanko A.**, 2001: Popis i analiza poznate flore otoka Šolte. Znanstveni rad za susret i natjecanje mladih biologa Hrvatske.
- 13) **Martinis, Z.**, 1994: *Ephedra campylopoda* C.A. May. Crvena knjiga zaštićenih biljnih vrsta Republike Hrvatske. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb.
- 14) **Nikolić, T. ed.** 2015: Flora Croatica baza podataka. On-Line (<http://hirc.botanic.hr/fcd>). Botanički zavod, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- 15) **Novak, P.**, Kornjaši jadranskog primorja (*Coleoptera*). JAZU, Zagreb.
- 16) **Pandža, M., Franjić J., Trinajstić I., Škvorc Ž. & Stančić Z.**, 2001: The most recent state of affairs in the distribution of some neophytes in Croatia. Nat. Croat. Vol. **10**, No 4, 259-275.
- 17) **Pavletić, Z.**, 1994: *Centaurea ragusina* L. Crvena knjiga zaštićenih biljnih vrsta Republike Hrvatske. Ministarstvo graditeljstva i zaštite okoliša, Zavod za zaštitu prirode, Zagreb.
- 18) **Perković, A.**, 2014.: Ljekovite i medonosne biljke otoka Šolte. Diplomski rad. Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Odjel za biologiju (mentor: doc. dr. sc. Mirko Ruščić)
- 19) **Petter, F.**, 1832: Botanischer Wegwaiser in der Gegend von Spalato in Dalmatien. Zara.
- 20) **Portenschlag-Ledermayer, F.**, 1824: Enumeratio plantarum in Dalmatia lectarum. Verlag F. Harter, Wien.
- 21) **Sule, D.**, 2009: Zanimljivosti iz biljnog i životinjskog svijeta otoka Šolte. Baščina **17/18**, 60-84, Grohote.
- 22) **Sule, D.**, 2010: Zanimljivosti iz biljnog i životinjskog svijeta otoka Šolte II. dio. Baščina **19**, 32-1, Grohote.
- 23) **Sule, D.**, 2012: Prilog poznavanju faune i flore otoka Šolte. Baščina **21**, 30-44, Grohote.
- 24) **Sule, D.**, 2013: Prilog poznavanju biološke raznolikosti otoka Šolte. Baščina **22**, 5-16, Grohote.

- 25) **Sule, D.**, 2016: Još o bioraznolikosti otoka Šolte. *Baščina* **25**, 33-43, Grohote
- 26) **Šmarda, J.**, 1968: Výsledky biogeografických cest do Jugoslávie v letech 1964-1967. *Československá akademie věd Geografický ústav Brno. Zprávy o vědecké činnosti* **9**, 1-128.
- 27) **Trinajstić, I.**, 1984: Vegetacija sveze *Oleo-Ceratonion* Br.-Bl. U jadranskom primorju Jugoslavije. *Acta Bot. Croat.* **43**, 167-173.
- 28) **Visiani, R.**, 1826: *Stirpium dalmaticarum specimen*. Typis Creseinianis, Patavii.
- 29) **Visiani, R.**, 1842: *Flora Dalmatica I*. Lipsiae.
- 30) **Visiani, R.**, 1847: *Flora Dalmatica II*. Lipsiae.
- 31) **Visiani, R.**, 1852: *Flora Dalmatica III*. Lipsiae.
- 32) **Vladović, D., Mitić, B., Matković, D., Parmać, T.** 2004: Prilog flori otoka Šolte. Prvi hrvatski botanički simpozij s međunarodnim sudjelovanjem - Knjiga sažetaka / Mitić, Božena ; Šoštarić, Renata (ur.). Zagreb : Hrvatsko botaničko društvo, 2004. 46 (poster, međunarodna recenzija, sažetak, znanstveni)
- 33) **Vladović, D.**, 2008: Biljke koje prkose kamenu, suncu i moru. *EC Putna revija HŽ-putničkog prijevoza d.o.o. godišće XVI* br. **58**, 74-78. Zagreb
- 34) **Vladović, D., Dinko, S., Nediljko, Ž.** 2011: Flora otoka Šolta. *Baščina* **20**, 69-97, Grohote.
- 35) **Vladović, D., Dinko, S., Nediljko, Ž.** 2012: Biljni pokrov otoka Šolta - biljke koje prkose kamenu, suncu, moru i čovjeku. *OTOK ŠOLTA* (ur. Radman, Zoran) 301-303, Grohote
- 36) **Vladović, D., Dinko, S., Nediljko, Ž.** 2012a: Prilog flori otoka Šolta. *Baščina* **21**, 26-29, Grohote.
- 37) **Vladović, D., Dinko, S., Nediljko, Ž.** 2014: II. Prilog flori otoka Šolta. *Baščina* **23**, 50-52, Grohote.
- 38) **Vladović, D., Dinko, S., Nediljko, Ž.** 2015. Popis flore otoka Šolta. *Baščina* **24**, 32-35, Grohote
- 39) **Vukelić, J., Mikac, S., Baričević, D., Bakšić, D., Rosave, R.**, 2008: Šumska staništa i šumske zajednice u Hrvatskoj Nacionalna ekološka mreža. Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb.

Nikolina Uroda

SPLITSKA VRATA ARHEOLOŠKA BAŠTINA BRAČA I ŠOLTE

Splitska vrata, morski prolaz između Brača i Šolte s otočićem Mrdujom
(foto: Z. Alajbeg)

Arheološka baština Brača i Šolte, dvaju susjednih srednjodalmatinskih otoka najbližih Splitu, nejednako je valorizirana i poznata. Razloge možemo tražiti u razlikama njihovih geografskih osobitosti: Brač je površinom i stanovništvom mnogo veći od Šolte. Dok su stanovnici Splita i dva udaljenija otoka nazivali Bračem (tako je Hvar postao drugi Brač, a Vis treći), stanovnici Šolte nisu imali priliku gajiti iluzije o važnosti svoga otoka. “Dopala te Šolta” izreka je koja jezgrovito opisuje stav Splicišana prema mogućnostima života na tom otoku, uvjetovanog činjenicom da je zemlja na Šolti bila u vlasništvu splitskih veleposjednika te su onamo odlazili uglavnom koloni koji su je obrađivali. Ta se očita nepravda prema Šolti pokušava ispraviti izložbom koja

donosi doživljaj arheološke baštine obaju otoka pred Splitom u fotografskoj interpretaciji Zorana Alajbega, ukazujući na njihove zajedničke elemente.

Tako ćemo primijetiti da su Brač i Šolta optočeni prapovijesnim gradinama koje nastaju u posljednjem tisućljeću prije Krista, a nadgledale su bitne pomorske pravce, međusobno komunicirale i upozoravale žitelje obližnjeg kopna na opasnost koja dolazi s mora. U antici od prvih stoljeća poslije Krista na oba otoka nastaje niz rustičnih vila, ribnjaka, mozaika, mauzoleja i natpisa koji svjedoče o mirnijim vremenima. I dok Brač postaje poznat po svojim kamenolomima, na Šolti cvate produkcija nadgrobnih stela, jedinstvena na području Dalmacije. Najranije kršćanstvo na Braču i Šolti ogleda se u izgradnji bazilika kompleksnog tipa, kakve susrećemo uglavnom duž sjeverne obale Brača te u unutrašnjosti Šolte i na otočiću Stipanska. Sve nastaju u blizini ili nad ostacima antičkih vila u 5. i 6. stoljeću, a neke od njih pripadale su i najranijim samostanskim sklopovima. Unatoč bogatoj baštini antičkog razdoblja toponimija Brača i Šolte pokazuje veći utjecaj slavenskih doseljenika, koji u srednjem vijeku grade brojne crkve na Braču, dok se u urbanizaciji šoltanskih naselja ogleda srednjovjekovni koncept izgradnje. Crkve koje se podižu na izoliranim mjestima, izvan naselja, najčešće su ostale sačuvane u svom izvornom srednjovjekovnom obliku te i danas prenose duh vremena u kojem su građene.

Splitska vrata, pomorski prolaz između Šolte i Brača koji odvaja ova dva otoka, u ovom kontekstu predstavlja njihovu sponu, mjesto “gdi se s Suletom Brač malo ča ne staje”, kako je u svojem *Ribanju i ribarskom prigovaranju* napisao Petar Hektorović.

BRAČ

Plinije Stariji u djelu *Naturalis Historia* (1. st.) izdvaja koze kao glavnu značajku Brača te ga naziva *capris laudata Brattia*. No ono po čemu je Brač i danas najpoznatiji svakako je njegov kamen. U kamenolomima oko Škripa i Selaca brao se za izgradnju Dioklecijanove palače i Salone, a sarkofazi izrađeni od bračkog kamena dospjeli su čak i do Trevisa, na sjeveru Italije.

Kroničari otoka, od Dujma Hrankovića, Vicka Prodića i Matije Petra Nižetića pa do Andrije Ciccarellija uz povijesne podatke spominju i brojne legende koje objašnjavaju nastanak imena otoka. Tako je prema jednoj od njih Brač dobio ime po stanovnicima grčkog grada Ambratije, čiji su stanovnici nakon pada Troje stigli ovamo te otok nazvali po svome gradu, a osnovali su i grad *Scripea*, današnji Škrip. Drugo objašnjenje imena otoka dolazi od ilirskog

naziva za jelena, *brentos*, koji se kasnije u grčkom prevodi u *elaphos*, pa se Brač naziva i *Elaphousa*, a ponegdje i *Dyskelados*.

Najstariji nalazi na otoku Braču potječu iz spilje Kopačine, koja se nalazi između Donjeg Humca i Supetra. Sustavnim istraživanjima dokazano je da se na tom lokalitetu nalaze ostatci iz gornjeg paleolitika, mezolitika i ranog brončanog doba. Pretpostavka o kontaktima između egejskog svijeta i istočne obale Jadrana temelji se na pronalasku nekoliko ulomaka mikenske keramike, datirane u 12. st. pr. Kr. u Škripu. Radi se o jedinim nalazima takve keramike u Dalmaciji, a i izgled samog Škripa pokazuje značajke helenističkih utvrda, uz razliku što su njegovi bedemi s unutrašnje strane ojačani nasipom zemlje te, za razliku od helenističkih, nemaju dva lica, premda su građeni velikim blokovima vapnenca. Osim Škripa na Braču su ubicirane brojne gradine iz brončanoga i željeznog doba: gradina Rat iznad Vičje luke pokraj Ložišća koja nadgleda Splitska vrata – morski prolaz između Brača i Šolte, Koštilo iznad Bola, Velo Gračišće na istoku otoka, Malo Gračišće, Hum i Gradac pokraj Gornjeg Humca svjedoče o naseljenosti u razdoblju kasnoga brončanog i željeznog doba, kada Brač naseljavaju Iliri. Te su gradine s vremenom postupno ostajale bez svojih kamenih plašteva, koji su služili kao izvor građe za novije, često sakralne objekte koji na njima nastaju.

Većina antičkih vila, kojih je na otoku bilo mnoštvo, nalazi se skrivena ispod zidova građenih tehnikom suhozida. One otkrivene (u Postirima, Mirju, Supetru, Sutivanu, Pučišćima, Lovrečini...) svjedoče o kontinuitetu, katkad i do srednjega vijeka. Povaljski samostan možda najzornije pokazuje tu slojevitost. Prva crkva, datirana u ranokršćansko razdoblje, nastaje u blizini rimske vile. To je bazilika velikih dimenzija s transeptom i upisanom apsidom te krstionicom, koja u srednjem vijeku postaje crkva, a prostori ranokršćanske crkve preuređuju se u samostanske prostorije. Slične se transformacije događaju i kod crkve sv. Stjepana u Stipanskoj luci u Pučišćima, a pregradnje doživljava i crkva sv. Lovre u uvali Lovrečina. Crkva sv. Ivana u Sutivanu također pripada ranokršćanskoj arhitekturi, no građena je kao jednobrodna, s trikonhalnim svetištem, a oko nje se naziru ostatci antičkih zidova. Kasnoantički sklop Mirje na Brigu pokraj Postira još skriva ostatke crkve, o kojoj svjedoče nalazi crkvenog namještaja koji upućuju na ranokršćansko vrijeme. Svojim dominantnim položajem na vrhu, s kojeg se pruža pogled na široki morski pojas, te svojim visokim zidovima koji su do danas ostali sačuvani odaje duh nesigurnih kasnoantičkih vremena.

Prema kronikama, na Braču je bilo i samostana, i to na sjevernoj strani otoka, a jedan se nalazio i na južnoj. Ti se podatci oslanjaju na tradiciju naziva

lokaliteta na kojima se nalaze crkvena zdanja, kao što je slučaj s Lovrečinom, Postirima, Sutivanom, Povljima. Uglavnom se radi o izvedenicama riječi samostan (*manastir*): Mojstir, Mastirine, Manastirine. Opatje spila i Opatji stan nalaze se također među toponimima koji ukazuju na neki vid samostana ili pak eremitaže. Južna strana Brača ima nekoliko eremitaža koje svojim položajem pokazuju ozbiljnu nakanu sekluzije, odvajanja od svijeta. Zmajeva ili Dragonjina špilja jedan je od najzanimljivijih prostora na otoku Braču. Rijetki nalazi skulpture svjedoče da je od razdoblja ranoga kršćanstva bila barem povremeno boravište. Reljefi kojima je ukrašena unutrašnjost spilje ne odaju stilske značajke, pa je teško odrediti vrijeme njihova nastanka, a svojom ekspresivnom snagom i motivima evociraju biblijsku Apokalipsu. Na istoj su strani otoka i eremitaže ili pustinja Stipančić, Silvio, Dračeva luka i Blaca. Iako kasnijeg nastanka, naslanjaju se na tradiciju eremitizma, koju prvi opisuje sv. Jeronim spominjući dalmatinske otoke.

Brač je, uz Hvar, Korčulu i Mljet, prema Konstantinu Porfirogenetu pripadao srednjovjekovnoj Paganiji, Neretvanskoj kneževini. Prema natpisu koji u 15. stoljeću objavljuje Dujam Hranković, stanovnici Salone i Epetija (Stobreča), pod vodstvom svećenika Florusa, dolaze na otok i obnavljaju napušteni gad (Škrip) koji su uništili Neretljani. Na Braču se romanski toponimi isprepleću s kasnijim slavenskim nazivima, a postoje i naznake pretkršćanskih naziva koji dozivlju u pamćenje slavensku mitologiju, kao što su Dragonjina spilja, Dračeva luka ili Trišćenica. Istraživanja crkve Svetog Duha u Škripu otkrivaju da je današnja crkva, datirana u 10. stoljeće, izgrađena nad rimskim termalnim kompleksom, na kojem je nastala i trobrodna bazilika bez apside koju istraživači datiraju u 7. stoljeće. Crkva sv. Ivana i Teodora nalazi se na zapadnom dijelu poluotoka Glavica u Bolu. Građena je nad kasnoantičkim objektom koji je u unutrašnjosti imao sačuvane freske, a na zabatu pronađenom u crkvi, koji pripada 9. stoljeću, nalazi se natpis koji spominje blaženog Teodora i vjerojatno Ivana.

Crkva sv. Kuzme i Damjana na Smrčeviku, uzvisini u blizini Gornjeg Humca, nastaje u ranom srednjem vijeku na mjestu prapovijesne gradine sa slabo vidljivim bedemima. Sličan je slučaj i sa crkvom sv. Nedilje (sv. Marije) na Gradcu, gdje se na istome mjestu nalazi materijal od prapovijesnog do srednjovjekovnog razdoblja. I crkva sv. Mihovila kod Dola nastaje na uzvisini Mihojratu, a pokazuje značajke ranosrednjovjekovnih crkava, od kojih se ističe kupola, koja je, uz onu na crkvi sv. Nikole između Selaca i Sumartina, jedina na otoku. U blizini Dola nalazi se i crkva sv. Vida, na Velom brdu, nastala u kasnom srednjem vijeku, a istoimena crkva na najvišem vrhu otoka, Svetom Vidu, datira se nešto ranije. Crkve nastaju na mjestima koja pružaju dobar

pregled nad kopnom i morem. Tako se na brdu pokraj Bobovišća smjestila crkva sv. Martina s koje se pruža pogled na susjednu Šoltu. I crkva sv. Jurja na Jurjevu brdu pokraj Nerežišća svojim položajem u središtu otoka i izgledom ukazuje na ranosrednjovjekovni nastanak. Osobito njezino pročelje raščlanjeno lezenama podsjeća na crkvenu arhitekturu Elafitskih otoka u najranijem srednjovjekovnom razdoblju. Crkva sv. Nikole nalazi se na manje dominantnom položaju u Nerežišćima, na samome groblju.

Sv. Klement na brdu Straževiku i Sv. Juraj u Pražnicama nastaju u 11. stoljeću, u razdoblju kada Neretljani naseljavaju jugoistočni dio otoka Brača i osnivaju nova naselja, uglavnom u unutrašnjosti otoka. Nešto kasnije nastaje crkva sv. Luke, na putu između Donjeg Humca i Supetra. Crkva je izgrađena nad rimskom vilom i ranokršćanskim objektom, a smještena je na uzvisini koja nadgleda Brački kanal, daleko od morske obale. Predstavljala je utočište od gusara i nadu pomorcima koji su se zavjetovali svetom Luki, o čemu svjedoči i jedan sačuvani crtež jedrenjaka na samom ulazu u crkvu.

ŠOLTA

Prvi spomen imena otoka, Ὀλύντα (Olinta), nalazimo u Pseudoskilakovu *Periplu* u 4. st. pr. Kr. Rimski pisci nazivaju Šoltu *Solentia*, *Solenta* ili *Solentij*, poslije *Sulet*. Etimologija upućuje na značenje “nezrela smokva”, no postoji i mišljenje da se naziv odnosi na geografski pojam otoka, i to još u predantičkom razdoblju.

Prapovijesno razdoblje na Šolti nije dovoljno poznato. Uz neolitičko nalazište Zadoci (Docci), južno od Grohota, na kojem su pronađeni kremeniti noževi i sjekira, te brončanodobne nalaze sjeverno od Grohota na otoku je uočen veći broj grobnih humaka (tumula), smještenih uglavnom na sjevernoj strani otoka, oko Grohota. Naselja iz brončanog i željeznog doba, gradine, nalaze se na sjevernoj i južnoj strani otoka. Uz Rogač je smještena Gradina, a istog je naziva i uzvisina između Donjeg Sela i Maslinice, opasana suhozidnim bedemima. Šoltansko je polje sa sjeverne strane zaštićeno gradinama na Veloj i Maloj straži. S južne strane otoka, između uvala Gradaška i Senjska, nalazi se Gradac, gradina u kojoj je prema legendi boravila ilirska kraljica Teuta, a u samoj uvali Senjska i danas se mogu pronaći ostatci keramičkih posuda iz željeznog doba. Još su dvije gradine poznate na otoku, Vodnjan, istočno od uvale Tatinja, i Vela straža, zapadno od Gornjeg Sela.

Iz razdoblja rimske vladavine ostalo je nekoliko kamenih stela koje pretpostavljaju postojanje radionice u 2. ili 3. stoljeću te svjedoče da se na Šolti u tom razdoblju odvijala radionička aktivnost s produkcijom ovog tipa nadgrobnih

spomenika bogatijom od one na otocima koji su imali tradiciju izrade nadgrobnih spomenika već u razdoblju grčke kolonizacije (Vis). Zanimljivo je da natpisi na stelama spominju predstavnike autohtonih romaniziranih stanovnika kojima su, vjerojatno, pripadale vile u Grohotama, u polju između Donjeg Sela i Maslinice (Studenac i Mirine), u uvalama Banje kraj Rogača i Nečujmu, iznad Gornjeg Sela (Starine) te na prostoru zapadno od crkve sv. Mihovila (Pod Mihovil) te Bunje ili Banda ispod Vele straže. Osobito je zanimljiva uvala Piškera pokraj Nečujma, u kojoj su sačuvani ostatci *vivarija*, ribnjaka za koji lokalna predaja drži da ga je sagradio sam car Dioklecijan.

Pretpostavlja se da su u antici na otoku Šolti postojala četiri naselja, koja u kasnijem razdoblju dobivaju sakralne objekte: baziliku u Grohotama, vjerojatno posvećenu sv. Stjepanu, crkvu sv. Jele (Jelene, Helene) u Donjem Selu, crkvu sv. Marije pokraj Gornjeg Sela te crkvu u Nečujmu koja je prema nekim autorima bila na mjestu gdje se danas nalaze ostatci crkve sv. Petra.

Uz njih je značajna i crkva na otočiću Stipanska, posvećena sv. Stjepanu, koja nastaje nad rimskom vilom, a pretpostavlja se da je pripadala ranokršćanskom samostanu, kakve možemo očekivati na dalmatinskim otocima već od 5. stoljeća. *Monasterium Sanctae Mariae de Solta* - Stomorija ili sv. Marija u Borima, koja se u izvorima spominje od 13. stoljeća, jedini je samostan iz tog razdoblja na Šolti. Od starije građevine nije ostalo ništa osim poklopca sarkofaga koji i danas stoji pokraj novije crkve te toponim Mojstorovo ili Pod Mojstir. U blizini crkve nalazi se lokalitet Starine, na kojem su ostatci kasnoantičke građevine koja bi možda mogla pripadati samom osnivaču starijeg samostana sv. Marije. Znakovito je da se zemlja pokraj Stomorske i danas zove Koludrov dolac, a uzvisina iznad Stomorske - Maštinovo.

Premda je, kao i Brač, Šolta bila pod utjecajem romanizacije, slavensko je stanovništvo ostavilo dojmljiv trag u toponimiji, no ne i u materijalnoj kulturi. Valja li razloge tomu tražiti u slabijoj naseljenosti otoka, nepostojanju urbanih središta ili u očuvanosti ranokršćanskih objekata u Grohotama i Stipanskoj te crkve sv. Jele kraj Donjeg Sela, a možda i sv. Marije u Borima, koje su ostale u funkciji i nakon doseljavanja novog stanovništva, tek bi trebalo istražiti.

Tragovi ranijih vjerovanja mogu se prepoznati u rijetkim neslavenskim toponimima kao što je Pogonica, na južnoj strani otoka.

Odluke srednjovjekovne arhitekture pokazuju i sklopovi u Grohotama, Gornjem Selu, Srednjem Selu i Donjem Selu, no nedostaju crkveni objekti koji bi se mogli datirati u ranije srednjovjekovno razdoblje, a susjednom su Braču svojevrsni zaštitni znak.

U samom središtu otoka, u Šoltanskom polju, nalazi se crkva sv. Mihovila. Arhitektura se ne može precizno datirati, no svakako je srednjovjekovna, s očuvanim fresko oslicima u unutrašnjosti koji su datirani u 14. stoljeće. Osobito je dojmljiv *Deisis* u kaloti apside, gdje su očuvani likovi Krista, sv. Marije i sv. Ivana, te se ovo zdanje može nazvati svojevrsnom šoltanskom Sikstinskom kapelom.

Donje Selo, Gradina, ostatci suhozidnog bedema prapovijesne utvrde
(foto: Z. Alajbeg)

Uvala Senjska s prapovijesnom gradinom Gradac (foto: Z. Alajbeg)

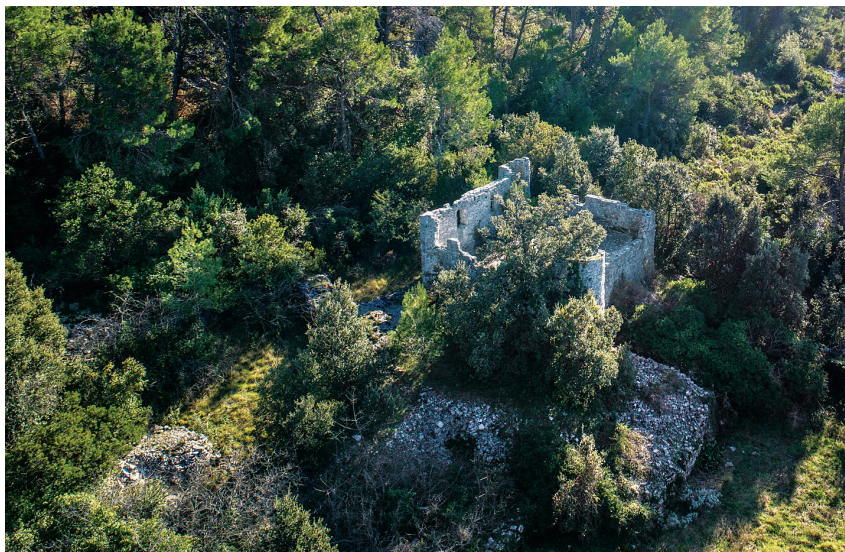
Pogled na Stipansku i otok Šoltu sa zapada (foto: Z. Alajbeg)

Stipanska, ostatci rimske vile i ranokršćanskog samostanskog sklopa (foto: Z. Alajbeg)

Nečujam, ostatci antičkog ribnjaka u uvali Piškera (foto: Z. Alajbeg)

Gornje Selo, ostanci kasnoantičskog sklopa Starine (foto: Z. Alajbeg)

Uvala Banje, pored luke Rogač, istraživanje rimske vile (foto: Z. Alajbeg)

Grohote, pogled na ostatke starokršćanske bazilike (foto: Z. Alajbeg)

Donje Polje, unutrašnjost crkve sv. Mihovila (foto: Z. Alajbeg)

Nečujam, ostatci crkve sv. Petra (foto: Z. Alajbeg)

Donje Polje, crkva sv. Mihovila, snimak iz zraka (foto: Z. Alajbeg)

ODABRANA LITERATURA

- 1) **Barbarić, V.**, Tumulus or cairn, *The case of the Central Dalmatian islands, Ancestral Landscapes* 58, Maison de l'Orient et de la Méditerranée, Lyon, 2011., 145-152
- 2) **Barbarić, V.**, *Kontinuitet svetih mjesta u prostoru otoka Brača*, Brački zbornik 14, Supetar, 2018., 185-204
- 3) **Basić, I.**, *Ranokršćanski sarkofag iz Trevisa i njegova grupa*, Radovi Instituta povijesti umjetnosti 39, Zagreb, 2015., 7-20
- 4) **Belamarić, J., Bužančić, R., Domančić, D., Ječićić - Radonić, J., Kovačić, V.**, *Ranokršćanski spomenici otoka Brača*, Split, 1994.
- 5) **Begović, V., Schrunck, I.**, *Rimske vile Istre i Dalmacije, I dio: pregled lokaliteta*, Prilozi Instituta za arheologiju 19, Zagreb, 2002., 113-130

- 6) **Begović, V., Schrunck, I.**, *The role of Maritime villas in seafaring in the Adriatic*, *Histria Antiqua* 21, Pula 2012., 327-344
- 7) **Bezić-Božanić, N.**, *Spomenici otoka Šolte od XIII. do XVIII. stoljeća*, Otok Šolta, monografija, Grohote, 2012., 244-249
- 8) **Bulić, F.**, Solentia (Šolta), *Trovamenti antichi ed iscrizioni inedite*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* XLIII, Split, 1920., 105-116
- 9) **Bužančić, R.**, *Dvije crkve na Braču obnovljene u ranom srednjem vijeku*, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 31, Split, 1991., 21-39
- 10) **Bužančić, R.**, *Srednjovjekovna pregradnja crkve sv. Stjepana u Pučišćima*, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 38, Split, 2000., 107-128
- 11) **Bužančić, R.**, *Rađanje srednjovjekovne arhitekture iz antičkih korijena na otocima srednje Dalmacije*, u: *Starohrvatska spomenička baština*, Rađanje prvog hrvatskog kulturnog pejzaža, Zagreb, 1996., 339-348
- 12) **Cambi, N.**, *Nadgrobnne stele sa Šolte i Drvenika*, *Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu* III/XXIII, Zagreb, 1990., 111-124
- 13) **Fisković, I.**, *Ranokršćanski sarkofazi otoka Brača*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* LXXV, Split 1981., 105-135
- 14) **Fisković, I.**, *O ranokršćanskoj arhitekturi na otocima Braču i Šolti*, *Arheološki radovi i rasprave* VIII-IX, Zagreb, 1982., 159-214
- 15) **Gjurašin, H.**, *Horizont ranoromaničke arhitekture na otoku Braču s posebnim osvrtom na crkvu sv. Vida na Vidovoj gori*, u: *Starohrvatska spomenička baština*, Rađanje prvog hrvatskog kulturnog pejzaža, Zagreb, 1996., 349-356
- 16) **Gjurašin, H.**, *Srednjovjekovna arheološka baština otoka Brača*, Split, 2012.
- 17) **Hranković, D.**, *Opis otoka Brača – legende i kronike*, Split, 1977.
- 18) **Jakšić, N.**, *Predromanički reljef sa spomenom blaženog Teodora u Bolu na Braču*, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 25, Split, 1985., 49-61
- 19) **Kirigin, B., Vujnović, N., Čače, S., Gaffney, V., Podobnikar, T., Stančić, Z., Burmaz, J.**, *The Archaeological Heritage of the Island of Brač, Croatia*, *The Adriatic Islands Project Volume 2*, (BAR International Series 1492), Oxford, 1999.

- 20) **Kirigin, B., Vujnović, N., Čače, S., Gaffney, V., Podobnikar, T., Stančić, Z., Burmaz, J.,** *The Archaeological Heritage of Vis, Biševo, Svetac, Palagruža and Šolta*, u: The Adriatic Islands Project Volume 3, (BAR International Series 1492), Oxford, 2006.
- 21) **Kovačić, V.,** *Ranokršćanska crkva u Stipanskoj luci kod Pučišća*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 38, Split, 2000., 98-106
- 22) **Kovačić, V.** *Kasnoantička vila s portikom na Mirju kod Postira*, Klesarstvo i graditeljstvo 21/3-4, Pučišća, 2010., 25-37
- 23) **Marasović T. i K.,** *Naselja i utvrde otoka Šolte*, u: Otok Šolta, monografija, Grohote, 2012., 221-223
- 24) **Oreb, F.,** *Istraživanja u crkvi sv. Jele u Donjem Selu na otoku Šolti*, Obavijesti 3/XX, Zagreb, 1988., 46-48
- 25) **Oreb, F.,** *Prehistorijsko, antičko i starokršćansko razdoblje na otoku Šolti*, u: Otok Šolta, monografija, Grohote 2012., 191-211
- 26) **Šimunović, P.,** *Toponimija otoka Brača*, Brački zbornik 10, Supetar, 1972., 1-318
- 27) **Vrsalović, D.,** *Kulturni spomenici otoka Brača. Starokršćanski spomenici*, Brački zbornik 4, Supetar, 1960., 94-110
- 28) **Vrsalović, D.,** *Četverogodišnji rad Instituta za nacionalnu arheologiju i Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu*, Starohrvatska prosvjeta, III / 8-9, Zagreb, 1963., 261-279
- 29) **Vrsalović, D.,** *Povijest otoka Brača*, Brački zbornik 6, Supetar, 1968., 1-448.
- 30) **Žic, M.,** *Crkva sv. Jele u Donjem Selu*, u: Otok Šolta, monografija, Grohote, 2012., 253-255

Dinko Sule

IZLOŽBA „KAPA, MARAMA, SLIKA I KNJIGA“

Prošle godine u misecu studenome Kulturno-informativni centar otoka Šolte organizira je u suradnji s nasljednikom Vesne Parun, gospodinon Mirkom Parun, lipu izložbu iz onih Vesninih četrdeset vrić. Doduše mogli smo na izložbi vidit izloženoga iz ništo manje vrić, jerbo Vesnine ostale vriće u drugega su gospodara.

Izložba je otvorena utiho, bez pompe. Lokalna televizija ni izostala, nisu izostale ni govorancije u mikrofon isprid kamere. Na otvorenju se je skupilo ništo svita od protokola. Uvali san se i ja na početak. Ništo sam letrata, privrnu dikoji dokumenat i iša doma svojin poslon.

Nakon nikega vrimenta pozovu me da dojden u Brasku kuću di je izložba postavjena jerbo da je nestala nika mala slikica. Žvelto san se torna razmišjajuć, kako san brž osumjichen. Zvali su me jerbo san ja puno letratava pa ka triba san sa učinjenin letratima pripomoć odredit lokaciju di je bila izložena ta slikica. Za svu sriću dok san tamo doša, već su bili pronašli zabašurenu od privrćanja slikicu.

Ova mala neugodnost na samome početku ni me pokolebala. Svakega dana do podne i poza podne razgledava san izložbu. Gospodin Mirko Parun, Vesnin nećak i nasljednik bi je vrlo susretjiv i jubazan. Sve mi je dozvoli letratavat, sve mi je objašnjava ča je zna. Ukaza mi je i moje pismo koje san bi Vesni davno napisa. Dozvoli mi je da dil letrati koje san učini smin objavit u *Bašćini*. To sad i činin, ma ti moji snimjeni letrati svi su bili ukrivo, pa ih je moj prijatej Luka Bezić svih lipo drica.

Izložbu je vidilo vrlo malo judi. Skuža nan je bila, ka ni štajun, na škoju je malo svita... Ne slažen se sa tin. Na Šolti jema svita i kad ni štajun, ma nima interesa, ni za Vesnu, ni za bilo ča drugo. I Vesna se je sigurno čudila.

S ovom izložbom Vesna je bila prid menon sva „razgolićena“. Parilo mi se ka da živimo na istome prostoru u istomen vrimenu. Ni mi bilo krivo ča san potrati malo svoga vrimenta. Upozna san boje Vesnu.

Sve prolazi, prošla je ‘va izložba, prolazu naši životi, ali Vesna ostaje vično. Njezino napisano, neprocjenjivo je blago, kojega nikor ne more ukrest. Štjimo Vesnina dila.

Fala gospodinu Mirku Parunu ča mi je dozvoli da objavim sad ovdje prikazano.

Možda među objavljenim jema i onoga ča Vesna ni za života objavila. Hvala ti Vesna ča si in dozwolila da te prid menon „razgolicaju“.

Neka nam Vesna, ne bude Vesna radi nas, neka nam Vesna bude Vesna, radi Vesne, jerbo Vesna je vična! Vesna je čudo, Vesna je neuništiva.

Detalj sa izložbe

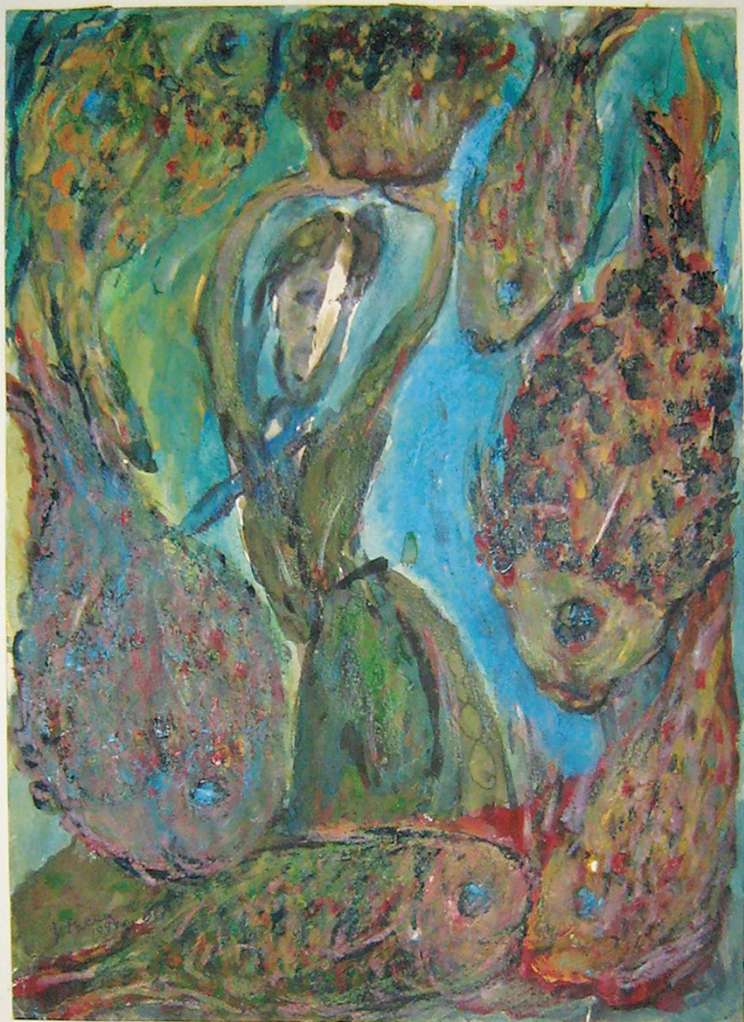

Vesna dok je bila mlada

Vesnine slike

YCDONGSA

Vesnine slike

Detalj sa izložbe

OGLAS

Ja sam 83. godišnja V.P.
Najimućija sam starica
u Hrvatskoj.

Posjedujem:

3,5 milijuna napisanih
slova, u rukopisu

3,5 milijuna tiskanih
slova, u knjigama

2,5 milijuna slova u
prevedicim knjigama

1,5 milijun slova još ne-
potrošenih, u glavi.

P.S. Ove posljednje ostavljam kao teško
potrošnu robu, milim i dragim
mekanalicama, ljeticarima, kuka-
vicama, lažljivcima i licenzarima.

Šabacke Toplice, 04. lipnja 2005.

Vesnin rukopis

6. srbija 1999

Prekrojbe -

Lenka Paruz

14. Kad oči prestanu govoriti, ljubav razvijeni.
15. Ne pisi ovo sto imam prigodu usmeno izreci.
16. Plavicu zelju uspjeha kao je Aladinova nje-
bitka; sacuvaj Boze da mu u nju puknes!
17. Zelis li saznati koliko bi te trojili blizujih
za saku nebrujaka prodalo, na plakat napisi
da ni traseu i nalijepi ga na gradska vrata!
18. Kad grijesnik umre, njegov anđeo čuva ote
u nirovinu a vrag dobije pozivnicu.
19. Jedini nerazdvojeni ljubavi par jesu
vjetrenjaca i vjetar.
20. Ne spavaj pokraj vatre, jer vatru noću muči
besanica.
21. Zelis li zavadiš obitelj, napisi joj na plot:
kuća je na prodaju!
22. Sunekret je neuspjeli pokušaj Sunca da uau
pokare svoje zemaljsko lice.
23. Koliko već dego s ovim jezikom drugujem,
a nisuo se još rasitili jeduo drugog!
24. Boga ne možeš ni ljubiti ni shvatiti, ali
u dvome umu i rnu njegov je trap.
25. Mali zeleni: to suo mi kada spavamo!
26. Oni koji se medbinski traše, kada se naštu
moraju to kriti.
27. Čovjek je ovo sto jede - reče Feuerbach, i odgrize
sebi jezik.
28. Misao je jela patije, ali iz to veće daljine.

Prekrojbe u rukopisu

6. sibirija 1999
(u sauzi)

Prekrojilbe - aforizmi

Veznačica

1. Efedala zala kako se koji kuje, pa i ona digla
- ~~kao~~ gorući kredit!
2. 7 krave bi radije davale naftu nego li mlijeko,
ali onda bi nam naftovodi sukali.
3. Ujjuduo ti kažu da si najebal, a onda te pone
neuljuduo odjebu.
4. Od zarezu može ti ovisiti karijera, a od toče i sud-
bina.
5. Oni koji bogori vole uniru mladi. Ali ti bogori
nema više, a mladi uniru sveudilj.
6. Misli imaju izvore i ušća; u njihovom sred-
njem dijelu onetaju ili pritate.
7. Bluduje radije su nekoi bile za neradne da-
ne; danas je jedina bludua radnja sam rad.
8. Na vrućem jastuku zaspiu li, probudit će
me bleg' ovaca.
9. Jeziku je dojadilo marširanje; on žudi za igrom,
za plesom po uzetu, za trapezom.
10. Nekad su s čovjekom zajedno radile životinje,
potom strojevi. Na kraju su se životinje razlije-
nile a strojevi obezobrazili.
11. Od njih bježile zapovijedi najviše se postije
2. (treća): jer tko je lud da tuču imovinu
želi, kad je može naprosto priprabiti.
12. Kad vidiš da ti se smrt približi bliži, okreni
gib' leđa i trči!
13. Neje stvar u tome što ti netko stoji na putu, nego
što zbog njega moraš promijeniti put.

Prekrojbe u rukopisu

5. srpnja 1999

Prekrojbe - slušić

Verniković

45. Želi li nekoga zaboraviti, zamisli da je tu-
brar, da ti vadi zdrav zub i usput ti je star na žubi.
46. Gurnu i ljudske, upošluci za istinu stolbu,
sprijateljilo bi se.
47. Da se žentija počne iznemada mušavati, u trebasi
širiti, izbaci li bisuo jedai druge na zahodke stolke.
48. Nozgu trebaju proteini, drzavama bez nozga
protektorati.
49. Ako je bolest posljedica grijeha, u isporjedavnicu
postavite liječnika.
50. Onuđje ljubavi su usne, ljubomora zubi.
51. Zaboravljenja su obećanja u mulj ukopani pamoglavi.
52. Napajeno tijelo počine nuziti svoji dušu.
53. Tko te želi tajno urisati, najprije te javno
potetosti.
54. Heronik i duvnik sjede na rajitome praga
jer meti: Peter čela da se izgleda novi zakon.
55. Danes se još jedino kugeli nozgu samilozno
uruci u treću kožu.
- 56.

(za Antipodite)

Prekrojbe u rukopisu

5. listopada 1999

Prekrojbe - stičice Konstantin

29. Tri su goturde starejši: tvrdo glavošt, tvrđičluk i tvrda stolica.
30. Boda se pretvara u led i u paru. Nože zaledimo da se ne pretvori u paru.
31. Da bi se mjesecar popeo na krov nebodere, potrebne su mu u svu Gestre Jallorjewe.
32. Kad kažu poljubac, Judita i Juda misle isto.
33. Prvi ljudi koji su ugledali dugu bit će da su je jedini i dotaknuli.
34. I dobrotu je oblik ovisnosti.
35. Da imam još jedan život, posudila bih ga ptičjemu strasilu u Božjem vrtu.
36. Padulo li s kreveta kao dijete, kada odraste ne penji se na Himalaji.
37. Da bi ostao vazda zelen, bar se odrekao lišća i naoružao iglicama.
38. Otkada su šiba zamijenili psiholozi, ekologije likuje.
39. Noćna su bdičenja u mladosti blagoslov, u starosti prokletstvo.
40. I videokazete su fatamorgana, ali bar se kod kuće i spediš.
41. Od ljubavi na prvi pogled ne oslijepo oči, nego duša.
42. Mesta i kaznu ~~da~~ su različita glazbala; kada im žice zalvrataju, stope se u jedno.
43. Jedan jedini put u životu posušio se - i tada ni zekasnio!
44. I Mjesom na vrsci Zemlja je izasla u noćnu setriju. Mjesec se pomotrio u parku.

Prekrojbe u rukopisu

1. mibruja 1999.

Prekrojbe u mudrosti

Vencelauuu

29. Svaka nova metla dobro mete, ali joj stare metle prave probleme.
30. Škare su moćnije od igle; zato se narodna usjeh nešto kroji, a nekad se od njezega tupa i sašije.
31. Rimске su najteže plašile djecu Kanibalovu; Kanibalu bi danas strah i trepet bili mladi.
32. Kad telefoni postanu ljudodžeri, čuvaj ruku, uho i novčanik!
33. Brojevi su savršeniji od riječi: tek s uho i ruku možeš obavijestiti beskraj.
34. Kad voliš nekoga a da on to ne zna, ti voliš matvari samo svoju tajnu.
35. Otkad roditelji imaju mobilne, djeca su im sve nepotrebija.
36. Lakše je pjesmu prevesti na sve jezike svijeta, nego je na samo jednome prepričati.
37. Ljubav je neprekidna skola: ispit se polako vrati dan, a školarija plaća se unaprijed.
38. Život se na svijetu jednako šalje; ali neki to koriste tako da nas neuredu druge.
39. Ako te troje olo sablazni, izvadi ga! - vicu golisavke na naslovnicama. Ako te sablazni i čep s vinke boce, izvadi i njega!
40. Da je Hitler bio pjesnik a Italiju satirir, Josip Broz bi do kraja života ostao bravarski šepet.

Prekrojbe u rukopisu

15. travnja 2002.
(popodne)

20

21. Čarujna za stopom

Stop. Na sunce ljaska mi se glava,
dijamantno zrno u zjenicu, korčicu.
Stop legenda i bajka. Morska trava.
Log Posejdonov na dnima koraljima.

Sva porijest ljudska u njemu je našla
svog kruničara. Stop je Božji dar.
Prokletstva su iz njega izšla
čist je kao svaz, tvrd i star.

^{Predvičer}
Popodne dok me vokalⁿⁱ do maza
lječilišta, vidjeli gdje koraca
stazom bolesnik, o stop naslonjen.

Ne vid^{im} bit me to rekla: jadnik! Sada
pozav^{idjeli} mi. Eh, kakva parada ⁷/₈:
ti i stop! I hodate kroz trijeu ¹/₂!

Vokalⁿⁱ

Pjesma u rukopisu

14. 4. 2002.
(popodne)

93

14. Kolibrić

Sree je Kolibrić. U stotinu boja
ono svoju priču ispreda, i čeka
na kucaj da mu odgovori koja
okovana duša, ^{travnik} tužna i daleka.

Dok patiš, kolibrić skakće u grapi
ne marci' za prijet tvoj, teške boli.
Osluškuješ mi reci ~~da~~ ^{moj} će, u narednji,
stablo stablu barem reci da ga voli.

Kolibriću pretni, ja tu riječ bez mane
ne duh nisi jedinom u te mlade dane,
*to mi kazna bješe za ljepote višak.

Moj otok, samotni na pred moru hladna,
da je džungla bio, bio bi bar nada.
U stotinu boja crne ^{černje} višak.
izduje

CorcaParus

Pjesma u rukopisu

7. 4. 2002.

Dan sirotinjele
redaroga

(napise)

31

Travaaj, kelenilom okičeu
ji bljed i prolodan,
Ketrič beluja krovčić
iz časte iu ispija san.

Žagori Medvednica
uz krilec drzavnik bruj.
Pir xruski slavit će danas
slavujica gladna i slavuj.

U toruju šestinastom šišmiš krovcar
do svamca je zimi uz odar,
čekajić' ~~čeka~~ bolio.

Od diends mog tijela i duha gospodar
na leta rukav je napravio
grad cio. Zapade, addio!

Verica Panuy

Bolnica „Sveti Duh“
(popodne)

Za „Dan sirotinjele redaroga“
Predsjednika Lige Hesiča

Pjesma u rukopisu

7. 4. 2002.

napose

31

Dan sirotinjele
redaroga

Travaaj, kelenilom okičen
je bljed i prolodan,
Ketrič beluja krovčić
iz časte iku ispija san.

Žagori Medvednica
uz krilec drzavnik bruj.
Pir xruski slavit će danas
slavujica gladna i slavuj.

U toruju šestinastom šišmiš krovac
do svamca je zimá uz odar,
čekašić' ~~šišmiš~~ bolio.

Od diends mog tijela i duha gospodar
na leta rukavak je napravio
grad cio. Zapade, addio!

Verica Panuy

Bolnica „Sveti Duh“
(popodne)

Za „Dan ^{Međunarodni}
~~sirotinjele~~ redaroga“
Predsjednika Ljilji Vesič

Pjesma u rukopisu

6.4.2002.

(3)

Dobrota i ja

Zasto si tako stidljiva, dobrota?

Taj nijet je tvoji: kristalno
Plasi ti te njegov ~~stakleno~~ oko,
anestetski mi poj?

Dobrota, zasto si zbunjena tako
kao pred suncem?
Brisati mi se, znam, si je lako
mrtvačku naplenu.

Stojut se rastat lijedoli s tobom,
al nacinili te svojim tobom.
I tebi jedinog

ja svoju nametnut znam volju
kod kruhova nudi mi i solju
neprijatelj moji.

Vesna Paruz

Boleica „Pald' Dub“
(ok posci)

Pjesma u rukopisu

Venera Pavu

Zdravica za
Srebrni pir

3. 12. 1999, Z

Kad su se Tajana
i Zlatan upozнали,
morski su valovi
za trenut nastali.
Razlijepljeni su
iz utihlih valova
pjev. ni nife, poput
koralja prosut.

Odjeknula su
žala i uvale:
zenualjska ljubavi
sretan ti put!...

Iz jata ždralova
predvodnik trubaci
otvirao im je
valcer mora.

Tajana kliče:
plesimo, hodajmo!
Nopasa nastim
krila dajmo!...

Zlatan je zapli:
istražit ću kameu
pod kojim leži
mjetklica plameu!

Plavinske morske
gubine staze,
po kojima plake
košute gaze.

Čarobne za nas
načinit će skije
kakve još svijet
izmaštao nije
u urvini porokij,
raslošnije
od galije carske
na putu u morskoj..

* * *
Skije su čarobne
postale
zbriljone.

Ponijelo su ih,
kaviricu divljom
kroz četert vijeka
u sniveni taj.
Zlatni ili suncekrat
blagosije:
o ti što pravis
i brča, i bilje,
Sunceva drak, !
Duo su neki se
roje mori,
ždralovi dok se
gate mori
u susret profeta.

*
Ljubav, zlatna
divolozza
što nekde mora
Rutu i Bova,
na put vaš
net posije
Sreću!

Pjesma u rukopisu

6.4.2002

(9)

Tristau i Trolda

Mojoj zudajji ljubavi

U proljetni ~~put~~ ^{put} se neizostivna ruka
zalazeću sunca & sjajnu prostre sač.
U tihne i nepat golubinjef guka,
na zemlju s nebesa stari drevni meč.

Već erupci ~~je~~ ^{je} zvijezda već ira brezuljka
presvlači ~~zvezdo~~ ^{zvezdo}, kao da na konak
zaručnik joj hrli, ispod slavoluka
projahaoši bljed uz poklic ratni gorak.

U tren će tonut u val prvi dječja
ljubavni im obred. Na govili stječja
ptice moje mašte troj će svirit let.

Bez posljednje želje, bez ranosna pjeva,
dok se plavet svoda u grimiz preljevava,
menu mak će grlat, tebe sunekret.

Vesna Terzić

Bolnica „Sveti Duh“
(zveći u ~~veliki~~ ^{veliki} prozor)
zapadki

Pjesma u rukopisu

TRAGOM IZLOŽBE

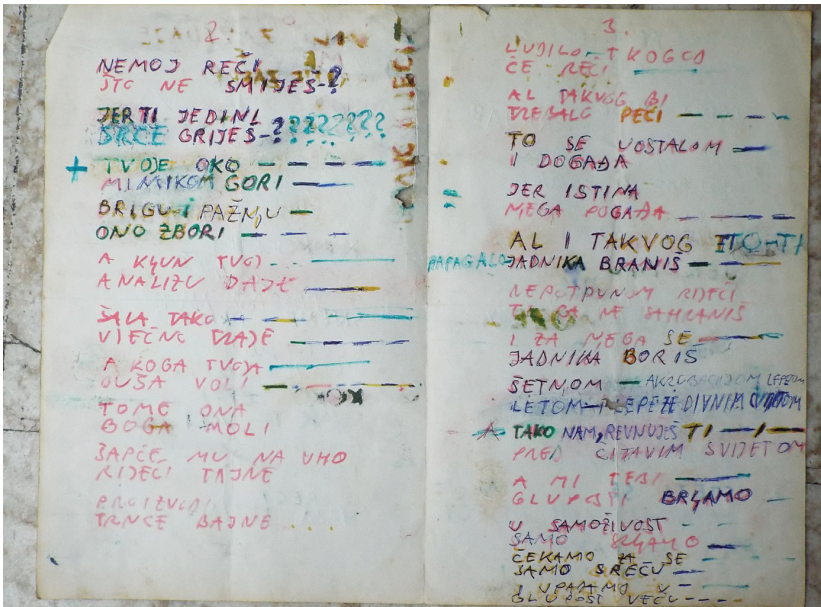
ZLATNA VRATA – 50. godišnjica

Generacija polaznika Škole za primijenjene umjetnosti u Splitu, koja je diplomirala 1967. godine, 50. obljetnicu mature proslavila je izložbom svojih radova. Zahvaljujući gospođi Nastji Dadić Radić, jednoj od slavljenica iz ove generacije, *Baščina* je došla do podataka o dvojici naših Šoltana. Objavljujemo ih.

Stanko Bezić (rođen 1946. u ? – umro u Splitu?), potječe s otoka Šolte. Diplomirao je na odjelu kiparstva u Školi za primijenjene umjetnosti u Splitu 1967. Oblikovao je u asamblaž tehnici trodimenzionalne umjetničke tvorbe od odbačenih predmeta ili samo dijelova predmeta svakodnevne uporabe u različitim materijalima: od metala, žice, plastike, šamota, komada tkanina, kao izraziti animalist, izrađivao je originalne skulpture većih dimenzija do malih minucioznih figurica. Ostvaruje dugogodišnju suradnju sa školskom kolegicom galeristicom Angelom i njenim pok. suprugom Tomom Bebićem, te izlaže više puta svoje menažerije u njihovoj popularnoj galeriji *Po bota* u Splitu 90-tih godina. Sve je to svojim snimkama dokumentirao splitski fotograf Zoran Krpetić. Pisao je i poeziju te je svako djelo popratio stihovima pjesama. U zagrebačkom Vjesniku i Večernjem listu, u više je navrata pisano o originalnosti radova Stanka Bezića, prožetih i dozom suptilne duhovitosti te su izazivali veliko zanimanje poklonika umjetnosti. Štovatelji uradaka Stanka Bezića odnijeli su ih u svoje zbirke diljem svijeta u: Australiju, Argentinu, Francusku i u Hrvatsku. Nažalost, nema više našeg Stanka (umro u Splitu ? godine?), ostaje nam samo u sjećanju njegov osebujan lik prijatelja, kolege i radost koju je iskazivao stvarajući svoju umjetnost.

Stanko Bezić (fotografija 20 x 30 cm.)
Foto: Tomislav Bekavac, 1997.

Stankova pjesma

Stanko Bezić: Skulptura ptice, žica, 18x18 x18.
Privatna zbirka Mire i Igora Vladović - Split

Nedo Bavčević, porijeklom iz Gornjeg Sela s otoka Šolte, rodio se 1948. a preminuo 2015. Školu za primijenjene umjetnosti, odjel primijenjene grafike, završio je 1967. u Splitu. Na Grafičkom fakultetu u Zagrebu diplomirao je u zvanju dipl. grafički inženjer. Bio je grafički urednik novine Nedjeljna Dalmacija i dugogodišnji direktor tiskare u novinskoj kući Slobodna Dalmacija u Splitu sve do umirovljenja. Motiviran svojom Šoltom, okruženom modrinom mora, samozatajno se bavio slikanjem te smo u mogućnosti prezentirati djela našega Neda u tehnici ulja na lesonitu, nastalim u razdoblju od 2013. do 2015.

Nedo Bavčević: Otok, ulje na lesonitu, 54 x 54 cm, 2013.

Željka Alajbeg

U RITMU OTOČNE POETIČNOSTI

Šolta i Šoltani, u neizmjernej sinergiji, neizrecivoj sprezi, nenadomjestivoj ljubavi... stoljećima izricanoj stihom, veličanoj glazbom. Poezija i glazba, u idiličnoj harmoniji, savršenoj usklađenosti, inspirirajućoj ritmičnosti...

Bio bi to prikaz izložbe stihova i notnih zapisa šoltanskih autora koji su tijekom manifestacije Mjeseca hrvatske knjige bili postavljeni u prostoru GKMM Knjižnice Grohote. Ovogodišnja tema MHK bila je glazba, a manifestacija se na nacionalnom nivou odvijala pod sloganom *U ritmu čitanja*. U zadanom „ritmu“ u šoltanskoj Knjižnici pripremljeni su i realizirani prigodni događaji, a šoltanska glazba bila je tema i okosnica tradicionalnog kviza *Boduli i škoj – ka lupar i škrapa* kojim Knjižnica potiče poznavanje otočne povijesti, kulture i jezika.

U bogatstvu fonda Zavičajne zbirke Knjižnice, gdje značajni udio čine upravo zbirke poezije otočnih autora, jednostavnost izbora materijala za izložbu bila je prividna. Složenost je nicala iz brojnosti autora, raznolikosti tema, različitosti građe. Kriterij je stoga olakšao koncept – uglazbljenost poezije objavljene u publikacijama (knjigama, zbornicima, časopisima).

U prostoru Knjižnice, u ritmičnosti i melodičnosti notnih zapisa predstavili su se stihovi čiji su poetični odjeci pronašli odraz u istančanoj senzibilnosti otočnih glazbenika. Lirika je tako sebi svojstvenim putanjama potakla umijeće onih kojima je riječ uzdignuta do tona, stih do melodije. Inspirativno bilježenje nota, stvaranje glazbenih zapisa u šoltanskoj kulturnoj povijesti ovjekovječuju Anton Škoko, Božidar Cecić-Vidoš, Vlatko Mladinov, Držislav Mladinov, Marija Brunsko, Maja Blagaić.

Nadahnutost stihovima ilustrira zastupljenost pjesnika:

Nataša Blagaić (stihove uglazbljuju Vlatko Mladinov, Božidar Cecić-Vidoš, Anton Škoko, Marija Brunsko, Maja Blagaić – himna susreta Ča – more – *judi*, pjesničke smotre učenika osnovnih škola Splitsko-dalmatinske županije kojom se potiče očuvanje čakavice),

Tereza Begović (Božidar Cecić-Vidoš),

Eugen Buktenica (Vlatko Mladinov),

Joško Cecić (Anton Škoko),

Karlo Kalajzić (Božidar Cecić-Vidoš),

Nikola Mateljan (Vlatko Mladinov, Anton Škoko),

Držislav Mladinov (Vlatko Mladinov, Božidar Cecić-Vidoš),

Marin Mladinov (Vlatko Mladinov),
Dinko Sule (Vlatko Mladinov, Božidar Cecić-Vidoš, Anton Škoko),
Miodrag Tarašić (Božidar Cecić-Vidoš).

Glazbu za vlastite stihove pišu Milan Elezović, Držislav Mladinov, Vlatko Mladinov, Božidar Cecić-Vidoš i Marija Brunsko, dok stihove Dinka Sule notnim zapisom obilježava znameniti Ljubo Stipišić.

Isključiva inspiriranost poezijom i iskrena nadahnutost doživljenim stihom najočitije su u primjeru Vlatka Mladinova, koji u notnoj ekspresiji donosi stihove pjesnika neovisno o njihovom dobnom i književnom statusu. U autorskoj zbirci notnih zapisa *Pjesme otoka Šolte* objavljuje uglazbljene stihove mnogih otočnih autora, među njima pjesmu Luke Burice, tadašnjeg učenika 6. razreda osnovne škole (*Stara mendula*), ali i poeziju istaknute pjesnikinje hrvatske književnosti Vesne Parun (*Bila sam dječak*).

Veličanstvenost otočnih stihova u MHK predstavila je Ženska klapa Čuvite. Pod istim nazivom *U ritmu čitanja*, zainteresiranoj publici u prostoru Knjižnice poklonile su nadahnutu interpretaciju čitanjem i zadivljujuću impresiju pjevanjem. Autentičnim doživljajem stihova impresionirale su Maja Bilankov, Tone Prekpalaj, Marina Jurić, Nataša Blagaić, Sylvia Kalebić, Anita Bezić i Katja Tramontana Domačina.

Sažimajući stih i glazbu u tematske okvire, zaokupljenost šoltanskih autora doseže obiteljske, ljubavne, socijalne, religiozne motive, no najzastupljenija je upravo ona usmjerena otoku.

Šolta i Šoltani, u neizmjernej sinergiji, neizrecivoj sprezi, nenadomjestivoj ljubavi...

Izvori:

- 1) Buktenica, Eugen. *Doživljaji šoltanskog naroda : od 1941. do 1945. godine*. Grohote : vlast. nakl., /1950/.
- 2) Cecić-Vidoš, Božidar. *Glazba moj život*. Split : vlast. nakl., 2013.
- 3) Kalajzić, Karlo. *Sa škoja*. Rogač : vlast. nakl., 1991.
- 4) Mateljan, Nikola. *Ognjišća i beside*. Grohote : Šoltanski glazbeni zbor Olinta, 1999.
- 5) Mladinov, Držislav. *Zaigrala riba u konalu*. Grohote : Matica hrvatska, 1995.
- 6) Mladinov, Marin. *Križ na kostima pravednika*. Split : vlast. nakl., 1994.

- 7) Mladinov, Vlatko. *Pjesme s otoka Šolte*. Grohote : /s.n./, 1999.
- 8) Parun, Vesna. *Izbor iz djela*. Zagreb : Školska knjiga, 1995.
- 9) Sule, Dinko. *Krv ni voda*. Split : vlast. nakl., 1992.
- 10) Sule, Dinko. *Refuli i pravi sinjali*. Grohote : vlast. nakl., 1999.
- 11) Stipišić, Ljubo. *Identitet*. Zadar : Gradska knjižnica, 2011.
- 12) Ženska klapa Čuvite. *Da mi se je ribon stvoriti*. Zagreb : Aquarius Records, 2017.
- 13) Baščina 5. Grohote : Matica hrvatska, 1995.
- 14) Baščina 6. Grohote : ŠGZ Olinta, 1999.
- 15) Baščina 7. Grohote : Općina Šolta, 2000.
- 16) Baščina 8. Grohote : Općina Šolta, 2001.
- 17) Baščina 9. Grohote : Općina Šolta, 2002.
- 18) Baščina 10. Grohote : Općina Šolta, 2003.
- 19) Baščina 12/13. Grohote : Općina Šolta, 2006.
- 20) Baščina 15/16. Grohote : Općina Šolta, 2008.
- 21) Ča – more – judi. Grohote : Osnovna škola Grohote, 2001.
- 22) Ča – more – judi. Grohote : Osnovna škola Grohote, 2003.

Pavao Bezić

Jezero u polju Donje Šolte

Prije nekoliko godina TV izvjestitelji su nas obavještavali, riječju i slikom, o katastrofalnim poplavama, kao posljedici nezapamćeno jakih kiša, u sjevernim dijelovima Hrvatske. Sjetimo se samo Županijske Posavine, okolice Karlovca, Hrvatske Kostajnice, Međimurja i dr. U svim slučajevima smo čuli kako su pale ogromne količine kiše, najviše od kada se vodi evidencija mjerenja visine vodostaja. Slušajući i gledajući sve to, sjetio sam se da i Šolta pamti jedan takav sličan događaj – potopljeno naše polje.

Bilo je to početkom mjeseca rujna 1948. godine. Više od polovice polja bilo je pretvoreno u jezero. Poplava polja dogodila se u najnepovoljnije vrijeme. Bilo je vrijeme pred samu jematvu – berbu grožđa. Umjesto jematve dogodio se potop polja - pravo jezero. Prijetila je opasnost da grožđe potpuno istrune, ako se voda zadrži duže vrijeme. Kako spasiti grožđe na početku nikome nije bilo jasno, a onda se netko sjetio da se more kod Donje Krušice znalo zamutiti crveno-smeđom bojom od zemlje crvenice nakon jakih kiša. Zaključilo se, da kroz podzemlje polje ima vezu s morem.

Naše polje je samo prividno ravno, s blagim, jedva primjetnim padom prema lokaciji Potoka. Potoka se nalaze unutar trokuta Grohote (103 m nadmorske visine), Donje Selo (103 m nad-morske visine) i crkvice sv. Mihovila (101 m nadmorske visine). Najniža je točka na lokaciji Potoka (90 m nadmorske visine). Na toj najnižoj (visinski) točki nalazi se jedna površina približne veličine 500-tinjak metara kvadratnih, koja je gusto zarasla u žbunje, trnje, rašeku i druga manja stabla. Mjesto nepristupačno, a negdje na sredini nalazila se rupa, ponor. To je bila nevidljiva, u žbunje zarasla veza s morem.

Kako je jaka kiša padala više dana, zemlja u jednom momentu više nije mogla upijati vodu. Počela se površinski slijevati prema tom najnižem mjestu, noseći sa sobom zemlju i lišće. To je vjerojatno, bio razlog da se taj ponor zatrpao i zatvorio pa se nivo vode počeo dizati do visine, na najnižem mjestu, i nekoliko metara. Vrhovi stabala oko ponora, jedva su se vidjeli.

Bez ikakve sigurnosti u uspjeh, ali s velikom nadom, odlučeno je da se napravi jedan paket-bomba napunjen eksplozivom i da se, aktiviran, baci na mjesto gdje se pretpostavljalo da je onaj zatrpani ponor.

U to vrijeme (kraj ljeta) u Grohotama je bio još na godišnjem odmoru Stanko Bezić pok. Antona (Kerepice). On je još od prije Drugog svjetskog rata imao gondulu (sandolinu), koju je na kraju odmora pohranjivao u konbi.

Zamoljen, pristao je obaviti tu nimalo jednostavnu i opasnu akciju, u gonduli ponijeti paket-bombu do označenog, dogovorenog mjesta i spustiti je aktiviranu nad onaj ponor. Kako je dogovoreno, Stanko je to uradio, a zatim što je brže mogao, svom snagom odveslao što je dalje mogao. Nakon određenog vremena, a Stanko je u gonduli već bio dovoljno daleko, čula se eksplozija, a voda se na tome mjestu digla u stup 5-6 metara. Nakon uspješne detonacije paketa-bombe, vrlo polako, počeo je padati nivo vode, a trajalo je više dana. Voda se povukla i tada se je vidjelo kakva je šteta. Najviše su stradale rane sorte grožđa, ali je jematva spašena. Do početka berbe moralo se pričekati da se tlo prosuši.

Ivo Bilankov (Grohote, 1940.)

**Iz zbirke SLAGALICA,
vlastita naklada, Zagreb, 2020.**

Protokol sna

Ravnodušan prema kompaktnim tijelima, obnoć ponekad prolazim kroz zidove. Krikovi koje djeca i lude ispuštaju u tami, vode ih samo prema nekim vratima.

U ravnomjernom, tihom preletu, nikada ne kasnim za sobom, nikako ne mogu zapasti u kakvu opasnu progresiju. Brzo se selim u prvo, drugo i treće lice, čakom sam paunov rep, sad sklupčana bjelouška.

Ne prsim se znanjem ili vrlinom, fragmenti pamćenja su tek kvasac od kojeg nabuja kameniti otok, ugasli vulkan nadme pluća. Na pozornici bez kulisa, lirski beskrajnoj, skačem iz jedne u drugu erotičku pantomimu: posvuda me vodi moja noćna žlijezda. Tuđe me žudnje ni tuđe nedaće ne mogu zarobiti, ne bolujem ni od vlastitog djetinjstva. I nisam odgovoran ni za kakvog Edipa.

Odgoda

Zrak danas posvuda baca svoju sjenku, nepomičan, gust, Gotovo drven. Vrijeme ne može letjeti. Sve riječi strogo miruju, ne dodiruju se, između njih su olovni zakivci kao na nekom vitraju. Odgađaju se čuti uzajamno, nema intervalskih skokova. A tvoja ruka, jučer punokrvena, plemenita, danas je samoironična, sa smeđim pjegama, cijedi se i suši obješena uz bok.

Böhmeova cipela

Jakob, svečano odjeven, govori mi u snu: „stopalo je alfa ljudskog stvora“. Jasno ga vidim kako na raskršću podiže spomenik od kositra, sjajnu desnu cipelu veličine najvišeg čovjeka. Vješto je povezivao, zakučenim šilom, gornjište s poplatom kao da spaja Da i Ne svemira, hitac i protuhitac. Osjetim žaljenje što ni taj kip neće imati biografiju – nedostaju mu žile kucavice. No, majstor ostavlja rezervne uzice, pa svaki pješak u svome snu može se smjestiti čitav u Böhmeovu cipelu.

Budućnost je zagonetna

Ako budućnost negdje prebiva, uvijek je ispred sebe. Da je novčanica, da je zrno u krunici, bila bi između palca i kažiprsta. Ona je „kasnije“, opet „kasnije“, zdanje nikad dovršeno, nenadsvođeno, bez svoje zelene lukovičaste kupole. Ne može se ona pogledati u zrcalu i pomisliti: to sam ja! Nema oblik, veličinu, spol. Nema ni boju, premda je propovjednici, u velikim dozama, prikazuju ružičastom. Kada sam srdit ili razočaran, ja je ocrnjujem. Zamislim li je na vremenskoj crti, za mene je desno, da pišem arapski, bila bi lijevo. Katkad nam se prikazuje nevinom, možda poput predodžbe o djeci u praznoj sobi, koja su prkosno prisutna, a da nisu tamo. Budućnost je puna takvih prevrtljivosti i obmanjivanja. Može drijemati i čekati nepomično, vrebati na svoje žrtve viseći naglavačke. Ako se uopće pokreće, koristi ehologaciju, leti na svoju ruku s pomoću zvukova previsokih za ljudsko uho. No, unatoč svim svojim enigmatskim odlikama, ne može oljuštiti, ne može sprati sa sebe „ljagu vremena“.

Daljina

Ne mogu opozvati svoje mrtve, njihova je cesta bez kraja. Ni sat ni minutu svoga vremena, ničijeg vremena, ne mogu im dati za kakav komad toga puta na kojem gube rodbinu i znance, drugove i dušmane. Nasamo se hrvu s tolikom daljinom. Probrane straže i zvona, mramorne ploče, vjenčići, buketi i žalobne mise, hitaju za njima uzalud.

Rastanak

Kad mislim na tebe, to sjenka prilazi sjenci. Nikoga se ne može voljeti po sjećanju. Nikako da sazriju te sjenke, grabežljivice na naš račun, s vidljivim tragovima rana od nadmetanja koja je jača. Međusobno toliko slične, odupiru se preobrazbi. A mi, sasvim razdvojeni, uzajamno se i dalje stvaramo, sada kao dvije sve manje vjerojatne uspomene.

Kućni duhovi

Kolikogod to želim, ma koliko se trudim, ne znam osloviti kućne duhove. Začujem li u sobi pucketanje, škripu, metež jedva čujan, palim aromatične trave. Tako ih hranim mirisom, jer njihova dobrohotnost nije isprazan dar. Stopala im kolišna, kineska, više pjesnički fetiš nego istančana tvar, mada se ne prijanjaju uz pod, ponegdje ipak zapnu i tako stvaraju zvukove. Osjećam nekako da im je, baš kao i meni, stalo do trajanja, ali se oni ne žele potratiti, nemaju nikakva poroda. Kad nešto pokušam uraditi perom, sve utihne. Ostajem sam. Moji zaštitnici doista ne vole plodnost, groze se svakog diletantizma.

Ustupak

Uzalud ustupaš mjesto riječima, uz svoj stvarni posjed dodaješ protuzemlju. Nijedna od njih nije bila prva iskra plamena, jedinstven i čist broj, znak bez dvoličnosti, bez samoljublja. Ti samo drugdje zakapaš svoje zebnje. Traješ potom kao zabačeni negativ, nalik apostolu u Getsemanskom vrtu. Kao dlan na zidu stare pećine, Naslijepo potpisuješ studen.

Zakrivanje

Vrijeme je kad kipove i slike u crkvi pokrivaju ljubičastim tkaninama: svetinje imaju svoj kratki zimski san. Mi ne izbjegavamo očitost, ali tijela su nam sve manje vidljiva, pogrbljuju se, kad razgovaramo izmakne nam poneki nezdravi slog, umrtvljuje nas pamćenje. Sjena utišanog zvonika, poput urotnika, pravi dug skok prema nama. U sumrak užijemo svijeće, hvatamo se za svako slabašno svjetlo. No, u jezerce skupljeno kapanjem voštanica, krcaju se i nečiste sile. Noć nas privodi pravdi: doista nismo nevini.

Težak san

Uzalud pokušavam rasaniti otok, usidren, sam, bez pripjeva. U dalekom početku bijaše božji drhtaj: bijele zmiје, sitne kraljice, udisahu na njemu miris gorkih trava i ljekovitih. Minule su godine otkako sam se odvezao od pristaništa, odmatao sam dar zavezanih očiju. Sada ne mogu u sebi razbuditi otok, nepomičnu liticu, stijenu s tonama sna: tri sveta kralja uzalud bi kucali. I more uokolo sneno je i mirno poput premrle nevjestе, možda se već odlijeva u nevidljivost, u našu opću krv.

Napomena: Ove pjesme objavljene su u časopisu POEZIJA (Godina XI . br. 1-2, lipanj 2015.)

Željko Bilankov

HAIKU

nestašna tica
poskakuje bezbrižno –
vreba je maška

vali burina
lade sprženo žalo
a tek je lipanj

skriveno zvono
otkucalo je podne –
utihle kale

uljni zvončići
okitili maslinik –
radost berača

lokva od kiše –
zrcale se oblaci
i dilić sunca

TEBI ŠOLTO MOJA

Tebi Šolto moja,
škoju toplih boja,
tebi čežnjo moja,
moga nespokoja.

Tebi Šolto moja
prilipoga poja,
tebi ča si svoja,
vridnih judi znoja.

Ne zna ti se broja
tičjeg milopoja,
tebi Šolto moja,
pisat mi je voja !

MOJIMA

Ponekad sanjan
stari put u voljenon selu,
i korake svoje
prima kući moje bake,..
al' tamo više nikoga nima,
dvor je prazan,
vrata zakjučana,
pa od muke stišćen šake...

Ti bi da čujen ono
“Žele moj, lipo je da si doša,
sedi, i teta te ‘oće vidit’”,
ma, teška tišina para zrak,..
odavno već ne gori svitlo,
ni tetino ne cvate cviče,

usaha je i stari aloj,
na Grohote moje, pa je mrak...
Buđenje ipak donosi mir,
jer makar u snovima
bi san ka nekad tamo,
di me od ditiinjstva srce vuče,..
pa svaki put kad se sitin,
da snaga jubavi
živi i daje u nama,
to isto srce, sritnije tuče !

ONI

Vali prskaju tiho,
šutljivog broda
prova ih siče,
i ka da neće...
i ka da vozi,
jedino mene...
A meni se plače,
meni se viče,
čuju me samo
morske sirene.

Mali moj škoju
dolazim tebi...
A tako ne bi,
a tako ne bi...
i kako da
prihvatim
tu bol
u sebi..
A tako ne bi,
a tako ne bi.

Na padini
humaka bilih
ja vidim samo
njihove sjene...
Pružaju ruke
za ruže moje
skupa su,
zauvik...
i oni vide,
jedino mene!

MORE MOJE

Ne more ni'ko
razumit more,
ko ni uz njega
dočeka zore...

Ma, ni'ko neće
upoznat more,
dok ne zna ča mu
galebi zbore...

Ne s'vaća ni'ko
ča znači more
ko ni zapliva
kad stine gore...

I ni'ko ne zna
ča je to more,
ko ni zaroni
u modre dvore !

LITO NAN JE DOŠLO

Judi,..
judi moji,..
došlo mi je lito kroz ponistru,
uvuklo se dok san sniva more,
tamarise, žale, smokve i brnistru,
uzelo me u naručaj, pod okriljen zore..
došlo mi je judi,..
došlo mi je lito,
odvelo me da zaronin u modrinu bistru,
ispunilo pismom stare kale, lipe dvore,
zelenilon slatkin, sunčanu konistru,
ušetalo smiškon u sve naše pore..
Judi moji,
došlo nan je,..
došlo nan je lito !

PRISTA JE BROD

Blizu smo Rogača, govori mater, a osmih joj krasi lipo lice. Obukla mi je džemperić, počeshjala kosicu i uvatila za ruku. Gremo prima izlazu iz broda, tiskajući se meju sviton, a Bakar samo ča ni prista. Šušur je i vanka na rivi, svak gleda ne bi li vidi nikog svog. Mi pomalo gazimo priko drvene skale, mater me čapala čvrsto i napokon, moje su noge prve stale na mul. Čekaj Žele, zaustavila me, jerbo san se tiva zatrkat od sriće. Ona mlada, u lipoj vešti, koju je sama šila, sa punom boršom, ja ka iz dičjeg figurina, pa put pod noge. Vaja nan strmin Docem prima Brdu, kad ono, koga mi to vidimo?! Mater je znala, ali mi ni tila reć, tila je da iznenađenje bude radost u mojen srcu...i bilo je, isprid nas, odjednom se stvori moj dido sa tovarčićem Miškom. Poleti san didu u zagrljaj, a on me, onako visok i krupan, vaze i diga do neba. Pobjubi ga, on prvo mene, pa onda mamu, a ja san vidi suze u njiovin očiman. Pogladi sam dragog Miška, po nogan i po repu, prin nego me dido se na njegov samar. Ajme gušta, jašem

tovarčića, dok me oni pridržavaju i veselo prepričavaju prošle dane. Bome se i Miško uspuha, ni mu bidnome lako penjat se takon uzbrdicom, pa san ga pomilova po grivi, prisritan, ča ću nakon toliko dan u Splitu, jopet doć tamo di me srce vuče. Napokon, eto nas na Brdu, u kasno jesenje popodne, svitla iza ponistri prvih kuć Grohota, šire niku nesvakidašnju toplinu. Puten do didove i babine kuće, morali smo proć blizu crikve, posrid sela, u ono vrime, pripunog svita. Svi su me znali, pa niki nisu mogli odoliti da me ne dotaknu ili poškakju i pitaju, kako si kumpare, vidi ga, ča je smišan, kako ti je Žele u Splitu? Dok smo, majka, dido i tovarčić s menon, polako koračali prima Vratića putu, baba i teta nestrpjivo su nas čekali doma. Moga san se samo nadat da će me, ka i puno puti prin, razveselit lupari, koje mi je dido ujutro upara na Izvanju i lipi vonj pečenih pečurvi...i nisan se privari, jubav prima meni, njihovu prvemu unuku i danas me sića na ono nezaboravno vrime, kad se imalo malo, a dililo iz duše!

CRVENA NARANČADA

Teplo popodne ispid Zadružnog doma, pripunog judi, na dan Gospe od Karmena, bi će šezdesete, oli šezdesetprve. Na ti najveći blagdan, kako su govorili moja baba i teta, izašlo je vanka i mlado i staro...i ja san tote, u misliman na bufet i onu crvenu narančadu, ča rizi. Otac naslonjen na zid ispo' šentadi, čakula sa prijatejiman, a u mojon ruci petšest dinari, koje stiščen da ih ne izgubin. Ruka mi se poti, pa mislin kako bi mora brzo do barbe Bilota u njegov mali bufet, smiščen u Zadružnemu domu. Onako ponosan, da' ću mu dinare, a on će meni sa osmihom, svečano pružit piće, o kojem san mašta danima. Masa svita natiskala se, tako da se jedva između njih more proć... pripovidaju, smiju se, šetaju... Veseje i radost svud oko mene. Ma, nisan moga odoliti i ja se ka' po običaju zatrčen, jerbo mi je već vonjala narančada ... I onda ajmeee ... Niki me je čovik tisnu ili mi je sta na put, ne sićan se dobro. Inšoma, ohlebuti san bidan svom snagom onim malin tilom i nažalost, dočeka se s livon rukon, koja ni izdržala. Prosula se munita, a ja zajoka od boli i odma su se stvorili nada mnom, ka' planine, pusti judi. Podigli me onako uplakanog, zašporkanog, s ispruženon rukon i nikako me doveli do oca. Zaludu moje objašnjavanje i opravdavanje, da se ispid mene naša niki veli čovik, koji me je tisnu, govori san s očiman punih suza, dok ruka boli, ali više od svega razdire žal za onom famoznom, nedosanjanon narančadom. Otac me ukori, jerbo ga ka' nisan posluša da pazin di gren, oli ti ga trčen, pa san dobro ovanca ... Eeh Žele, Žele... Ne sićan se ni

sad, kako san se odjednom naša kod moje tete Ćirile, nikaki, jadan i nesritan. Pamtin jedino, da se usplakala i ona, pojubila me, polagodila i vazela u naručaj pa odvela doma. Poslin me, znan, dovela do meštra Vlade, koji je namišta slomjene ruke, oli noge i on mi je stavi na moju bidnu ruku, dvi daščice, zamota ih zavojem i dobro stega ... Reka je s onin svojin moton i osmihom, bi će dobro Žele, sutra ćeš u Split kod likara, da ti stavi gips. Dobro se sićan i da je moja draga teta Ćire, tu cilu noć probdila sa mnom, iako je navečer bi veliki bal u Zadružnemu domu, njena strasna jubav, bal koji nikad ni propuštala. Onako uređena, ni se ni prisvukla ... U robi za bal, zavajena u postěji do mene, pričala mi je razne lipe priče i pivala nike meni drage pisme, dok su do nas dopirali zvuci šoltanske glazbe, najlipje muzike na svitu!

MOJ DIDA TONKO

Puno san voli materina oca, moga dida Tonka. Pamtin ga ka visokog, krupnog, sidog čovika, lipog osmiha i jubavi za svakog. Zna bi mi pokazat rukon i reć: „Žele, dojdi didi na skanciju!“, ča znači da me tiva s gušton stavit na kolino isprid sebe i zagrlit me onako malog, kako bi ositi njegovu toplinu i veliku jubav. Koji put san infišo sluša njegove priče, jerbo je moj dido svašta zna, a kad bi išli jist, pita bi me ka tića i dava mi da pijen bokunić vina sa cukron. Oli je onda bilo sirupa, ka danas, pa me gleda kako pijen i od dragosti se smija. Ponekad mi je u konobi pokaziva svoj postolarski alat, jerbo je on bi pravi meštar od zanata, a ja bi ga gleda kad je pravi one postole za u poje. Drža je meju zubima brokvice i onda bi ih na jednome malemu nakovnju zabija kroz kožu postoli, čiji miris i danas ćutin. Pari mi se da ih i sad vidim, a dido ih ogleda, samozadovojan i sritan kako su ispale! Ma ni samo to zna, zna je on i puno tega više. Pokaziva je meni i drugoj dicit oliti starijin momcima nike štoševce pa smo mu se svi divili. Voli je slušat radio u kužini i sav se drža nikako važno, kad bi pomjivo sluša „Glas Amerike“. Ne mogu nikako zaudobit da san jedanput, vas u čudu oklen dolazi prikrasna glazba ‘armonike, uliza u kuću i ka hipnotiziran, poče se penjat uza skale na gornji pod, di su spavala baba i dido. Inšoma dela šoma, jema san ča i vidit, čin san poviri unutra, vidi san moga dida Tonka, kako svira i piva ka slavuj, u zanosu popularnog šlagera „...u gaju tom, kukavica kuka...“, na svojoj plonerici, maloj lipoj ‘armoniki na botune, a prsti mu virtuožno skaču po njoj. Kaki je samo to prizor bi, ma ni me ni vidi, nego je naprosto da oduška duši, a pogled u daljinu siguro mu je iša put Splita, u vrime kad je svira na tancima

u Gusara, još prin Drugega svitskog rata... Eee, zna san mu ja reć: „Ajde dido, pivaj mi „pu, pu, pu!““, ča me i danas nasmije, ma ne sićan se koja je to pisma bila, samo znam da mu je bilo puno drago, ča mu njegov prvi unuk daje toliko važnosti. Ma, sićan se ja i ne baš lipe slike, kad san iša na Šoltu, obać ga, jerbo je bidan bi bolestan. Leža je na posteji, onako ogroman, otkriven, a noge su mu bile strašno otečene. Mater me držala za ruku, dok su joj se suze slivale niz lice. Ja mali, tad nisan zna, da je jema slabo srce i godinama se ni ti ličit, niti dava važnosti temu. Nažalost, mora je u bolnicu, di san ga skupa s mojima doša vidit. Na propusnici, jerbo se to onda moralo imat u spli'skoj Vojnoj bolnici, pisalo je Ante Burica, rođen ijaduosanstodevedesetidevete... I dobro se oporavi, nakon još jednog infarkta. Mater je rekla da je sam učini skale do našega stana, a baba Tonka je došla sa Šolte, sritna ča mu je boje i dida joj je obeća, kako ćedu se napokon maknut malo od doma i putovat po svitu, samo njih dvoje. Lipo je bilo uvirit se u tu jubav starijih judi, jerbo su njiovi pogledi govorili više od riči. Sve je parilo da će bit dobro, sve do onega dana, na početku šestega miseca šezdesetosme, skoro tri miseca nakon ča san navršu trinajst godin, dana u kojien je dida stalno govori: „Ma, kad će Žele više doć iz škole, kad?!“, ka da je zna kako mu je to zadnji put da će bit sa svojien najdražien unukon... I danas, kad se sitin, vidien sebe samog, uplakanog i priplašenog, jerbo san, na nesriću samo ja, na svoje oči vidi ti njegov treći, danas znan, smrtonosni infarkt, u kužieni našega stana, u kojoj su gorila svitla poput najžešćien reflektora. Govori san u sebi, da on neće i ne smi umrit, doziva ga i nada se da će me ponovo stisnut u zagrljaj, dok se iza zatvorenien vrat di su me sklonili, ču plać i zapomaganje i di je trajala uzaludna borba za život mojeg dragog dide Tonka!

DIDA LUKA, AMERIKANAC

Kad bi ga ko pita, reka bi, rojen san kad i Tito! Je, baš tako bi reka moj dida Luka, Šoltanin, sin Mladina i Franine Elezović, svitski putnik, radnik, vridni težak, a prin svega, dobar čovik. Još tamo ijadudevestodesete, ka momak od osamnajst godin, otiša je u svit, u Jamerike. S ono malo pristojne robe u koju su ga obukli, bereton i drvenin kuferon, uz pojupce i suze matere, zagrljaj oca i rodbine, iša je prvo do Splita jedrenjakon, pa brodon do Rike, a potle na isti način u Triješte. Odlučan za put priko debelog mora, čvrsto je tišća kartu za Navijork, kako je zva New York, koju mu je pošton posla stariji brat Mikula iz Chicaga. Onda se govorilo, da ga je brat potega, ča je bi slučaj i u drugin

famijan. Teški život na škoju za vrime Auštrije, siromaštvo i brojne nevoje tirale su naš svit daleko od svojega kraja. Naravski da je bilo lagje onima koji su tamo jemali nikog svog, ka na primjer moj dida Luka... I plovi je puno, vaponon priko Marseillea i Southamptona do New Yorka, brž mi je reka dvadeset dan...i stiga je u Jameriku, priko one iste luke iz koje se potla dvi godine uputi Titanic, ali na nesriću, nikad ni doša... Ka i sve useljenike oduševi ga je pogled na veliki grad, žejeno misto novega života. Ma, morali su proc škojić Ellis Island, di su ih zavodili u libre, pa daje feraton na konačno odredište. Kaki je to bi samo susret sa braton u Chicagu, kojega ni vidi nikoliko godin. Nakon toliko muke, spas i veseje. Smisti ga je kod sebe i već sutra prijavi za posal popločavanja ulic u temu velikemu gradu na jezeru, pretežno ladnemu, jerbo je često puhalo. Radi je dida sve i svašta, skoro dvi godine samo je vadi brokve iz drv i ravna ih, u vrime kad je cvala gradnja kuć, ka i druge građevinarske radove, pa potla i u dućanu kod brata Mikule, a nakon tega prodava je mliko u bocan. Bi je veli muškardin, Lui, kako su ga zvali u Jamerici, hodi je po tancima i voli se lipo obuć. Jednon sam ga pita onako s osmihon, kake su bile cure tamo, a on mi je samo odgovori: „Sinko, vražje one Iriši!“ hahaha, smija se ... Ma jema je on i jednu Poljakinju, ćer od gazde di je niko vrime radi, koji ni odobrava tu vezu, mejuto, bila je to velika jubav, a moja mater je govorila da je jema i sina š njon, kad joj se jednon poviri, već puno star. Možda nikad nećemo saznat pravu istinu, je li se radilo o mašti ili stvarnosti, inšoma, brž tamo jemamo bliski rod, ko će ga znat. E, dida, dida. Bila su tamo u nikon periodu još dva njegova brata, Lovre se vrati na Šoltu i Miro koji je osta i voli se kladit na trke konji, pa se pričalo da je izgubi velike šolde. Jemali smo i daljnje rođake skroz na zapadu Jamerike, u Tacomi, di i danas žive njiovi potomci. Dida ih je očito posjećiva, jer mi je jednon reka, kad san ga pita, je li obaša i druge krajeve te zemje: „Bogati sinko, sedan dan trenon do Takome!“ Dakle, trenon, oliti vlakon iša je cilu šetemanu, da bi ih vidija! Godine su prolazile, stvori je svoj novi život i virujen da se ni misli vratit. Koji su pravi razlozi ča se je vrati doma, na svoj škoj, nakon punih deset godin u Jamerici, teško je sa sigurnošću reć, mogu samo nagađat. Jeli pobiga od odgovornosti oli ga je gazda potira, jer nije odobrava njegovu vezu sa ćeron, jeli zna da ne nosi samo mliko, jerbo je gazda inkognito u dvodno boc stavja alkohol i tako ga prodava boje stojećin judima, pa ih je niko prijavi, jeli se štufa takega života ili ga je pukla nostalgija, ne znan. Jedino san ču od mojih da je sa sobon doni dvi ijade dolori, livorver kolaš i puno lipe robe, ovi put u pravemu kuferu, da je nadogradi obiteljsku kuću na Kavčini, u selu i da je cilo misto pričalo kako se vrati bogati Amerikanac... Eeeh, bome, te priče čula je i moja baba Rafaela, onda cura, dok se šetala na guvnu sa drugin divojkan

iz Grot. Inšoma, jednega dana dida je prolazi toteka, a nju su zafrkavale ostale cure i govorile, evo ti Rafice, tako su zvali moju babu od milja, evo ti prilike, ovi Amerikanac je pun dolori, a ona in je, ka iz puške odgovorila: „Pa, ovi, vidite ga, star je i ćelav i ća će mi on!“. Ma, baš oti, star i ćelav, posta je babina vela jubav ...Vinćali su se u Grotima, početkon dvadesetih godin prošlega vika, a ona mu je rodila petero dice, pet sinov, iako je dida uvik pati ća ni jema ćer !

KAKO SAN NAŠA BOMBU

Lipi prolitnji dan sunčen je okupa moje Grohote, a ja se zaputi iz materinih prima Kavćini. Tamo su me ćekali rojaci Mladen i Dalibor, s kojima san se igra gotovo svaki dan. Naravski, sa sobon san poni male drvene skale, jerbo nigdi nisan iša bez njih, opiturane u zeleno, koje mi je napravi i pokloni oćev najboji prijatej, barba Ivo, od milja zvan Džombes, oliti Džombo. Ajme, ća san se pravi važan, jerbo niko od mojih vrsniki u selu ni jema tako ništo. Zamišlja san ka mali, da ću se penjat na njih, naslonjene na kuću i judima popravjat struju. Ma, prova san radit baš to i sa nikin alaton, buža rupe, po vanjskon dilu kuć. Deboto san ovanca, jer su mnogi vikali na mene ća to ćinin i oli san poludi! Još puno godini poza tega, znali su me niki zaustavit i pitat sa širokin osmihon: „Jeli Žele, kad ćeš mi doć popravit struju?!“ Inšoma, odlučno san koraća sa skalan obišenin na rame, starin puten priko Gustrine, do Zadružnega doma i obavezno se javja svitu koji se tote zateka, pa onda livo, prima Bilankovima. Kako san se sve višje približava, vidi san rojake oboružane drvenon puškon i plastićnin nožen, isprid vrat od barbe Lovre. Ne sićan se ko je smisli plan poć na istoćni kraj sela, u Podvelu gomilu, iako je po svemu sudeći to bila moja ideja. Tamo su mi živili, teta Ivica, materina sestra, barba Mikula i njiova ćer, moja prva rodica Anita. Za pet minuti već smo bili tamo di nan se pridruži još i Dragan, koji je sidi na zidiću igrajući se s pištoljen na vodu, dok nas je ćeka. Prošli smo kroz dugi dvor poploćan stinan, od stare velike i lipe kamene kuće Bezića, ali se mojima nisan javi, da ne gubin vrime. Ko će mi se penjat strmin skalan do balature, pa onda u kuću, kad san takoreći jućera bi tote. Raćuna san, poslin ću sigurno vidit Anitu, a vidi san je zapravo i brže nego ća san misli. Nas ćetiri mala farabuta, paće „ratnika“, odma smo se dali na istraživanje, jerbo je iza dvora od kuće bi veliki prostor sa šporkon vodon, gustrinon, cablima, smrćan, draćan i stinan, okružen visokin gomilan. Ćuli smo da se tamo može nać svašta, jerbo je u toj kući i oko nje uvik bilo policjoti oli vojske, a mi dica,

svaku smo taku vist upijali ka spuga. I bilo je baš tako. Ja san pronaša niku rupu u gomili, ča mi je bilo čudno, uspenga se na skale i malo zaviri u nju. Kad tamo, ma jeli moguće - bomba, ka da me je čekala! Odma san dozva prijateje, a Dalibor mi je doda drvenu pušku, čiji san kundak podmetnu ispod bombe da bi je izvuka vanka. Kad smo je spustili na pod, nismo se čudon mogli načudit mojemu pronalasku. Ma, još je bilo ništo unutra, pa je Mladen uvuka ruku i istega redenik metak, koji su njih troje odnili kod gustrine. Ka poludili počeli su tuč stinan po njemu, ne sluteći opasnost. A tek ja, poželi san bacit bombu, pa da pukne ka u partizanskemu filmu. Dobro se sićan da je bila jajolika, izrizuckane površine sa malin kockican, a danas znan kako su je zvali „kragujevačka“. Jemala je i niku žicu koju nisan moga istegnut i sva srića, jerbo je to bi osigurač bombe. Teško je razumit dičji mozak, koji ni misli o mogućin poslidican, pa san, iako mi je bila teška, hitnu bombu u gomilu i nastavi još par puti, bisan ča ne more puknut. Ko zna ča bi se dogodilo, da ni na balaturu istrčala moja rodica Anita i sva u panici zazvala mater, moju tetu Ivicu: „Mama, maaaa, vidi ča Žele činiii!!!“ Brž je proša koji minut dok se teta pojavila i prestravljena mi zavikala iz svega glasa: „Nesriknji sinkooo, ne diraj to, ostavi se tegaaa!!!“, našto su i moji prijateji ostavili metke i počeli bižat, a ja za njima. Sićan se da san trka i bombu nosi u rukan, da bi je baci u onu šporku vodu kod kuće. Prašili smo prima selu, da nas ne bi ni Bog uvati. Mejuto, dobi san potla od oca svoju porciju po guzici, jer se vist brzo proširila. Danas znan, da ni bilo moje rodice i tete Ivice, možda ne bi bi živ, ka ni moji prijateji, jerbo je bomba bila ispravna i višje godin iza rata. To su rekli policjoti, koji su je niko vrime iza toga, kad se čistila ta šporka voda, pronašli i aktivirali. I sad se naježin, kako je, ka i puno puti dotad, a i poslin, razuzdana dičja igra, mogla poč po zlu. Ne ponovilo se!

Nataša Blagaić

MI

Skupa smo dane dočekivali,
Smijali se, plakali, očekivali,
Skupa smo noćne samoće tirali
Plakali gorkin suzan ma, smih birali.
Sve šporke riči ča su nan ih itali
U lipe smo pritvarali dok zoran bi svitali.
I da nas nikor pita kada se konti zbroje
Pričajte, roditej, ljubav, dite...
van,
ko je?
Za ovi nesriknji život ko van je da voje?
Rekli bi mu:
Mi,
Ja i pisme moje.

MOJA VIRNA DICA

Kako kazat srića
Kako kazat boli
Kada ne znaš reći
da ti srce voli
suncu
već svići
da ti srce boli
danu
već zori ča sviće.

Nikad nisan znala sa judiman dilit
Prijateji moji sunca u valima
Moje tuge oni znali su zakrilit
Moje sriće na njihovim žalima
Znan da uvik sa mnon će podilit
Još od oni dana kad san bila mala.
Namisto da rečen
radale se pisme
moja virna dica
za vedroga jutra i nevere bisne
kol'ko god ih ima sviman pantin lica
teško mi ih pustit da ko ne okisne
ma brzo će vrime evo i ja krećen.

I neću ih dati neg' se od nji dilyn
Virujuć da kada ne bude me više
Pronaće ih nidir nike srodne duše
Koje će pripoznat sve ča tamo piše
Pa in dati doma za nevere, suše
Pa in dati krova za sunca i kiše
Volit ih ka i ja svojim srcen cilin.

TVOJEGA TILA TILO

Kad ljubav parti boli
Prijetaj kad izda isto
Ma za take boli
U srcu, komodno je misto.

Vela ona je bol
Od koje raspuca bilo
Kad više ne mari za te
Tvojega tila tilo.

Potopu plime tvoj život cili
U boli potone tilo
I prin neg' partiš
Nima te više
Ka da te nije ni bilo.

Ma ako bonacon života
Tvog tila tilo idri
Tuguješ sam, ali sritan
Sve doklen srića ga sidri.

Potopu plime tvoj život cili
Kuntento tone ti tilo
I neka partiš
I neka te nima
Samo da sritno je tvog tila tilo.

MOJE VRIME

Moje došlo je vrime, misec deveti
Su dvi petice iza škinje vrime leti.
Arja jur jesen ćuti, moj život isto
Slobodni moji su puti i znan di mi je misto.
Pridugo pognute glave u zemju gledan
Ma rano niki slave, za dišpet ja se ne dan.
Svaćije nosila grije, žig od sramote
Di pamet bila je prije žudna lipote.
Bokun me straj ča više ni me briga
Ma ni mi žaj, svi mi pročítana smo knjiga
Moje došlo je vrime, misec deveti
Su dvi petice iza škinje duša slobodno leti.

BABINA KUĆA

Kućo babina stara, volin te
Od malešne konobe do onega kojega nimaš krova
Nikome si ružna, a meni zgrađena
Od ditinjstva, mladosti i snova.
Sve iz tega doba u nama se vrti
Smij i suze, jubavi i smrti.
Kad si mi najdražja bila, pustila san te da te u komade ne saspu,
Na nas mislila nisan neka svi mirno zaspu.
Meni je dosta bilo ponekad u te doći
Da krademo sve naše lipo, ti i ja u samoći.
A sada odlaziš za vike sa mojega puta
Jer na ovome svitu ne vridi naša valuta.
Kućo babina stara, odlaziš
Od malešne konobe do onega kojega nimaš, krova
Pratu te moje suze i pisma lova, lova....

NAŠE KUĆE

Naše su kuće maslinan zagrjene
Sve naše sriće tu su sakrivene
Sve naše tuge blagoslovljene.

Kuća kraj mora, ono ka uje
Miseć rebatije
Sva njegova srebra u lišću sakrivena
Kuća kraj mora, maslina naša srebron umivena.

Naše su kuće maslinan zagrjene
Čuvaju blago i uspomene
Svu našu dicu od tebe i mene.

Kuća u gori, Studenac pun je,
Sunce rebatije,
Sva njegova zlata u lišću upletena,
Kuća u gori, maslina naša zlaton zalivena.

Naše su kuće maslinan zagrjene,
Srebron i zlaton zgrađene
I četiri draguja naše su oči, zajubjene.

Naše su kuće maslinan zagrjene...

Ante Buktenica – Peculov (Grohote, 1930.)

**SVOJON DRAGOJ ŠPIKERICI
„RADIO SPLITA“, LIDIJI ŠEGVIĆ**

Zdrava i vesela bila,
jer si mnoga srca veselila.
Veselje si nama svima dala,
a tugu si od nas potirala.

Ti se dižeš prije bijela dana,
da nam vodiš emisiju dana.
Ti si nama špikerica prava
dragom Bogu zato nek' je fala.

Preko žice i radio vala,
s cilin sviton nas si povezala.
Prije nas se ti na noge digla,
zdrava budi špikerice mila.

Svoju ljubav ti si nama dala,
jer se ljutit nikad nisi znala.
Svi smo s tobom dobri i veseli,
za tu radost tvojoj mami hvala.

Draga „Lile“ nemoj mi zamirit
i nemoj se na mene uvrilit.
Puno toga želim tebi reći,
ali srce ostaje bez riči.

Ječi drvo, radosna je stina,
slušat tebe prava je milina.
Ove hvale ja sam tebi dao,
jer svoj posal ti obavljaš pravo.
Zato te ja neću puno falit
jer sam sebe moga bi pokvarit.

Svojim glasom ti nas jutrom budiš
i svima nam dobru volju nudiš.
Nije lako tebi zborit s nama
to strpljenje podari ti mama.
Želja mi te upoznati iz bliza
to mi posebna bi radost bila.

Prijatelje sve pozdravit hoću
i razbiti njihovu samoću,
jer su oni to svi zaslužili
od kad su se u klub uključili.

Nek' je hvala i tvojoj upravi,
što su jutrom tebe nama dali.
Svoju želju hoću tebi dati
i u posjete s družbom te pozvati.
To bi meni radost prava bila
pa bi lakše o vama misli(ja).

Kada budeš ove retke čitat,
molim nemoj na me se nervirat.
Svu ekipu ti puno pozdravi,
na sve loše s njima zaboravi.

Ti ćeš tu u centru glavna biti
sa svih strana ricete skupiti.
Skupit ćeš ih tu na svome mistu
i poslati po cilome svitu.

Radio Splitu puno tebi hvala
jer u svitu nema tebi para.
Svih vas volim i puno pozdravljam
svima želim puno božjeg dara.
Hvalu našu vi ćete primiti
možete se njome ponositi.

Pozdrav šaljem svom jutarnjem klubu
da mi riči ne budu zaludu.
Uzvracam ti sve pozdrave svoje
koji sada iza mene stoje.
Neću tebe više zamarati
puno toga volio bi dati.

Bogu hvala i velika dika,
u sve vike sada i do vika.
Svi budite hitri kao vjeverica,
to vam želi Ante Buktenica.
Kad svratite do otoka Šolte-
potražite ulicu Krajna
u mistu Grohote.

Gordana Burica

BULENTIN (komedija na grohotskom dijalektu)

LIKОВИ:

RUŽA - stara cura

ZORKA - Ružina kuma (žena od povirenja)

IVANKA - Ružina nevista (gospodarica u kući)

PERICA - šinjorina

Vrijeme radnje: Oko 1960. godine.

Mjesto radnje: U malom šoltanskom mistu. Može i na bilo kojem otoku.

1. slika

Isprid kuće, u dvoru Ruža deškargaje robu u maštilu. Dotrči Perica.

PERICA: *(gleda livo, desno, da nima koga u blizini)* Ružo, evo ti bulentin. Bižin daje, priša mi je!

RUŽA: A jesi vražja. Isto si mi najdraža od sve mlađarije na škoju. Da mi tebe nima, ne znan bi li me ikad sunce obasjalo. (Čita:) Ružo, Ružice, čekam te večeras na starome mistu. Oko jedanest kad tvoji svi zaspu!

(Mokrin rukan stavi bulentin u žep od traverše. Ka da se ništa ni dogodilo počme pivušit). U to arivaje Zorka.

ZORKA: A lipa moja, opet si dobre voje?

RUŽA: Jesan Zorka moja. Perica me je opet razveselila.

ZORKA: Ajde, ajde, samo nemoj da vas ko otkrije.

RUŽA: Neće, mala je sigura. A dobije i koji dinar. Cura je, triba jon.

ZORKA: Znači sve je u redu. Jubav cvate?

RUŽA: Je, moja Zorka. Nikad nisan u životu bila ovako sritna.

ZORKA: Jadna moja ćerce. A znaš li ti na ča će to izać? Niman ti ja u nega vire.

RUŽA: Nek traje koliko traje. Ja ne mogu drukčije.

ZORKA: Jesi li brzo gotova? Gren ja naložit ogan za lušiju. Pa moremo sku-pa polušijat tvoju i moju robu.

Izlazi. Deškarganu robu Ruža je očiđenu stavila na dasku. Dasku na glavu i uputila se prema susidnome dvoru. Tad naiđe Ivanka.

IVANKA: Jesi li skupila i moju robu u kamari?

RUŽA: Nisan, nisi mi ništa rekla!

IVANKA: (*viče*) A kozo jedna rastrešena. Ti ni ne slušaš više ča ti se govori. Glava ti je u oblacima ka da si balavica!

RUŽA: Slušan samo pametne stvari i savite.

IVANKA: Vidi se. Po tome kako si se lipo i sritno udala. Da si bila malo pametnija, jemala bi svoga čovika i dom.

RUŽA: Nisu svi bili tvoje sriće. A i nima puno tako blentavih i pokornih ka ča je moj brat.

IVANKA: Ajde, aje, muči. Pametnije ti je. Budeš li tako jezičava, ni oni u Kanadi te neće tit. Iako te ne poznaje.

RUŽA: (*Skala dasku sa glave i iskolači oči na Ivanku*) O čemu ti to govoriš? Ništa te ne razumin?

IVANKA: Čut ćeš na vreme. Najboje ću ti sad reć pa ćeš to po selu rasplakatat. Ma boje mi je poč nazad na posal. Da te ne gledan i da se ne nerviran. (*Odlazi*)

RUŽA: A lude žene! Ona misli da može s mojin životon upravjat. Jadan oni moj brat. Tako ona upravja i š njin. O dicit da i ne govorin. Ne smidu sa svon dicon u selu ni govorit. Pogotovo s onima siromašnima. Uzoholila se ka da je vrag uliza u nju. Kad ta ništo naumi, nima toga ko će je svrnut.

Bisno i zbunjeno sede na katridu. Briše znoj sa čela. Kad je malo došla sebi počme zvati:

RUŽA: Kuma Zorka, Kuma Zorka, je li voda uskuvala, oču li donosit robu?

Zorka se vraća.

ZORKA: Čula san vašu karbu. Znaš, ja ti već niko vreme znan ča je ona numila. Nisan ti jemala srca reć o čemu se radi.

RUŽA: A sad je gotovo, morate mi reć.

ZORKA: Teško mi je. Pogotovo ča znan da si se zajubila u onoga Crnogorca.

RUŽA: Ma govorite više!

ZORKA: Ivanka te se naumila rišit. Odlučila je da te uda priko pisma u Kanadu. Za onoga staroga Cecića ča mu je lani žena umrla. Zato ti je ono prin misec dan pitala sliku.

RUŽA: A meni je rekla da jon je to za moju prijatejicu na Braču.

ZORKA: Možeš mislit. Zmija ti je ona. Pa vajda si se već do sad uvirila u to. Svojoj sestri, onoj zločuji ka ča je i ona, rekla je da će te spasit. Kako će ti u Kanadi bit dobro i da ćeš postat gospoja.

RUŽA: A vrag jon kosti odni! Ne gren ja nikud! Ne može me na silu ukreat u brod. A i moj mi je Mićo reka da se još malo strpin pa će mi doć u kuću i avizat svih kako jema ozbijne namire s menon.

ZORKA: Nisan ti ja dite moje baš sigura u to. Puno on godin jema da bi bi slobodan. A i puno je ženski promini ovod na škoju.

RUŽA: (*ponosno*) Znan ja to, ali on govori da ni jednu ne voli ka ča mene voli.

ZORKA: Budi pametna. Pristraši ga. Za provu. Ili neka te ženi ili ćeš poč u Kanadu.

RUŽA: Ma koju vražju Kanadu? Za toga staroga. Prin bi se bacila u Drijočicu!

ZORKA: Samo mu ti to reci. Da vidimo ča će ti odgovorit.

(*zastor*)

2. slika

Tinel Ivankine i Ružine kuće. Ruža sidi za stolon i šmrca. Niko kuca.

RUŽA: Naprid!

Uliza Perica.

PERICA: Dobro ti jutro Ružo! Jesi li popila kafu? Nisan mislila da ću ti doć vako rano, ali eto. Čin san izletila iz kuće dobila san bulentin za tebe. Ka da me je čeka cilu noć da izajden iz kuće.

RUŽA: Neću ništa, neću bulentin! Nosi ga onome ča ti ga je da.

PERICA: A kako ću? Reka je da je hitno. Da ti ga moran dat kao znan i umin. Još mi je da i duplu nagradu.

RUŽA: Neću, nosi ga nazad ili ga zapali.

(Perica utisne ceduju u žep Ružine jakete ča je stala priko naslona od katride i pobigne vanka).

PERICA: Bog Ružo, znan ja da ćeš se ti pridomisliti!

RUŽA: A Bože, ča san ti ja skrivila! Je li baš sve moralo poč nizbrdo? (*Šmrcajući izvadi bulentin i pročita*) „Ljubljena moja, prošla noć s tobom bila je najljepša do sada. Sve dok se nisi rasplakala i pobjegla. Nisam ti imao hrabrosti reći da ćeš se ipak još morati strpiti dok našu vezu ne obznamo tvojim roditeljima. Postoje razlozi o kojima ću ti uskoro reći.“

RUŽA: (*Zapomažuć*) A ča ćeš mi reć, oli mi više nisi sve reka. I učini.

(*Uliza Ivanka*)

IVANKA: A ča je, oli si počela sama sa sobon govorit. Jesi li mi skuvala kafu?

RUŽA: Jesan. Kad ti meni planiraš boji život u Kanadi, kako ti ne bi skuvala kafu.

IVANKA: A dobro je da si čula. Jušto san ti tila to reć.

RUŽA: Ma ča ćeš mi reć. Neću ti ja u Kanadu. Pogotovo ne za onoga staroga. Ako ti se sviđa, rastavi se od Marka pa se ti udaj za njega. Ja ovde jeman lipoga čovika za kojega ću se udat.

IVANKA: Ma nemoj, a koji je to?

RUŽA: Ne mogu ti još reć. Uskoro ćemo se očitovat. Mojima roditeljima pa ćeš i ti doznat.

Jedno vrime još se moramo strpiti.

IVANKA: Je, je, već te vidin u biloj vinčanici kako prolazite ispid Zadržnoga doma, ha, ha!

RUŽA: Biži, biži, molin te da te ne gledan. Boje ti je poj ča bez kafe jerbo ću te ja prolit po toj tvojoj oholoj glavi s mojon punon čikaron.

(*Ivanka izlazi. Na vratima se sudari sa Zorkon*)

ZORKA: A ča je ovo bilo najranije? Vi dvi više ne smite bit zajedno ni pet minuti. Poklat ćete se.

RUŽA: Ma pustite me kuma Zorka. Dosta mi je i moje muke. Ona mi još samo

sol na ranu dodaje. Sve san jon rekla. Da neću u Kanadu. I da će se ubrzo jedan moj ozbiljni kortedant očitovat o našoj jubavi.

ZORKA: A boje bi bilo da jon nisi ništa rekla. Izgleda da ti je Kanada ipak suđena.

RUŽA: Ma kako suđena, kuma Zorka? Oli ste i vi poludili i iznevirili me?

ZORKA: Nisan te ja iznevirila. Cili život nisan te nikad slagala pa ne mogu ni sad.

RUŽA: A ko me je to slaga?

ZORKA: A bome oni kojega najviše voliš.

RUŽA: Mićo?

ZORKA: A nego ko!

RUŽA: Ni me slaga, samo mi je napisa i nočas mi je reka da se još moran strpit dok ne riši nike svoje probleme.

ZORKA: Ma koje probleme? Oženjen čovik koji te godinan povučije za nos nima probleme nego je pokvaren.

RUŽA: Oženjen? Pa to se može rišit. Rastavit će se i oženit će se s menon.

ZORKA: Ma nemoj? Izgleda da je za to kasno.

RUŽA: Kako kasno? Pa nismo tako stari.

ZORKA: Je kasno je. Došla san ti reć da mu je danas vaporon došla žena i ćer. Inače žividu u Budvi.

RUŽA: Ne virujen!

ZORKA: Nisan ni ja virovala dok ih svo troje zagrjene nisan vidila kako ulizaju u Buffet.

RUŽA: (*Raspamećeno*) Beštija, beštija jedna, a meni je sve lipo obećava!

ZORKA: Sad je sve bistro ka cakal. Baren znaš na čemu si.

(Ruži se učini da ispod ponistre čuje Peričin glas. Počme dozivat:)

RUŽA: Perice, Perice, brzo dođi gori!

(Iz škafetina od stola uzme komad karte od škartoca i drveni lapiš. Izluđenin pogledon i živčanin pokretima napiše:) „Bila san nesritna da me šaju u Kanadu. A sad san najšritnija na svitu. Ka i ti sa svojon ženon i ćeri. Gren, znajuć da više nikad neću vidit toga pokvarenjaka i lažjivca ka ča si ti.“ *(Istovremeno dok piše čita glasno, slovka.)*

Uliza Perica

PERICA: Ča je, ča se dereš Ružo? Oli si poludila?

RUŽA: Jesan poludila san. Ni ni čudo. Evo ti bulentin. Odrnesi ga drito u buffet. Tamo ti je Mićo sa svojon ženon. I reci mu: „Od vaše divojke“. Nemoj slučajno da ga ne vazme.

A ja ti sad niman pinez. Poslat ću ti koji dolar iz Kanade!

KRAJ *(zastor)*

Ovaj rad nagrađen je Pohvalnicom za dramsko stvaralaštvo na 37. susretu hrvatskih zavičajnih književnika (HSK) 2018. godine

MALI PLASTIČNI STOLNJACI

- Dobar dan! Molim vas što mi treba za upis?

Udahnem duboko i kao navijena gramofonska ploča po stoti put odgovaram: Ovaj upisni rok je završen. Javite se u rujnu, možda bude slobodnih mjesta.

Na fakultetu je ludnica. Upisi su upravo završili. Svi su nervozni. Zaposlenici i nastavnici nečiste savjesti. Svatko je nekoga svoga upisao. Mimo prava i pravila. Od svega mi je muka. Srećom, još samo nekoliko dana pa ću na godišnji odmor.

Jutros sam se probudila u svom gradskom stanu misleći o jučerašnjem kupanju na usamljenom otočkom žalu. Preda mnom je dugo ljeto. Sigurno ima još samotnih žala. Tješim se hodajući prema uredu. Pijem kavu. Istovremeno odgovaram na telefonske pozive. Čim spustim slušalicu, telefon ponovno zazvoni. A sad je dosta!

Prekidam i uzimam dosje diplomanta na provjeru.

Gluposti. Da su bar ograničili diplomatske do kraja lipnja kao na nekim drugim fakultetima. Još i te svakodnevne kontrole. Pisanje zapisnika, izračun srednje ocjene. Dobro da nisu planirali i promociju u ovo doba. Govorim poluglasno nadajući se podršci kolegice.

U petak se radi skraćeno.

Zasićeni smo. Svatko sa svakim. Nakon svega idemo na gala ručak. Krasno. Da se rastanemo u dobrom raspoloženju. Možeš misliti. Ljude s posla gledam već dvadesetak, tridesetak godina. Čini mi se kao da su sakupljeni najgorim mogućim odabirom. I sada bih trebala uživati u njihovom društvu. Svakako. A i od dekana mi je zlo. Svečano nam se obraća:

„Uzmite što god želite, ne štedite. Dobro smo zaradili na upisima!“

Bože, kao da je ovo njegova konjušnica pa će svoje konje nagraditi jer mu je bila rodna godina.

Sjedam pored Kuzme i Tonija. Iz njihovog kuta imam pregled na cijeli restoran. Vidimo sve *belece*. Možemo ogovarati do mile volje, a ne čujemo njihove slavne mudrosti. Nakon prvih čašica do nas slabo dopire njihovo loše pjevanje.

Naručujem pečenog zubatca i škarpinu. Pa ja sam zaradila pola te sjetve. Svi upisani prošli su kroz moje ruke. Škarpinu ću pojesti, a zubaca i rožadu ponijet ću teti Vinki u starački dom. Ona je to zadnji put jela na Nadinom vjenčanju.

- Koja škrtka otočanka, još i doma nosi! Čujem šeficu kako prigovara.

Ne mogu ih više gledati ni slušati. Nazivam Nadu da dođe po mene. Vozimo se do tete Vinke. Rijetko tko je posjećuje, kao i mnoge starce. Pogotovo je daleko k njoj doći s otoka.

- A vas dvi, još mi i ribu nosite! Čujen ja po vonju!

Pojela je cijelog zubatca. Rožadu će za večeru. Molim je za korištenje njezine prazne kuće za vrijeme mog godišnjeg odmora.

- Ma vazmi kjuč, nek ti je s blagoslovon, govori mi. Ja ionako više neću doli. Baren ćeš prašinu otrt!

Dolazeći doma, s ključem u torbici, razmišljam kako još samo treba spakirati stvari pa ću preko mora večeras, zadnjim trajektom.

Po izlizanom, poput stakla zaobljenom kamenju seoskog trga, Jasna je nevješto gazila prvim koracima.

- Dođi, dođi Jasnice, još samo malo!

U modroj haljinici, s bijelim *fjokom* ukosnicom umetnutim u tanku plavu kosu, čudeći se svemu oko sebe, bojažljivo je pregazila zadnju dionicu do mamine prijateljice. Potom se zaljuljala i sjela nasred trga.

Otvorivši prozor derutne kuće na tom istom trgu vidim petogodišnju djevojčicu koja nosi čempresovu granu s umetnutim modrim papirnatim ružama na pogrebu svog djeda. Ulicom ispred, zauvijek su otišli svi moji. Samo dva kamena krova preko, ostao je *komin* i *kamara*. Moj prvi dom. Pun mirisa ribe, dima. U kišnim danima kapi su padale na krevet koji sam dijelila sa sestrom. Balatura. S nje sam, dvije godine stara, pala i rasjekla čeonu kost.

Prošao je već jedan cijeli život. Sada sam ponovno tu. Ne u svojoj rodnoj kući. U kući tete Vinke. U mladosti sam čula da je ljubovala s mojim ocem.

U partizanima joj je poginuo muž. Premlada je ostala sama. Nije se više udavala. Pa što ako je i istina!? Ona i otac bili su mladi. Preljubi s muške strane u otočkoj sredini su se opraštali.

Ulazim u kuću. Odakle početi?

Sve je kao zaključano tek nedavno. Osjećam zbijenost namještaja i ustajali miris u zraku. Zidovi obloženi sasušanim mrljama vlage. Na svakoj slobodnoj plohi plastični stolnjačić: ispred sobnog zrcala, na lakiranom stolu u kutu sobe, pred staklenim vratima kredence sa staromodnim posuđem, čašama i čašicama.

Teta Vinka do penzije je radila u otočkoj Jugoplastici.

Brišem prašinu s noćnih ormarića, kredence, stola. Nikakav razmještaj i pomicanje namještaja neću napraviti. Previše vremena i snage bi mi trebalo. Ne želim gubiti vrijeme. Čipkane stolnjačiće protresam i ostavljam na starom mjestu. U njima je satkan život vlasnice kuće. Veliki krevet prekrivam planinarskom vrećom. Nadam se da će mi ovo ipak biti samo mjesto za noćenje. Danju ću biti na moru ili na nekom pješačenju s osobom koja mi se sve više vrzma po glavi.

Sljedeće jutro s ruksakom na leđima odlazim iz kuće. Javljam se susjedama da ne bi pomislile kako sam ovdje bez pristanka vlasnice. Narednih dana najčešće dolazim zorom. Susjede tada spavaju. Važno je da znaju kako mi je teta Vinka dala ključ.

Rođaci mi se čude kako sam odjednom zavoljela kupanje na sjevernoj strani otoka. Do sada sam se s tim rugala i govorila kako me civilizacija ne privlači. Južne otočke uvale su čarobne!

To ljeto shvatila sam kako i sjeverna strana može biti lijepa, ako si u dobrom društvu. A moje društvo postao je vlasnik brodice u koju bih ulazila odmah po iskrcavanju s trajekta. Naše uvale i žala postala su sva mjesta u osami. Posebno prema zapadu otoka.

Dražetina mi je ipak najdraža. Možda zbog imena. Ili zbog ogromne borove krošnje koja je nadvila čistinu. Tepih od milijun borovih iglica do našeg dolaska bio je netaknut.

Ne crvenim se više kad mi kupaći kostim zbog žurbe ostaje doma.

Polu desetljeća kasnije u čudu se pitam kako su mi svi kupaći kostimi sasvim novi?

U sumrak pješačimo do kuće na trgu mog djetinjstva. Po mraku se tiho provlačimo blizu ljudi koji prolaze ili razgovaraju ispred nećijih vrata.

Večeras nas iznenađuju velike kišne kapi. Odjednom su zabubnjale po kamenim krovovima. Čujemo grmljavinu. Ulazimo ne paleći svijetlo. Povremeni bljesak munje odražava se kroz mokra stakla. Osvjetljava male, bijele, čipkane stolnjake.

Izgedali su kao pravi, a ne plastični.

Ovaj rad nagrađen je Pohvalnicom za prozno stvaralaštvo na 36. Susretu hrvatskih zavičajnih književnika (HSK) 2017. godine.

GLUMICA

Dok su iz luksuzno obnovjene kuće na Vrklini, prin puno godin, u napuštenome otočkome selu izlizali francuski turisti, mi domaći već smo pivali.

Poče je Elvis s gitaron. Bojan i ja jušto smo prispili u *Noć bijelog satena*. On se brzo vrati doma po gitaru. Činilo se da će bit svirke.

Večeras san taman obukla starinsku veštu za generalnu provu pridstave ča ćemo je s kazališten davat ovod, na malon šoltanskon trgu u Srinjemu Selu.

Mištanin kojega ne poznajen, gleda me u čudu. U šarenoj san vešti na ruže. Sa vezanin fjokon na glavi. Ne spadan baš u današnje vrime. On siguro ne zna o čemu se radi. Otklapa zeleno piturana vrata kapunjere odma uza sada di će nan bit pozornica. Jedna maška i pet šest kokoš izliću iznutra. Krasno! Da to baren ponovidu u vrime pridstave. Jemali bi scenu koje se ne bi posrami ni Marquez. *Sto godina samoće* prislikalo bi se među polu srušene kuće. Fali bi nan samo pivac kako kukuriče. I krv od klanja kokoš.

Mištanin prolazi uzame bez riči. Pali se motorna pila. Zvuk jon se miša sa raspuhivanjen meštralića. Na kamenon trgu vitrić, zujanje i ja. I pridvečerje. Niza viseće grane voćak, kako Srinjaci zovedu nikoliko starih stabal, skalaje se pivanje tic. Jedna drugoj uliču u pismu. Izvrsaju ka da su na festivalu.

Uz pismu, noć je bila već dobro ugazila u drugi litnj dan kad se Bojan vrati noseć gitaru. Andro se pope na *Most poteškoća*. Simon & Garfunkl razlili su se po još teplin zidima i sadima pjacete. Tod di se je u stara vrimenta dogovarala sudbina sela, sidili su niki furešti i ništa in ni bilo jasno. Na kraju svita, bez

svitla, glasa i daha, pod ponistron kuće di su litovali, pivali su se Beatlesi. Još niki njiovi, jedan po jedan, ka miši iz rup izlizali su i sidali na zidiće. Prid zoru skupilo se po Pariza i samo desetak Srinjaci. I jedna Grojka s njima. Ni umila pivat. Od srama da čagod ne pokvari samo je otvarala justa. Ka glumica u mutavin filmovima. Bojan je jedini zna ča je po sridi. Bi jon je zahvalan ča muči. I ona njemu.

Poviše upalih krovi i jednoga telera bez cakal koji je strši u ariju, nebo je već pomalo počelo blidit kad je *Sjećanje* Barbre Streisand počelo ka valovi ča se dižedu, svon silon navirat s Elvisove gitare. Razlivali su se, ali u glasovima pivачi pomalo se je osića umor.

Francuzi i jedna Grojka još uvik nisu virovali da su na Vrklini.

Tu večer, davno lipo ograđeno misto, na kome su stali, koje je zadnjih godin nagrđeno cimenton, ali je sačuvlo toplinu prostora, bilo je kako je Andro napisa, centar svita. Govorilo se stranim jezicima, pilo se francusko vino. Jedino se nisu pivale domaće pisme.

Kako Grojka ni znala pivat ni svirat, počela je pisat priče i igrokaze. Sa svojin će društvon bar jednu večer oživit ovu šesnu pjacetu. Bit će i glavna glumica. Tema je starinska, iz davnoga šoltanskoga života. O deškargavanju robe. Bulentinima koji su putovali između zajubjenih. I udaji stare cure priko pisma u Kanadu.

Vrklina će bit puna svitla i svita. Ako se koji Francuz i skala, neće razumit ni riči.

Pa ča!

Rad je nagrađen Pohvalnicom za prozno stvaralaštvo na 38. Susretu hrvatskih zavičajnih književnika (HSK) 2019. godine.

SLIKA ZA PASOŠ

- Gospojice, skinite maramu. Za pasoš vam mora biti otkrivena glava!

U fotografsku radnju mlada žena ulizla je odma nakon ča se iskrcala s vapore. Ošrvala se livo i desno da kogod od otočani ne vidi di uliza. Crvena boja ruž na njezinome modrome šudaru lipo se slagala sa rumenilon lica. Bilo jon je neugodno. Osićala se krivon. Napravit pasoš krijuć to od svih, ni bilo lipo. Ni lako.

- Možete li mi slike napraviti do jedne ure? U dva mi je vapor za nase. Znate, danas se moran vratiti doma.

- Pa malo mi je nezgodno, ali tako lijepoj curi sve ću učiniti. Da znate koliko ste lijepi, nikad ne bi išli u tuđi svijet. Ovdje možete imati najljepšeg i najbogatijeg čovjeka u gradu.

- Dobro, doć ću ja u jedan bot, odgovori Tonka, još rumenija zbog fotografovog laskanja.

Susidna butiga bi je *Bata*. Kupiti ću gete za Mikulu i malo visočije postole za Anicu. Odlučila je ulizajuć unutra.

Dok je u rukan okrićala postole i raspitivala se o cinama, stislo ju je u grlu. Ne mogu virovat da su to mojoj dicit zadnje postole ča in kupujen, mislila je.

Onda je išla u *Otpad*. Između dobro očuvanih mornarskih vrić izabrala je dvi. Stat će mi sve u jednu. Ne smin bit sumjiva. Na samar od tovara staviti ću priko vriće stare jakete pa se neće ništa viditi kad buden izlizila iz dvora.

Tiskanje kroz gužvu gradskih ulic, dušilo ju je i povećavalo osićaj krivnje. Siti se kako je Anica jutros žarko želila poč s njon u grad.

- Majko, sigurno ćeš mi faliti broj postoli, pokušala ju je uviriti u korist svoga putovanja.

Da te baren mogu odvest sa sobon, pridbacivala si je Tonka. Ali, mala bi doma odma izbrbjala o fotografu i pasošu.

- Evo, ovo vam košta pedeset dinara, a ja sam vama napravio za trideset, s osmihon joj reće fotograf.

- Mogu li ja vašu sliku dati jednom režiseru da vas pozove na film? Takve cure nema priliku često upoznati.

- Ne! Evo van pedeset dinari. Nikome ne smite dat moju sliku. Muž mi je jubomorani i može vas još istući.

- A jadna ljepotice. S kakvom budalom živiš. A ja bi te u zlato odjenuo i u princezu pretvorio, govorio je fotograf uzimajući pineze i gledajući za njom dok je prišla iz radnje.

Kad je sve potribito pridala u uredu za pasoše, dobila je bulentin na kojemu je pisalo da će pasoš bit gotov za deset dan.

Sideć na šentadi u gradskome parku da jon prođe vrime do ukrcaja na vapore, bulentin utisne u rub kotule, a njega učvrsti šigurecon.

Ohrid se propinja po moru. Valovi su polivali provu vapore. Raštrkani, škuri oblaci visili su poviše Spliskoga kanala. Vonj brodskoga salona Anici je stvori muku u drobu. S materon je stala uz bandu broda. Uvik kad bi morala bit u salonu, poznati vonj joj je smeta. Sad, po ovakvome vrimenu, kad je more nemilice vajalo brod, pogotovo.

Ni se tužila. Poć u grad, makar i ovako, bilo je zanimljivo. Znala je da će je grad kod uplovjavanja u luku nagradit posebnim pogledon - vidikon u koji stanu rubi visokih zgrad, posloženih jedna uza drugu i jedna iza druge. Kanpanel Svetoga Duje još uvik je bi visočiji od svih zgrad. A one su mu se svakon novon gradnjon sve više približavale. Poluotok i brdo Marjan Anici su bili najveće iznenađenje. Kako to, šuma u gradu? Oli se grad ne sastoji samo od dućani, crikav, školi, pazara?

Začudo, na brodu ni povraćala. Kad su koštali prid zgradon Lučke kapetanije, bila je blida ka vosak. Mater jon u ruke tisne komad suhoga kolača: Grizi to pomalo, biće ti boje!

- A ča je Tonka, di vodiš malu na ovakvo vrimo? kurijožasto je upita susida.

- Nisan znala da će okrenut po levantu. Gremo prominit postole u *Bate*, prin deset dan san jon kupila tisne.

- Jesan li ti rekla zadnji put kad si bila u gradu da me odvedeš sa sobon.

Znala san da ćeš falit, nadoveže se Anica, kojon se rumenilo pomalo vraćalo u obraze.

Držeć je za ruku, Tonka je krenula prema uredu za pasoše. Prid zgradon, zamoli starju ženu koja je očito nikoga čekala, da malu kratko pripazi.

- Odma se vraćan, boje da mala ostane na zraku s van. Sad jon je na vaperu bilo slabo.

- Brez brige, samo vi ajdete, odgovori žena.

Brzo je izašla. Nastavile su hodit po ulican, usput se zaustavljajuć prid izlozima. Anici je svaki bi čaroban. Sve će to ona kupit kad bude velika. Ili će pisat barbi u Ameriku da jon pošaje.

- Tako su ti lipi izlogi i u Australiji, reče jon mater. – Nočas san sanjala kako ti i ja šetamo po jednon velikon australskon gradu.

U butigi od postoli taman je osta još jedan par, broj veći od onih koje su Anicu žujale. Prodavačica ih je zaminila, a kako se vanka spremala kiša, mater jon reče da ostane u njima. U novin postolima curica je „letila“. Činilo jon se da ih vididu svi prolaznici.

Tonka je u dućanu isto provala jedne. Na špigete i sa malin takon. Stale su jon ka salivene. Vračajuć ih na skanciju, nevojna i rastrešena ka ča je bila tih dan, promisli di će s njiman. Moran uzet ča manje stvari.

Umorne od dugog hoda, sele su u pašticeriju.

- Majko, kupi mi narančadu i krafne! reče Anica.

- Dobro, i ja san ogladnila. Obedvi ćemo se osladit i malo odmorit. Ostat ćemo ovde do podne i po. Onda ćemo na Pazar pa pomalo do vapura. On gre u dva bota.

Glumeć veliku, Anica je uspravno sidila i guštala u slatkome. Njezinoj materi ni prijalo.

- A zašto ti ne jiš? upita je Anica. Svi govoridu da si smršavila.

- Ne mogu i meni je jutros učinilo muku na moru.

Na izlasku iz pašticerije, Tonku oslovi mladi muški:

- Tonka, jesi li ti to? Ja san Ivan Drvenčanin, oli me ne poznaješ?

- A kako ne poznajen Ivane! Ne može se zaboravit čovik koji te je odve doktoru nakon pada sa balature? Kako si Ivane, kako šjora Slava?

Pričala san ti o mojoj Anici, reče okrenuvši se prema ćeri. Vidiš koja je lipa cura.

- A na mater, Bože moj. Čuj Anice, kad san ti mater odvozi s Drvenika, judi su rekli da takve lipotice nima na daleko.

- Znan ja to. Moj otac govori da je ona najlipša na našem škoju.

- Ivane, mi ti prišimo na Pazar pa na vapor. Kad san te već trefila, uzmi ovi mali dar za tvoju mater. Kupila san ga za moju mater, ali kako me tvoja šervila kod vas dok san bila bolesna ka da mi je rođena, odlučila san to njoj poslat. I puno mi je pozdravi.

Iz borše izvadi saketić od karte s ničin tankin unutra. Da mu to u ruke, s pogledon u kojemu je bilo straha, jubavi, molbe. Ka da jon se pogled zalipi za njegovo lice. I raspast će se ona cila čin se makne od njega.

- Budi bez brige. Bit će jon drago, reče Ivan. Dok je uzima paketić, ruka mu se neobično dugo zadržala na njezinoj.

S njiman je bila divojčica koja to srićon ni mogla pripoznat.

Ribar Anton, siromašan, ali hrabar otočanin, oslonjen na svoje čitanje vrimena, poznavanje misečevih mina, sušnih i kišnih dan, ohrabri se i odluči je zapaliti japjenicu na južnoj strani škoja. Davno je bi udovac. Radit će sa svojon odreslon dicon.

Spremili su se već u kasno lito. Kako su se japjenice često palile, šume nikad ni bilo dosta. Frašku su ubrali i čuvali je dok in je Peronja zida japjenicu. Spremili su motike, sikire, lopate, vile, siće. Do početka paljenja to ih je čekalo u njihovoj ribarskoj kućici.

Doduše, nisu oni bili pravi japneničari, ali Anton je tako odluči. Liti se slabo lovilo, ni dinar se ni moglo zaradit. Famija je tribala od ničega živit. Ćeri Vice

i Cvita, iako malodobne, da bi čagod zaradile išle su mištanima po japjenican nosit frašku. Sinovi su s ocen dan i noć bili na moru.

Barba Anton je predosića da dolazi bar jedna šetemana suhoga vremena. Učini li nevera u zadnjim danima, kad je japno pogašeno, pokrit će japnenu jidrima. U kućici ih je bilo dovoljno. U slučaju da kiša dođe prin nego je očekiva, dok još japjenica gori, od susida je zaja late od razdvojenih limenih bačav, isto za pokrivanje.

Mlade Antonove ćere, mršave, obučene ka starice, radile su od svitanja do zalaska sunca. Nosile su priko briga kašete pune ribe, ako je bilo ulova. Prodavale ribu po otočkin selima. Donosile šumu za komin. I vodu u maštilima na glavi sa seoske gustirne za kuvanje i pranje. Više gladne, nego site, više bose nego obuvne. Sad su ponovo nosile frašku. Ovi put in ni bilo teško jer je bilo za njih.

Tonka in je bila susida. Mužu je prin odlaska na navigaciju obećala da više neće na japnenu. Poslin loma noge, morala se čuvat. Ko bi da jon se opet ništo dogodi brinu o dicit. Suside su je molile da kuva nadničarima. Ni ih mogla odbit. Bilo jon ih je žaj. A i nadala se da će na kanati japno ukrcavat Ivan. Iako joj je Cvita rekla da se otac dogovori sa šoltanskin vlasnikom trabakula.

Za spizu na paljenju japjenice domačice su sačuvale osušene ubotnice, suve girice, ugore. Gospodar japjenice je jema obavezu hranit nadničare. Da to nisu sakrile, stari Anton bi suhu ribu davno da prijatejima ili je izi š njima na nikon noćarenju, uz vino i zaborav teškoga života.

Tonka je čekala je da jon se Ivan javi. Da je pronajde za zadnji dogovor. Od kad mu je u gradu usakrit dala pasoš, ni ga vidila. Pismo jon ni smi poslat.

Na ognju uza rub ribarske kućice, u zavitrini, ribari su namistili stine koje su služile ka komin. Danas je kuvala je u velikon bronzinu. Kako je boje bokune potrošila prvih dan, spremala je lešo suhe girice s kumpirima. U lonac iz kojeg je izvadila kuvanu ribu, uvalila je angriz i za svih je bilo dosta. Kako je bi zadnji radni dan, tribalo je malo i zafeštat.

Iz doma je, krijuć od matere, donila dvi litre maslinova uja. Od barba Antona dobila je dva kila muke i boćicu rakije. Da japjeničarima pofriga pršurate.

Baš kad se na trinogan u velikoj crnoj pršuri grijalo uje, Ivanov trabakul se pokazao na punti vale. Dan je bi oblačan, ali Tonki je u momentu zasjalo

sunce. U glavu jon je udrila vrućina. Ispod stare seljačke košuje čula je svoje srce. Fala ti Bože, da ga više vidin, da se dogovorimo. Ne mogu izdržat u ovoj neizvisnosti, mislila je.

Dok je brod lagano uplovjava, ona je iz stisnute šake uronjena u sirovo tisto vadila pune kućerine i stavjala u vrilo uje. Mali plameni ognja lizli su uz pršuru. Nakon ča bi nabubrile balotice jedan put promišala šupjačon, za par minuti su bile gotove. Izvađene u terinu, nestajale bi brže nego bi in dodala slideću turu. Znoj s čela jon se cidi. Svaku malo je tribalo pod trinoge ubacit grančice a istovremeno pazit da ono ča je u pršuri ne izgori ili da se uje od jačine ne zapali.

- Zna san ja di ću i kad doć krcat japno, poviče Ivan nakon ča je trabakul zaveza za mul. Dovuka me vonj najbojih pršurat na svitu!

Je, i još ništo najboje na svitu dogodilo se onu večer kad si izi moje prve pršurate. Da san se baren uđušila kad san te se prvi put nauživala. Ne bi sad ovako umirla od straha i brige, pomisli Tonka.

Ivan se rukuje sa barba Antonon. Iz polupraznene boce rakije popiju po par gutlji lozovače i dogovoru se da odma počmu ukrcavat. Bepo i Frane donili su puntizele i napravili skalu između bočne strane trabakula i mula.

- Čekajte barba Antone! Moran i ja provat pršurate i pozdravit se sa Tonkon. Pa znate da se ličila u mojoj kući. Moran joj reć ča jon poručije moja mater i pitat je za zdravje.

Tonka je drćućin rukan, za koje se nadala da ih niko ne primjećuje jušto završavala friganje. Nikoliko zadnjih, već pomalo prigorenih komadi stavi na otučeni lateni pijat i s Ivanon se makne pod bor, daje od svih.

Muški su lopatan počeli punit kašete japnon, a fraškarice su ih noseć na glavi priko puntizela ukrcavale u brod.

- Ajde, brzo govori da ne budemo sumnjivi, reće mlada žena Ivanu, stružuć s bande lavapijata ostatke tista.

- Jubavi moja, bliži se dan kad te više neću ostavjat. Noćima sanjan da si uzame i tražin te rukon na drugoj strani posteje.

- Ako mi odma ne rećeš plan, ko zna očemo li se ikad spojiti. Ne mogu više izdržat ovu neizvisnost.

- Tonka, karte za Australiju su došle. Putujemo za deset dan. Sutra mi je ovod zadnji dan ukrcaja. Dojdi uvečer čim se smrkne na puntu od Mlišnjaka. Ukreat ću te i sklonit kod mene na Drveniku dokle ne partimo.

Barba Anton in se približi i mahne Ivanu rukon prima trabakalu:

- Ajde kapetane, ne plaćan te ja za čakule. Triba ženana s glave spuštati kašete. Kalaje se noć, a redina od ferala nan je prigorila. Morat ćemo još i sutra ukrcavat.

Dok je brzina korakom priko žala iša prima svome brodu, sa zadnjom pršuratom u grlu, koja ka da se inkaštrala, Ivan je promisli kako se ni nada da će samo godinu dan nakon kupovine napustiti svoj trabakul i posal koji voli.

Ali ona je važnija, pomisli. Bez trabakula mogu živiti. Bez nje, ne.

Rad je odabran za susret u kategoriji prozno stvaralaštvo na 37. Susretu hrvatskih zavičajnih književnika (HSK) 2018. godine.

Ivan Kuzmanić

BARBA JURE I NEĆACI

Barbu Juru nisan pozna, ali san o njemu sluša puno puti. Koliko sam moga razumit, bi je velika dobričina i naivčina, s kojim su se njegovi nećaci Marin, Duje i Visko često šalili, ne iz zloće, nego od dragosti. Dva tri puta su mu fabrikali, toliko nevine šale da je jedanput od jida izbuža nožen novi sukneni kapot (oni starinski s kukujon), drugi put su na sridu izašli jandarmi, a treći put malo da ni zaglavi.

A sve od dragosti! Neš ti dragosti od koje se može i glava izgubit. Lako se šalit od dragosti na tuji račun.

Barba Jure je voli bakalar, mušule i duvan, a bi je siromah pa ni moga sebi priuštiti te luše. Jedan put je šotomavija doša do jednog bakalarčića. Mali bakalarčić, sam bi ga izi a tot je još famija i susidi. Di ćeš jist bakalar bez da ponudiš susida pa ma kako da je mali. Ako ti je ti susid još i nećak onda si ga još obavezniji ponudit.

Ma di će tu jednu ribicu poč dilit među toliki svit pa se odluči da ga skuva i izi, podmuče. Lako bi bilo izist ča drugo podmuče ali kako ćeš bakalar, triba ga natuč a to se ne samo čuje nego i vidi. Ne možeš tuć bakalar doma na podu jer će rebumbavat ka bubanj. Moj ti se barba Jure inženja, zamota je pomoćeni bakalar u jednu vriću i malo pomalo s macolicom ga je na kominu istuka tako fino da nikor ni iša za tin. Počeka je malo, pa kad mu se je učinilo da se nikor ni ošerva meka ga je kuvat.

Ako laže koza, ne lažu rozi, govori stara poslovica, pa su tako „rozi“ izdali barbu Juru. Di ćeš sakrit vonj od bakalara! To ga je izdalo pa je duplo plati laštru, ka čovik koji je ti sakrit i ka jedan ča je lakom. Ajde, za grih su ga samo potarokali i nisu mu puno zamirili.

Još je žešći bi za duvanon. Ni jema pinez za ga kupit, a puši bi. Ko će dat za duvan, a ni kruva uvik ni bilo. Ipak bi ga, s vrimenta na vrime kogod ponudi s duvanom. Digod bi se snaša za malo duvana, onoga za zavit u kartinu ama sve je to bilo malo.

Duje i brat mu Vicko, u dogovoru s Marinom, odluču da ćedu ga na račun duvana nasanjkat. Bidan barba Jure, sad mi ga je žaj, makar ga nisan pozna ali mogu zamislit kako mu je bilo.

Donkle, napuni Marin jednu škatulu lipoga duvana iz Imotskoga i plik kartini. Žuti se je ka ćufan priča je Marin posli. Onda je ka finton iša do barbe

Jure pa onako u razgovoru ka da neće izvadi onu škatulu s duvanom i bez da je ponudi barbu Juru počne ga istezati i mećat na kartinu. Barbi Juri samo ča nisu oči iskočile iz glave!

„Okle ti ti duvan?“, pita ga barba Jure. „Pssst! Da vas ko ne čuje!“ govori mu Marin.

Odma je razumi da je ništo važnoga. Zna je barba Jure da je duvan u to vrime bi teški kontraban pa nastavlja ispod glasa: „Di si ga nabavi?“. Učini mu sad Marin rukom mot da ulizu u kuću. Kad su došli unutra, govori mu Marin: „Ali barba Jure, za Majku Božju, nikome ni riči!“ Vidi barba Jure da je tot veliki zalogaj u pitanju pa mu govori: „Oli me ne poznaješ?“

„Znan, znan, ali...“.

„Ni crnoj zemji...“ govori barba Jure.

„E onda me dobro slušajte..“

„Maloprin san se vrati iz Tatinje. Tamo je bila jedna bracera od pojade. Čin san in se približi čini mi jedan mot s rukom da dojdjen kod njih. Misli san da in čakod triban pa in govorin da dojdu s kaićen po mene. Čin san doša na braceru odma su me ponudili evo s ovin duvanom. Vadu ga iz jedne pune vričice. Drugih takih pet - šest vričic još je bilo u stivi. Ako je ono sve duvan, bilo ga je više od kvintala! Evo ovo duvana i kartini pa kažije škatulu iz koje je izvadi duvan, su mi dali pa me pitaju bili se dalo čagod u selu prodat?“

„Da bi li“, govorin ja, „samo ako nas uvatu jandarmi...?“.

„A oli jandarmi u vas vidu po noći?“, šali se jedan.

„Ako vi znate da bi se to moglo prodat i ako ste vi za to mi bi noćas donili duvan, pa van neće biti krivo!“ govoru mi.

Tako san se s njima dogovori da noćas kasno dojdu u selo a ja da ću ih čekat kraj jedne vode na početak sela (a to znači na Kavčini) pa ću vazest duvan“.

„A pošto je, a?“

„Ma ča pošto, barba Jure, ako bude Duje i Visko za to, po ništa!“

„????“

„Ma, kako, po ništa?“

„Vi ništa ne razbijite glavu sve ćemo to mi udesit, jemat ćete cilu godinu ča pušit samo ako budete činili kuco“.

Onda Marin ide u Duje i Viskota koji su stali u istoj kući samo druga vrata, malo je s njima proćakula, pa kad je izaša, govori naglas, da ga i barba Jure čuje:

„Onda dogovoreno, noćas oko po noća!“.

Marin opet ulize kod barbe Jure i govori mu: „Ako ćete mučat morete i vi s nan“.

„A di?“

„U Grižina“.

„Ča, u Grižina? Oli je bracera u Grižinan?“.

„Kako ne razumite barba Jure? Tot ćemo ih dočekat“.

„A nisi reka na Kavčini?!“.

„Tako san ja njima reka, a mi ćemo in u Grižinan napravit stupicu!“.

„????“

„Koju stupicu?“.

„Za odnit in duvan“.

„Ako vas poslin tužu da ste ih pokreli?“.

„Neka samo provadu, bome znate da je duvan kontraban!“.

„Mogli bi in odnit i braceru, a morali bi mučat jer bi oni prin svršili u pržun nego mi.“

Onda je Marin sve fino objasni barbi Juri koji se već bi upali i jedva je čeka da dojde po noća pa da na laki način dođe do duvana.

Kad lupež lupežu ukrede i bog se smije! govori stara poslovice.

Duje, Marin i Visko poslali su svoja dva nečaka sa dve pune torbice slame u Grižina, a ova trojica i barba Jure su vazeli lovaške puške i oko 11 uri išli put Tatinje.

Puten su se dogovorili da je boje zasjedu napravit malo isprid Grižin di je ravniji put di se boje vidi.

Stali su iza gomile i čekadu. Po dogovoru iza po noća čujuđu oni kako kontrabandjeri gređu iz Tatinje. Kad su došli do njih ovi iza gomile zapucadu u zrak i zaviču:

„U ime zakona, stoj!“.

Kontrabandjeri bacu od straha torbice s duvanom i u sve trke nase put Tatinje. To se ovima jušto i tilo!

Izajđu iza gomile uzmu duvan i gređu doma. Barba Jure je jema sad za pušit! Bit će miran godinu i više! Jedva je čeka da zavije jednoga, da se nagleda toga blaga božjega.

„Ko zna jesu li mekli kartine u vrićice oli su in brž ostali u žepiman“ govori jedan od njih, samo da žešći barba Juru.

„Alaj su nas za...li ako su in kartine ostale u žepiman!“.

„U novinu će vas ga tokat zaviti“, govori drugi.

„Jeman ja još nešto kartini“, govori

Marin, „od onih ča su mi ih dali s duvanom“.

Tako su sve dražili staroga da je jedva čeka doć doma. Opili su ga i bez alkohola. Umesto su došli doma i otvorili torbice.

„Ča je ovo, slama?!“ govori kad su ih otvorili. Barba Jure je problidi! Ni virova svojih očima!

„More bit, da je to samo na vrhu“ govori in Marin. To su se oni bojali jandarmi pa su na vrh stavili slamu da se ne vidi duvan!“

Barba Jure se ponada.

Kad su iskrenuli torbice i kad se uviri da duvanu nima ni traga vaze je jedan veliki nož (biće svati da su ga za....li) pa je, da ne propara koga od njih izbuža od jida svoj novi sukneni kapot!

Umisto godinu dana pušit uvati je „nalakat“ kapot.

Eto to je jedna šala, ona od dragosti!

Drugi su mu put opet za šalu obilili tovara. Pa da ni bi vrag u njima! Dogovore se naša trojica da bi se opet vajalo našalit s barba Juron. Neš ti šale!

Duje i Visko su ga te večeri odveli na Podkamenica za poč pod sviću. Vazeli su arti ukrcaju se u guc, užgali feral i išli pod sviću.

Kad se je zamračilo Marin i jedan njegov nećak razmutu u jedan kotlić živoga japna, vazmu pinel za bilit pa išli na Podkamenica. Najdu tovara pa ga obilu od glave do pete. Obavu ti posal i vratu se doma. Marin je izjutra iša u Split da ne bude sumnjiv.

Ona se tri iz guca vratu u ranu zoru nase, još se ni bilo svanulo. Kad su došli vidu onako u polumraku ništo pod maslinom ali ne znaju ča je.

„Duje, koji je ono vrag?“ pita Visko brata.

„Pari mi se ka nika koza“.

„Ma di onolika koza, ča si lud. Tokat će te poč u šakića vižitat oči“.

„A onda ča je? Niki kozlak?“.

„Barba Jure di ste sinoć ostavili tovara?“ pita ga Visko.

„A onod pod maslinon, bome“.

„Di pod maslinon, da je tamo vidili bi ga, neka je škure boje!“

„A di je moga nestat, dobro san ga veza i da mu raščice.“

„Kako je da je, ja ne gren iz guca dok se dobro ne rasvane“ govori Duje.

„Ni ja!“ govori Visko.

A barba Jure sluša i, ni slova!

Kad se je dobro rasvanulo, vidili su da je oni kozlak, barbe Jure tovar, ali pituran u bilo!!!

Onda beštimje, kletve, ubit, zaklat...

Doveli su tovara doma. Nakon tri četiri dana počela je tovar otpadat zlaka, otvorile se mu se rane i jadni tovar je krepa.

Marin, koji je toga dana bi u Splitu, kad se je vraća doma pročita je u novinan na glas, da svi čuju, kako su barbi Juri K. niki nepoznati mangupi piturali tovara u bilo!

Kad je doša doma odma je iša vidit je li to ča pišu novine istina.

Još se samo to tivalo! Pobisni je opet barba Jure. Di neće pobisnit oli mu je malo ostat bez tovara, nego ga još i po novinan prozivju. I, tot se stvorila gužva tako da su i jandarmi jemali posla. Izminavali su Duju i Viskota i bilo bi se tot svakoga vraga dogodilo, da ga Visko ni smiri obećavši mu da će mu odma kupit drugoga tovara i tako je sve sritno završilo, ti put.

Ali tim vrazima još ni to ni bilo dosta, pa su ga treći put skoro ubili, sve, ka za šalu i od dragosti. Marin je kupi mušule pa, znajuć koliko ih barba Jure voli posla po njega da dojde na mušule. Pekli su ih na kominu, po žeravi. Kad bi se otvorile vazimjali su ih rukan i srkali ih. Guštali su, a najviše barba Jure. Komin je bi mali pa oko njega ni bilo banak ka kod velikih kominih, nego su donili 3 – 4 katride i s njih dosizali mušule. Ali kako su in ruke bile kratke za doseć mušulu morali su se dignut s katride da bi je dosegli. Ostala je zadnja na žeravi (tzv. šoltanski bokun). „Vazmite je vi barba Jure, ka najstariji.“ Ni mu tribalo dva puta reč. Digne se da uzme mušulu, a oni ča je sidi do njega izmaka mu je katridu i moj barba Jure „sede“! Dogna je guzicon na pod a onda i glavon! Osta je, ka mertav, ležat na podu (srića da je bi od dasak). Svi su umrli od straha. Počeli su ga remanavat i, malo po malo je barba Jure doša sebi. Kad se je dobro rasvanta odveli su ga doma i legli u posteju. *Sve je dobro, ča se dobro svrši!* Di se neće dobro svršit kad je sve to bilo za šalu i od dragosti. Ča je odveć slano, ni ni maškan drago.

PS: Priča je istinita, ali su imena aktera promijenjena.

Nikola Mateljan

KRIŽ U SKADRU

U gomili uz put za Križic, od domaće stine udilan u ogradnomen zidu ograde Španjolovih, stoji križ. Ovi križ je spomen na tragediju u kojom se je na tome mistu ugasi život jednoga momčića, školarca. Bi je to Visko (Vicko) Mladinov, (rođen 5. 11. 1894.). Otac mu je bi Roko (drugin imenon Marin), a mater Domenika iz roda Ruić. Bi je vrsnik sa mojin ocen, sidili su u iston klupi i bili su dobri prijateji.

Nakon završetka jutarnjega dila školske obuke dobi je zadatak, odnit ocu obid, koji je radi u Križicu na žurnati. Mater ga je poslala na mazgi, da se bržje vrati kako bi ariva u skulu. U to vrime obuka je bila i dopodne i pozapodne, dvokratno. Vraćajući se doma isprid mazge mu je izletila nika vela tičurina (tako se je pripostavjalo) iz kućice ča jema vrata na putu. Mazga se je pristrašila, naglo je skočila i bacila Viskota iz samara, pak nastavi u galop niz brig. Viskotu se je zapekala noga u prači i ostane viseć na jednoj nogi. Vukla ga je mazga, a on je bespomošno tuka glavon i dilon tila po škrapan i stinju. Braća Karuzići krčili su na svojom ogradi uz put, čuli su veliki šušur, skočili su na put i fermali mazgu i oslobodili unakaženog momčića, koji je već bi mrtav.

Zvon se je oglasi, breklo je za početak pozapodnevne obuke. Ubrzo se doznalo za tužnu vist, nenadinju, doznali su da je Visko smrtno strada. Ta vist potrese staroga meštra Antona Mladinova, a meju učenicima zavlada neobičan muk.

Oglasi se je mrtvaški zvon. Skupi se grupica miščani koji su se zatekli u selu i naučitej (član uprave bratovščine), po staron običaju (nikad bez križa) s bratskin križen idu po Viskota. Pridruži in se i meštar sa učenicima iz razreda. U tišini, sa suzama, jecajući dopratiše do kuće bosonogi desetogodišnjaci svoga mrtvoga prijateja. Bilo je to dneva, 19. 07. 1904. godine.

Idućega jutra nastava je počela uobičajenon molitvon; *U ime tvoje ja počiman Bože, jer se bez tebe ne može ništa početi, niti šta dovršiti.* Još su se kratko pomolili za Viskota. Njegovo sidalo bilo je prazno. Na klupi je bila postavjena bila krpa u znak koruta i goruća svića. Prazno sidalo i goruća svića sićalo je Viskotove prijateje na tragičan događaj. Bili su tihi. Tako nikoliko dan niko ni iša u „kut“, niti pod skale u ormar, a i šiba se je odmarala na ormaru. U to vrime bilo je dopušćeno učitejima kažnjavat dicu lošega ponašanja. Odlazak u „kut“ bilo je klečanje na soli. Šibon su tukli po dlanima, takozvane, srdele, a

tukli su i po guzici. Kazna, pod skale u ormar, bila je bezbolna, ali ponižavajuća, mrašni prostor ka za beštije. Ova zla kob i popu je otvorila temu na vironauku pak je nastavi tuć gvožđe dok je vruće. Život kratak, a smrt stalna, njoj se ne zna dan ni čas, ako vrijeme izgubiš sad, nećeš ga imat zadnji čas. Samo jednu dušu imam koju mi dade vječni Bog. Propadne li ona ludo, što će biti od zla tog...

Tragičan događaj (nenadinja) mladim je roditeljima uzela prvorodeno dite – Viskota. Jemali su poton još tri sina i ćer. Dva sina su in mučki ubijena u II. sviskome ratu. Jedan sin i ćer in doživise starost, ali bez potomaka. Tako je tužna sudbina izbrisala jednu famiju Mladinov. Ostala je jedna kuća porušena još u II. sviskome ratu, a druga kuća ponizno čeka da skine kapu kad jon zazvoni podne.

Ostali su grebi s imenima na kamenin pločan, na grebiman zatvorenin, nažalost, i jednin otvorenin.

FILOMENA

Rođena je bila koncen devetnejestoga vika. Naoko ništa posebna žena, ka i druge njezina vrimenta. Po naravi dobra, ma jopet, reklo bi se svoja. Bila je kako bi se znalo reć, *lingva šćeta, prez rešpeta*. Brzo bi našla pravu besidu, na svaku uvridu bi pravom miron vratila, po potribi i udrin se po guzici znala je i reć, evo ti ga na. Volila je i popit kapju više. Bit će da jon je i to davalo bokun kuraja. Uza sve to bila je prava virnica.

Jednega dana dogodi jon se neoteć dežventura. U nediju priko mise baš u najsvečanijen dila, neoteć izleti jon domišljak. Zakadila je sve. Ni se čulo, ma se je oćutilo, ne baš jako, ma na duže vrime, dok se je to izvuklo izdešota iz one duge široke brnjice na falde. Žene su se oko nje okrićale i upitno pogledavale. Da zamete trag to je činila i ona. Bilo je to u vrime jematve, bit će bilo krivo mlado vino koje čini jake plinove dok vre. Prošla je lišo ča se tiče okoline, ali je grizodušje mućilo, zato ča se je to dogodilo na krivome mistu u krivo vrime.

Isповidila je to kuratu, a njemu je to dobro došlo. Bilo je to na početku dvadesetoga vika kad se ni moga nabavit tamijan, ma ni za velike šolte. Odredi jon je kurat pokoru i reka jon: „Za zadovoljšćinu kupi libricu tamjana.“ Stvori jon je veliki problem, šoldi nima, a famija ne smi doznat. Prodala je usakreto komad zlata ča je od kume dobila, a ako se ko ošerva da zlata nima, izmislila je priču kako će reć da ga je izgubila. Nabavila je tamjan i ondila ga kuratu.

Za blagdan Svih svetih, kad je kurat sve oltare. Jema je držda dobru žeravu i bahato usu obilato tamjana. Zadimi je cilu crikvu, vonjalo je lipo, ka sa pravin tamijanon. Oko nje žene su se pošapjivale i falile kurata. Govorile su kako jemaju najbojega kurata, pa kako se on žrtvuje, kako neće izist, nego se žrtvuje za crikvu. Falile su ga za lipi vonj tamjana. Filomenu je oti njiov falospjev fota pa ispali naglas: „Vonjalo bi van, vonjalo, da ni bilo moje guzice.“

Kako, ča, mic po mic, izašlo je dilo na vidilo. Otkrila se je jedna ispovidna tajna. Dugo se je pripovidala, a ja ću je evo notat da i daje živi jedna Filomena.

OLUJNA BURA NAD ŠOLTON

Na kraju zime koja ni bila baš jaka, kad je dan već kreši, pri kraju vele, već kad se je oćuti dah primalića, metereolozi su najavjivali olujnu buru. Niki kuražni su već počeli skidat zimsku robu, ufajući se u oni stari proverbi – Kandalora zima fora. Neviricon i podsmihon smo slušali prognozu, jerbo ništa ni upućivalo na to.

Nakon sunčanoga i teploga, petka, 22. u noći na subotu 23. veljače 2019. zapuhala je bura forcon koju ni štrumenti nisu mogli izmirit. Vadila je inčero sa žilan stolitne bore, čemperse i druga cabla. Bore i čeperse dobro fundane ča ni uspila izvadit sa žilan lomila je ka fulmine ma koliko debeli bili. Posebnu pomoritat načinila je na mistima koja su na spjažu: na Velon Straži oko svetišta Gospe Stomorije oli Gospe od bori, na padini do Stomorske, u Nečujmu, u docu u uvali Banje i na Malon Straži. Jemala je propja merak na velike i stare bore i čeperse. Sokrila je puno kuć, oborila fumare, nike spomenike na grobjima, načinila je veliku škodu i nered bez milosti.

Pobisnilo more potopilo je mnoge brodice, morsku pinu vitar je diga u ariju, u ariji je bilo mora ka najgušća kiša od nevere. Refuli bure nosili su more ka oblak priko ciloga škoja. Raslinje blizu mora, smrće, bori i drugo ča se je našlo na udaru mora i vitra usahlo je vrlo brzo, ka da je ognjen opaljeno. Ovaki abis nevrimenta ne dogaja se često.

Dogajalo se je s neveron, stvori se pijavica pak na kojemu mistu sruši cablo oli sokrije koji krov. Priča se da je jedne godine u vrime žetve pijavica odnila snope žita iz šoltanskoga poja lipo na Brač. To pijavica more. Niki povezuju ovi događaj kad su letili snopi na Brač s jednin isto jakin vitron – raganon. To ne more bit, jer su snopi letili na Brač u vrime žetve, a raganj je puha u sičnju misecu. Usmenon predajon sluša san priču koju je prinu jedan naš stari susid,

Vicenco Mateljan zvani Španja. Priča je da se spominje ragana ka je bi dite i kako su se od straha sklonili u konobu. Od siline vitra zvona su sama zvonila. Španja je rođen 1847. godine, pa se da zaključit da je raganj, ti veliki vitar puha oko pedeseti godin devetnajestoga vika.

Sve do nedavno, dok je u našon župi u Grotima bilo reda, dok je bratovština bila u funkciji, zvonilo se je u spomen na raganj i to 27. sičnja poslin podne. To je bi datun kad je puha raganj.

Prinosin ovu malu priču o nedaćan vitra da se ne zaudobi. Ne ponovilo se.

Luisa Prar

PRIJE ČEKANJA

Sve je čisto...

Boje, mirisi, zvukovi.

Sve je prazno...

Misao, srce i ruke.

Nebo i Zemlja nepomični

u napetoj mreži.

Sve je u iščekivanju čekanja

da se probudi čekanje iščekivanja.

(2019.)

ZABRANJENO

Prošlo je vrijeme opijenosti.

Šarenilo svijeta posta sivo.

Plavetnilo neba tek praznina.

Zvijezde lampioni što svijetle

na rešetkama tamnice.

Neizbježno dolazi vrijeme

da netko kroz zastor ugleda...

zabranjeno.

(2019.)

ŽETVA

Ranjenici na svim frontovima...
Osakaćenih udova,
oštećenih srca,
izjedene duše...

Masakr u obitelji,
na dječjem igralištu,
u klaonici i tvornici,
u logorima i u bolnici.

Jučer topovi,
danas dronovi,
sutra ubojice...
roboti.

Jučer inkvizicija,
danas vojska i policija
sutra tri u jedan...
kad nas proguta bezdan.

Jučer epidemija,
danas pandemija,
sutra na djelu eugenika,
istrebljenje.

Jučer dinosauri, indijanci,
danas šume, pčele, perzijanci,
sutra svi ostali
dolaze na red.

Pita li se itko
da li je to prirodan slijed.

(2019.)

ADRIANO **(21. ožujka, 2020.)**

Slušam radio postaju Zagreb. Spikerica sladunjavim, bezličnim tonom čita: “Točno prije mjesec dana, u petak 21. veljače u sedamdesetosmoj godini umro je... (znakovita stanka)... Adriano Trevisan, prva žrtva korona virusa u Europi.” Osluhnem napeto očekujući čuti ime glasovitog umjetnika, znanstvenika, nobelovca. Ime velikana koji je obogatio našu povijest i zadužio čovječanstvo svojim djelom.

Hm... moguće je da majka Europa odluči promijeniti mjerjenje vremena. Umjesto da računamo vrijeme od točke prije i poslije Krista, bit će to razdoblje prije korone i nova era koja se računa od rađanja korone. O davnoj ljudskoj povijesti još uvijek smo do sada imali mogućnost barem maglovito nešto nazreti, čuti, spoznati. Ako ništa drugo, barem još uvijek svi znamo ili smo barem negdje čuli, da je možda jednom davno živio čovjek, po imenu Isus Krist. Nije bitno što je on za vjernike Bog, a za ateiste samo izmišljen lik, bitno je da je svatko od nas za njega čuo i da baš nitko ne može negirati ni mimoići značaj Isusovog učenja.

U vremenu što slijedi, pitanje je što će ostati za sjećanje iz vremena u kojem smo mi zajedno s Adrianom živjeli naše neprimjetne slobodne živote... Korona zajedno sa pokošanim životima pokapa i sjećanja na taj život.

Zar će od svega što je bilo i što usprkos koroni još uvijek jest, ostati zabilježen samo datum smrti njene prve žrtve, kao crna točka početka novog doba u kojem svijet nikad više neće biti isti.

Rađanje korone, mogla bi biti smrt čovječanstva. Hoće li uistinu samo korona bit odgovorna?

BUDDHA

Velika je milost biti u blizini čovjeka koji u tebe prelijeva svoje jezero mira... Imati sugovornika kojemu se diviš, mudraca kojeg pažljivo slušaš upijajući svaku njegovu riječ poput žednog što pije sa izvora žive vode.

“Buddha”... osmjehneš se u srcu s dubokim poštivanjem. Ne dotiču ga krize, krvoprolića, katastrofe. Ne dotiču ga objave ni pakla ni raja... Lovi ribu, zalijeva salatu, piše pjesme i razgovara s papigom.

“Ah, da mi je biti Buddha*“... pomisliš u svojoj nebitnosti.

Odjednom, bez ikakve prethodne naznake pomrači se nebo nad nepokretnom površinom vode, vjor zajaše valove, oluja uskovitla mračne sile. Buddha je gluh za vapaj utopljenika i slijep za užas smrti u njihovim očima...Ta samo je jedan u nizu!!!

Svo njegovo nataloženo znanje i sakupljene zalihe mudrosti proguta ždrijelo nezasićenog straha i kađe mraka povuku ga u bezdan.

A ti, koji si se divio Buddhi, na dnu jezera zadržavaš dah pred vratima zmajске pećine i raširenih ruku čekaš da ga primiš u zagrljaj... jer kako nastaviti dalje bez onoga koji je trebao biti tvoje svjetlo kroz tamu.

*op. a. da mi je biti Buddha = prosvijetljeni

DJETETU

Jučer sam ja bila ti, dijete... Sutra ćeš ti biti ja... Ima li negdje u vremenu mjesto susreta Tebe i Mene?

Beznadno je očekivati da u vremenu Ti i Ja budemo isto, stopljeni u Jedno...Ti i Ja prolazimo kroz vrijeme...Tko će od nas zastati i pričekati drugog, pred kojim je još dug put, da zajedno, s rukom u ruci, napustimo mjesto razdvojenosti...Tko kaže da je nužno da ispraćamo jedan drugog iz vremena? Vrijeme nas ispraća razdvojene... Stoga poništimo vrijeme, jer mi smo izvanvremeni u Vječnosti. Ti si Ja i Ja sam Ti... upravo SADA.

Vrijeme jest zatvorski čuvar, ali mi imamo ključ!

op. ur.: Luisa Prar objavila je svoju prvu zbirku pjesama PJESME NEPOZNATOG PJESNIKA. Naklada Bošković, Split, 2020. godine.

Mirjana Stanić

Osvrt na zbirku priča „Otok lastavica“ Gordane Burice

Gordana u svojim životnim pričama otkriva raznolikost osjećaja, misli i raspoloženja te sjećanja na vremena kojih više nema i koja su otišla u nepovrat.

Otkriva nam sjećanja na neke događaje i sve one drage ljude kojih više nema, a koji su joj značili u životu. Odlaskom njih zajedno je otišao i dio nje.

Odlučna, hrabra i jaka nastavlja dalje pišući samozatajno i radujući se svakom priznanju ili nagradi kao što su: Plaketa za prozno stvaralaštvo „Ivo Kozarčanin“ na natječaju Hrvatskog sabora kulture 2015. godine za kratku priču „Domina“ napisanu šoltanskom čakavštinom. Pohvalnica na natječaju HSK za priču „Britvulin“ 2012. godine, i „Mali plastični stolnjaci“ 2017. godine. Pjesma „Ptice“ i priča „Krepapir“ odabrane su za Književni susret 2015. godine.

Time jača svoje samopouzdanje, uvjerena da to što radi, radi dobro.

Ostavlja nam kroniku šoltanskog prošlog vremena, života ljudi i njihovih razmišljanja, običaja. Vraća se kako kaže svojim korijenima, svom dragom otoku i daruje mu ono što najviše voli i zna, a to su kratke priče i sjećanja o onome kako se živjelo, razmišljalo i govorilo u prošlom stoljeću. U njima otkriva svoju kreativnost u prepričavanju, realističnost i poetičnost.

Rečenice su uglavnom jednostavne pa doprinose živosti radnje, bez suvišnih stilskih izražajnih figura, ali ekspresivne i pune emocija. Svaka je priča životna, zanimljiva, posebna, dojmiva. Mnogi će se Šoltani i Šoltanke u njima prisjetiti svog djetinjstva i mladosti, onoga čega više ni. Neke priče su njezin doprinos šoltanskoj baštini i imaju etnografsku vrijednost.

U pričama o djetinjstvu, bliskim i dragim ljudima, posebno djedu i rodnom otoku, pune su topline i emocija za razliku od priča iz grada ili intimističkih priča, u kojima hrabro otkriva svoje unutarnje ja, prijelomne trenutke i životne nedaće.

Kratkim dijalozima postiže živost radnje, napetost i dojmivost.

Autorica uspješno privlači pažnju čitatelja jer svaku priču raspetljava neočekivanim preokretom na samom završetku. Pritom nas potiče na razmišljanje, na novi pogled na život, najčešće pomirljiv, a zapravo mudar.

U nekim pričama bljesne borbeni duh („Bumerang“, „Ogrlica od slonove kosti“, „Muškarac“) i svojevrsni inat prema životu tog *ribarskog diteta* kojeg

život nije mazio, a kojemu ništa nije teško ili nerješivo, koje se miri sa životom i sudbinom ostajući uspravna, uporna, kreativna i svoja.

Sretna sam i zahvalna što mi je povjerila svoje rukopise na čitanje i lektoriranje. Zavojljela sam je još više otkrivši njenu snagu, ustrajnost i mudrost.

Bila je radost surađivati u osmišljavanju i pripremi priča za tiskanje ove nove zbirke priča simboličkog naslova.

Želim joj još puno novih priča, sličica iz života, s kojima će nas ponovno obradovati i iznenaditi.

Venera Stojan

LANTERNA ŽIVOTA

BROD, MOJ, TVOJ, NAŠ,
NA VALIMA ŽIVOTA.
GINGA MORE, MA KO MARI,
SVI SMO KAPITANI.
TIŠĆITE TIMUN DRETO,
NEVERE UVIK DOJDU
PA JOPET PROJDU.
MI SMO, MI SMO KAPITANI.
I SAD ZBRAJAN SVE,
TUČEN MORE, BROD ŠEKAJEN,
ALI I TO JE MALO.
NEVERA JOŠ JEDNA
BACA ME NA SIKU,
FRIŽAJE, OSTAVJA U MRAKU
BEZ FORCE.
A LANTERNA JE BILA BLIZU,
SINJALA JE NISAN, ALI JE ONA MENE.
OTAD MI SVITLO NJEZINO
PRITVARA NOĆ U DAN,
OTAD ONA JE MOJA ZVIZDA
I MOJ KAPITAN.

KAD NEMAN ČA REĆ

KAD MI DOJDEŠ VEČERAS NA VRATA,
SLOŽIT ĆU NA ČELO ČETIRI VALA,
JOŠ BISNA OD JUČERAŠNJE BURE.
PODBOČIT ĆU RUKE KAKO JE UŽALA I MOJA MATER,
PROTREST ĆU GLAVON – DA MI ISPADE
RICA KOSE KOJU VOLIŠ,
OBUĆ ĆU VEŠTU O' PLIŠA,
TAKE VISOKE – DA TI DO RAMEN BUDEN.
ZBROJIT ĆU U SEBI SVE GRUBO
ČA ČINIJA SI KONTRA MENE
PA ĆEŠ ČUT ČA NIKAD DOSAD NISI:
I OVO I ONO, I ONO I OVO.
I DA NEĆE OPET BIT – BILO PA PROŠLO!
RIČI, RIČI, RIČI..
KAD MI DOJDEŠ VEČERAS NA VRATA,
PA KAD ONAKO KOLAFJAKO ULIZEŠ
PA MI SE NASMIJEŠ KA MALO DITE,
PA KAD ME PRATIŠ, OČIMA CILU,
PA KAD VIDIN DA U NJIMA JOŠ JEMA NAS,
PA, ONDA, KAD NIMAN ČA REĆ...

PRID RIBAŠĆINU

SA SVAKIN ZALASKON SUNCA
SVE SU NAŠE OČI I UŠI
JEMALE ČA ČINIT U TEMU DILU DANA.

RIBARI U ZAKRPJENIN GAĆAN,
TRAINON ZAVEZANIN,
ČISTIN MENDANIN GUĆAN,
S IZLIZANIN JAKETAN ISPO' RUKE
OLI PRIKO RAMENA,
FRIŽANIH MA VESELIH OBRAZI
BOJE ČIKOLATE OD SUNCA I SOLI U ARIJI.
GREDU PRIKO DVORI, NIZA SKALE,
PRAMA MULIMA.
MORE IH ČEKA KA STARE PRIJATEJE
S KOJIMA ĆE PROVEST VEČER,
A MORE BIT I ZORU.

PRVI, JAČI BRODI ZAKADU
VONJON OD NAFTE,
ZA NJIMA KAIĆI
VESLIMA SIČEDU FETE BONACE.
NAN ČA IH NA MULU
ISPRAĆAMO SVAKU VEČER
(A DICU I TO VESELI) NAJPOSLIN OSTAJE
NJIJOVA PISMA I BRONTULAVANJE
KO KOJU POŠTU ĆAPAT...

SVE SE TO SPAJA U SLIKU ZA PANĆENJE,
U ONI DIL NAS
DI NIKOR NE MORE POĆIRIT
U DUŠU U KOJON SU ZA CILI ŽIVOT
USIKLE SE SLIKE DITINSTVA
I SVEGA
OKOLO NJEGA.

SLANOĆA MORA

IZA ŠKURI ĆIRI ŽENA,
NA ČELO JON PALA SIDA,
SPORA RUKA JE POMAKNE,
A USPUT I SUZU TAKNE.
„NEĆU BROJIT, NISAN NIKAD,
MA BAREN DA JE PISA.
OLI LAPIŠA I TINTE NIMA
U 'MERIKE, U VELOME SVITU?
JER BI KONTE O ŽIVOTA
STIVALA NA MIRU.”

SUZA KANE USRID RUKA
NA PRSTU DI VERA SPAVA...
PRIKUĆI SE JOPET ŠKURA,
ZAŠUŠKAJU JON KOLTRINE,
TIŠINA JE S MRAKON DOŠLA,
NI NI MORE TOKO SLANO
KOLIKO GA ONA ČEKA.

op. ur.: Venera Stojan uz objavljeni roman ŠKATULE BATULE priprema
za tisak svoju prvu zbirku pjesama.

Božidar Cević

PIREKCIJONINO
SLOW ROCK

NAS SRETAN DAN

STIHOVI GLAZBA:
BOŽIDAR CECIĆ - VIĐOS

- 1 -

SOLISTA

Handwritten musical score for the first system. It includes a vocal line with lyrics: "Kale thil pl. INASJE TVOJ BOL ROĐEN. DAN PROŠLO STI DAN DANAŠE DOČIJE NAS SRETAN DAN SRETAN RADO-". Below the vocal line is a guitar accompaniment with chords and fingerings. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

I

Handwritten musical score for the second system, marked with a Roman numeral 'I'. It includes a vocal line with lyrics: "DAN STI KJUBAVI BICEAO ZNAJ MI VOLIM SRETAN TE PAR Y ŽIVIM SAMO SAMO ZA". Below the vocal line is a guitar accompaniment. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

II

Handwritten musical score for the third system, marked with a Roman numeral 'II'. It includes a vocal line with lyrics: "TEBE. PROCIJE -VI NA-SO DA-A-R I JA SALTENTI". Below the vocal line is a guitar accompaniment. The key signature has one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

SAD E DITE NGA PO-DZURAV MË DU -

U-BAV ETO SPAJA NAS I PËSHE GLAN-AS TU NAM JE
Kil. Je.

SPAA-AS DANAS JE FROJ ROBEV - DAN DANAS JE

Handwritten musical score for voice and orchestra. The score is divided into two systems. The first system contains three measures of music with lyrics: "NAS SRETAN DAN LOUBAVI ZNAS VOLIM". The second system contains three measures with lyrics: "TE ŽIVIM SA-MO KIL. U. SA-MO ZA TE BE. Sati. Kil.". The notation includes a vocal line with lyrics, a piano accompaniment with chords and melodic lines, and an orchestral part labeled "ORKESTAR" with various instruments and dynamics like "mf" and "f".

Handwritten musical score for a piece with vocal lines and piano accompaniment. The score is written on ten staves. The top two staves are for the vocal line, and the bottom two are for the piano accompaniment. The middle six staves contain piano accompaniment. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. There are also handwritten annotations like 'coda' and 'coll.'

Lyrics: TERE ŽIVIN SAMO SAMO ZA TERE.

Annotations: *coda*, *SAMO Kul.*, *SAMO ZA*, *coll.*

Dinko Sule

Za ovi broj *Baščine* donosimo četiri biografije. Bilo bi lijepo kad bi za ovo poglavlje bilo više suradnika, ako ne suradnika, makar onih koji bi davali svoje sugestije. Ovo je neiscrpna tema i svakako, na objavljivanju biografija treba ustrajati. Potrebno je stvarati građu za Šoltanski biografski leksikon. Hvala našim liječnicima koji su na moju zamolbu ustupili podatke za našu *Baščinu*. Hvala dr. Elezoviću na ustupljenim podacima za svoga pok. oca. Nastavljamo u sljedećem broju.

TKO JE TKO?

Dr. IGOR BILANKOV, liječnik ginekolog

Rođen je 30. rujna.1977. u Splitu. (Otac Nenad Bilankov r. 1951. u Grohotama na Šolti sin pok. Srećka Bilankov /Luke/ i pok. Ljubice rođ. Ursić, inženjer strojarstva radio je u splitskom brodogradilištu, a majka Danka /djevojački Padovan r. 1949. u Splitu – u. 2008. u Splitu, podrijetlom iz Vele Luke, Korčula/ je bila inženjer elektronike.) Djetinjstvo su mu obilježila ljeta na Šolti u uvali Potkamenica.

Osnovnu i srednju školu završio je u Splitu. Tijekom školovanja bavio se raznim sportovima, od čega najviše atletikom, kroz koju je upoznao rad ljudskog tijela i procese u njemu. Zato je odlučio upisati medicinu, koju je završio u Splitu 2006. godine. Nakon diplomiranja otišao je raditi kao liječnik na poslovima razminiranja na Vis, a nakon toga dobio je pripravnički staž u Rijeci. Tamo je odradio godinu dana pripravničkog staža i položio stručni ispit, te dobio posao u Ustanovi hitne medicinske pomoći na Rabu. Nakon 14 mjeseci iskustva u hitnoj medicini dobiva specijalizaciju iz ginekologije u Puli. Dio specijalizacije odraduje u Općoj bolnici Pula, a zatim ostatak u Zagrebu na KBC „Petrova“. U svibnju 2015. položio je specijalistički ispit i vratio se u Pulu na radno mjesto bolničkog ginekologa.

Iako je Pula tada izgledala kao „zadnja stanica“, ipak ni tamo nije imao mira. Odlučio je nakon što je u pulskoj bolnici odradio preko 3 godine krenuti dalje. Prihvatio je posao u Švedskoj i otišao najprije u Poljsku na tečaj jezika. Proveo

je 5 mjeseci u kampu škole skandinavskih jezika u Piasecznom (predgrade Varšave), a zatim preselio u Švedsku. Posljednjih deset mjeseci živi i radi u bolnici na jugoistoku Švedske, grad Karlskrona, regija Blekinge.

U mladosti se dugo tražio u različitim sportovima, hobijima, umjetničkim aktivnostima, dok nije otkrio da su putovanja njegova najveća strast. Tako je tijekom studija između 4. i 5. godine medicine otišao u Dublin gdje je proveo 9 mjeseci. Njegovo trenutno boravište, Karlskrona, grad je u kojem se nalazi zadnja stanica „Oresundstaga“, jedne od najprometnijih skandinavskih željezničkih linija. Možda će ta simbolika odrediti iduće poglavlje njegove biografije.

Dr. JAVORKA DODIG, dr. med.

Rođena je 1958. god. u Splitu. Otac Anton Cević Vidoš, Antuš (1923- 2014) pom. kapetan, majka Lovrenka rođ. Elezović (1926-1994) , domaćica.

Osnovnu školu i gimnaziju završava u Splitu. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu upisuje 1977. godine i isti završava 1983. Pripravnički staž odrađuje u Domu zdravlja Split, a zatim kao liječnik opće prakse radi na zamjenama u ambulantomama u Solinu i Kaštelima. Stalno radno mjesto dobiva 1985. godine u ambulanti Doma zdravlja Split, tadašnji OOUR Solin-Kaštela, u Muću, zatim Prgometu. Specijalizaciju iz transfuzijske medicine za KBC Split dobiva 1987., a specijalistički ispit polaže 1991. godine. Poslijediplomski studij iz hematologije završava 1993. godine.

Kao specijalist transfuzijske medicine Odjela za transfuziju krvi KBC Split, radi s darivateljima krvi i u laboratoriju za krvlju prenosive bolesti. 1997. god. postaje Voditelj Odjela za transfuziju krvi KBC Split.

2001. godine s obitelji seli se u Zagreb i zapošljava se u Zavodu za transfuzijsku medicinu KBC Sestre milosrdnice. Radi na prijetransfuzijskom imunohematološkom ispitivanju bolesnika, identifikaciji antieritrocitnih protutijela i određivanju eritrocitnih antigena. Vodi brigu o snabdijevanju KBC-a krvlju, krvnim pripravcima i preparatima dobivenim iz krvi.

Pohađa Europsku školu transfuzijske medicine 2003. god u Sofiji-Bugarska, znanstveni tečaj transfuzijske medicine 2005. god u Cressier-Švicarska. Sudionik je brojnih kongresa i simpozija u Hrvatskoj i inozemstvu. Autor i koautor brojnih radova i kongresnih priopćenja.

Član je društva transfuziologa pri Hrvatskom liječničkom zboru, član Povjerenstva za transfuzijsku medicinu Ministarstva zdravstva 1998-2001, te

od 2017. Član Upravnog vijeća Hrvatskog Zavoda za transfuzijsku medicinu, Zagreb 2001.-2004., te od 2017. član je Upravnog vijeća Psihijatrijske bolnice Sveti Ivan, Zagreb 2014.-2017., te član Upravnog vijeća Ustanove za zdravstvenu njegu u kući, Zagreb od 2017.

Udana, suprug Ante Dodig, mr. sc. dipl. ing. elektrotehnike, majka Domagoja, Ivana i Lovre. Ponosna baka troje unučadi.

TONČI ELEZOVIĆ

Rođen je 5. siječnja 1931. godine u Gornjem Selu. Majka Marija rođena Vidan i otac Vicko. Preminuo je 27. ožujka 2016.

Osnovnu školu završio u Gornjem Selu na otoku Šolti. Tijekom Drugog svjetskog rata, krajem 1943. godine, zajedno s ocem, preko južne Italije, odlazi u zbjeg u El Shatt.

Tijekom pedesetih godina odlazi u Split gdje završava višu ekonomsku školu. Započeo s radom u Zadružnom Savezu Split, potom u Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, Obrtničkoj zadruzi, a posljednjih 20-tak godina radnog vijeka proveo u Transjug Split (današnji TRAST) kao financijski direktor.

Godine 1990. odlazi u mirovinu na otok Šoltu – Stomorsku gdje se aktivno bavi maslinarstvom, obradom kamena i pisanjem.

Tijekom svog radnog vijeka je bio predsjednik Društva Šoltana u Splitu (dugi niz godina) te jedan od zaslužnijih otočana koji su doveli pitku vodu, preko Brača, na otok Šoltu, točnije u Stomorsku 1982. godine.

Nakon umirovljenja, za vrijeme načelnika Šolte Dobroslava Elezović, bio je stečajni upravitelj industrijskog pogona “Jugoplastike”, u mjestu Grohote.

1996. godine dobiva Nagradu Općine Šolta za stručno pomaganje Općini Šolta u poslovima financijskog poslovanja.

Tijekom Domovinskog rata bio je član rezervnog sastava Hrvatske vojske te je aktivno sudjelovao u obrani otoka Šolte za vrijeme blokade srednjedalmatinskih otoka.

**Mr. sc. NEVEN ELEZOVIĆ, dr. med.,
specijalist anesteziologije, reanimacije i intenzivnog liječenja**

Rođen je 1. veljače 1961. godine. Majka Grozdana (rod. Tonšić) i otac Tonći Elezović. Oženjen, supruga Anela, rođ. Kujundžić, otac Emi, Toniju i Vici.

Osnovnu i srednju školu završio je u Splitu. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1986.god. Kao liječnik opće prakse proveo je četiri godine u Domu zdravlja Supetar na otoku Braču.

Tijekom 1992. godine započeo je rad, najprije kao sekundarni liječnik, na Odjelu za anesteziju i intenzivno liječenje Kliničke bolnice Split. Potom je dobio specijalizaciju iz anesteziologije i reanimacije koju je završio u siječnju 1998.godine. na Medicinskom fakultetu u Zagrebu.

Tijekom Domovinskog rata, u periodu od 1992. – 1996., sudjelovao je kao član kirurško-anestezioloških ekipa Kliničke bolnice Split u ratnim bolnicama diljem domovine.

Tijekom specijalizacije 1997. godine upisao poslijediplomski tečaj prema smjernicama F.E.E.A. (Fondation Européenne d'Enseignement en Anesthésiologie) kojeg je i završio 2001. godine.

Nakon položenog specijalističkog ispita 1998. godine upisao je poslijediplomski studij iz Anesteziologije, reanimatologije i intenzivnog liječenja na Sveučilištu u Zagrebu, Medicinski fakultet Zagreb. 2012. godine obranio je stručni magistarski rad pod nazivom *“Opravdanost primjene granisetrona u odnosu na metoklopramid u prevenciji poslijeoperacijske mučnine i povraćanja (POMP) kod laparoskopske kolecistektomije žena”* i stekao stručni naziv magistar anesteziologije, reanimatologije i intenzivnog liječenja.

Nakon položenog specijalističkog ispita, u više navrata educirao se izvan domovine. 1998. godine educirao se na Cedars-Sinai Medical Center L.A. USA (Anesthesiology Department). Tijekom 2002/2003. godine tri mjeseca proveo na edukaciji u Cleveland Clinic Foundation-Ohio, USA, iz područja liječenja boli.

Nakon usavršavanja u liječenju boli, jedan je od pokretača rada Ambulante za liječenje boli u KBC Split 2003. godine. u kojoj je aktivno radio do 2018. godine.

Tijekom tih godina rada u Ambulanti za liječenje boli, nastavio je trajnu edukaciju iz tog područja te u više navrata bio na edukaciji iz interventne boli u Marianowicz Zentrum für Moderne Orthopedie München, Njemačka.

Kao dugogodišnji učitelj kliničkih vještina, studentima i specijalizantima anesteziologije i reanimacije 2011. godine izabran za suradničko zvanje naslovnog asistenta za znanstveno područje biomedicine i zdravstva, polje kliničke medicinske znanosti, grana anesteziologije i reanimatologije, na Katedri za anesteziologiju i intenzivnu medicinu.

2015. godine imenovan je u zvanje primarijus. 2018. godine stekao je zvanje subspecijalist intenzivne medicine.

Sudjelovao na više hrvatskih i međunarodnih simpozija i kongresa kao aktivni predavač, uglavnom iz područja liječenja boli. Kao autor ili koautor napisao desetak članaka u domaćim i stranim stručnim časopisima.

Član je Hrvatskog katoličkog liječničkog društva (HKLD) u Splitu (od osnivanja 1993.). Jedan je od osnivača Hrvatskog društva za regionalnu anesteziju i analgeziju čiji je dopredsjednik od 2003. – 2018. godine. Također, član je Hrvatskog društva za bol.

Član je Skupštine Hrvatske liječničke komore (HLK) od 2011. Godine, član Povjerenstva za bolničku djelatnost u jednom mandatu. (2011.-2015.). Dopredsjednik je Povjerenstva HLK Splitsko-dalmatinske županije u jednom mandatu (2011.-2015.).

Aktivno je sudjelovao u obnavljanju Hrvatske seljačke stranke na otoku Braču, u Selcima (28. ožujka 1990.). Obnašao predsjedničku funkciju HSS-a Brač do odlaska u Split. Dolaskom u Split (1992.) priključuje se ogranku HSS u Splitu, gdje je jedan period obnaša funkciju dopredsjednika ogranka.

PRIZNANJA O KVALITETI ŠOLTANSKOG MEDA

Tin Prar (po majčinoj strani šoltanskih korijena), zajedno sa svojom suprugom i kćerkom izabrao je Šoltu za svoje prebivalište. Da ne bi čekao da mu mana božja padne s neba, izabrao je suživot sa pčelama. Kad živiš sa pčelama i sam moraš postati vrijedan kao i pčele. Ozbiljno je krenuo s proizvodnjom meda. Znajući da je šoltanski med na svjetskim i domaćim izložbama uvijek dobijao prestižne nagrade i sam se je otisnuo u „avanturu“ predstavljajući svoga proizvođača. Sam, bez velikog iskustva i bez velike potpore. Vjerovao je sebi i svojim pčelama.

Na 10. međunarodnom pčelarskom sajmu „Dalmatina“ 2019. u Splitu dobio je PRIZNANJE – ZLATO u kategoriji cvjetnog meda. Iste godine u Zagrebu na 15. međunarodnom ocjenjivanju meda dobio je POSEBNO PRIZNANJE – ŠAMPION, također u kategoriji cvjetnog meda. Na natjecanju „Zzzagimed“ – 15. međunarodno natjecanje u kvaliteti meda (2019.) dobio je ZLATNU DIPLOMU za cvjetni med.

Za povjerovati je da će Tin, mladi pčelar sa Šolte, zajedno sa svojim pčelama dostojno i dalje prezentirati šoltanski med i da će za njegovu kvalitetu osvajati prestižne nagrade ocjenjivačkog suda.

Šoltanski med, negova kvaliteta poznata je bila još u doma Rimljana. Neka kvaliteta šoltanskog meda i dalje bude poznata i prepoznata. Nadajmo se da će mladi pčelar za svoj med dobiti i vrijedno priznanje u kategoriji meda od ruzmarina, jednako kao što ga je davno dobio šoltanski med imenom OLINTIO. Mladom pčelaru Tinu zaželimo još puno uspjeha.

Tin Prar i njegova kćerka prodaju šoltanski med.

10
MEĐUNARODNI PČELARSKI SAJAM
DALMATINA 2019.

PRIZNANJE

Zlato

Tin Prar
Cvjetni

Split, 09.-10. studenog 2019.

SAVEZ PČELARSKIH UDRUGA HRVATSKE I HRVATSKO-DALMATINSKE ŽUPANIJE

Z Zagimed
Priznanje za izbor Zagreb
Proizvodimo klasifikacijom: Svjetlo, žuti, tamniji i žagrlina
Grupe meda su: poljoprivredni i komercijalni Zagreb
15. međunarodno ocjenjivanje meda
POSEBNO PRIZNANJE
ŠAMPION U KATEGORIJU
LIVADNOG MEDA
Tin Prar
Doprinosi: Ilija Babić, predsjednik
Ivan Čičak, član žirija
Ivan Čičak, predsjednik
Ivan Čičak, predsjednik
U Zagrebu, 27. 11. 2019. godine

KAZALO

UMJESTO PREDGOVORA (MISLI(N) - DINKO SULE	3
Mirosija Žic OSTACI STARIJE RASPODJELE ZEMLJIŠTA U JUGOZAPADNOM DIJELU ŠOLTANSKOG DONJEG POLJA	5
Nataša Blagaić DR. MIRKO MLADINOV 1893. - 1970.....	21
Nataša Blagaić ŠOLTANSKI NAČELNIK - LUKA SINOVIĆ (1837.-1893.) NAČELNIK OD 1884.-1893.90	90
Irmgard Krisai-Greilhuber und Dinko Sule ERGÄNZUNGEN ZUR DOKUMENTATION DER PILZE DER INSEL SOLTA (ŠOLTA)	103
Jasmina Mužinić i Dinko Sule POVEĆANJE BROJA VRSTA PTICA NA OTOKU ŠOLTI NA 144 VRSTE	108
Daria Kranželić, mag. biol. exp., Udruga Hyla ZMIJE OTOKA ŠOLTE.....	110
Marko Pavlović, Dinko Sule & Josip Skejo PREGLED SKAKAVACA I ZRIKAVACA (INSECTA: ORTHOPTERA) ŠOLTE I USPOREDBA S FAUNOM BRAČA	120
Dinko Sule i Dalibor Vladović POPIS FLORE OTOKA ŠOLTA	135
Nikolina Uroda SPLITSKA VRATA ARHEOLOŠKA BAŠTINA BRAČA I ŠOLTE	173
Dinko Sule IZLOŽBA „ KAPA, MARAMA, SLIKA I KNJIGA“	188
TRAGOM IZLOŽBE.....	209
Željka Alajbeg U RITMU OTOČNE POETIČNOSTI.....	213

Pavao Bezić	
JEZERO U POLJU DONJE ŠOLTE	216
Ivo Bilankov	
PROTOKOL SNA	218
ODGODA	218
BÖHMEOVA CIPELA	219
BUDUĆNOST JE ZAGONETNA	219
DALJINA.....	220
RASTANAK.....	220
KUĆNI DUHOVI	221
USTUPAK	221
ZAKRIVANJE.....	222
TEŽAK SAN	222
Željko Bilankov	
HAIKU	223
TEBI ŠOLTO MOJA	224
MOJIMA.....	224
ONI	225
MORE MOJE.....	226
LITO NAN JE DOŠLO	227
PRISTA JE BROD.....	227
CRVENA NARANČADA.....	228
MOJ DIDA TONKO.....	229
DIDA LUKA, AMERIKANAC	230
KAKO SAN NAŠA BOMBU	232
Nataša Blagaić	
MI.....	234
MOJA VIRNA DICA	234
TVOJEGA TILA TILO	236
MOJE VRIME	237
BABINA KUĆA.....	237
NAŠE KUĆE	238
Ante Buktenica – Peculov	
SVOJON DRAGOJ ŠPIKERICI „RADIO SPLITA“, LIDIJI ŠEGVIĆ	239

Gordana Burica	
BULENTIN (KOMEDIJA NA GROHOTSKOM DIJALEKTU)	242
MALI PLASTIČNI STOLNJACI.....	249
GLUMICA	252
SLIKA ZA PASOŠ	254
Ivan Kuzmanić	
BARBA JURE I NEĆACI.....	261
Nikola Mateljan	
KRIŽ U SKADRU	266
FILOMENA	267
OLUJNA BURA NAD ŠOLTON	268
Luisa Prar	
PRIJE ČEKANJA	270
ZABRANJENO	270
ŽETVA	271
ADRIANO	272
BUDDHA	272
DJETETU	273
Mirjana Stanić	
OSVRT NA ZBIRKU PRIČA „OTOK LASTAVICA“	
GORDANE BURICE	274
Venera Stojan	
LANTERNA ŽIVOTA	276
KAD NEMAN ČA REĆ.....	277
PRID RIBAŠĆINU	278
SLANOĆA MORA.....	279
Božidar Cecić	
NAŠ SRETAN DAN - NOTNI ZAPIS	280
Dinko Sule	
TKO JE TKO?	284
PRIZNANJA O KVALITETI ŠOLTANSKOG MEDA	289

